

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HYGGELIGE GAMLE KØBENHAVN

Af Viggo
Schiørring

HERNOV

DES
Ammann
46

HYGGELIGE GAMLE
KØBENHAVN

AF

VIGGO SCHIØRRING

JOHS. G. HERNOVS FORLAG

KØBENHAVN 1946

I.

Byen med det store Hjerte.

Vinteren 1892—93 var den strængeste København i mange Aar havde oplevet. Termometret sank til \div 23 Grader. Fattigfolk frøs, Kulpriserne steg og steg, og Nøden var saa stor som aldrig før. Tilmed var det gamle Aars sidste Uger præget af Ulykker. En uhyggelig Brand paa Frederiksberg krævede 7 Ofre, og Nytaarsaften skete paa Klampenborg Station en Katastrofe der kunde have faaet et skæbnesvangert Omfang. Et Tog fra København rutschede forbi Perronen, videre over Drejeskiven, indtil Lokomotivet borede sig ind i Jordvolden. Aarsagen til Ulykken var, at Vacuumbremsen i den stærke Kulde ikke virkede. Baade Lokomotivfører og Fyrbøder dræbtes paa Stedet. Som ved et Vidunder kom ingen af Ulykkes-togets Passagerer til Skade.

Havnen var tilfrosset, lukket af vældige Ismasser. Og ude i Sundet laa en Række Skibe deriblandt flere Kuldampere indefrosset. Man forsøgte at save dem ind til Havnen. Isen savedes i Stykker, der skubbedes ind under det faste Isdække. Det lykkedes i enkelte Tilfælde — under store Omkostninger. Men Byen var og blev indespærret, og for hver Dag der gik blev Situationen alvorligere. Folk, der havde vovet sig for langt ud paa Isen i Sundet, blev overfaldet af Snestorm og omkom. Et lille Lyspunkt var, at Forbindelsen med Sverige holdtes vedlige takket være »Bryderen«.

For at afhjælpe den store Nød blandt Hovedstadens Fattige organiseredes en vidtforenet Hjelpeaktion. Man skal helt ned til de

sidste Aar for at finde et Sidestykke. Alle vilde være med fra Samfundets Spidser til Menigmand, der selv mærkede de onde Tider. Et udmærket Arbejde udførtes af Københavns Samaritaner, der eksisterer den Dag idag. I Brygger Tvedes Gaard paa Vesterbrogade, i Ravensborg Tværgade og andre Steder blev Byens fattigste daglig mættet. Østerbros Bospisningsforening, hvori Fabrikant Axel Meyer var Sjælen, fulgte i Samaritanernes Spor. Bladene gik i Spidsen for Indsamlingerne, og den forgudede Prinsesse Marie arrangerede en Velgørenhedsfest, København ikke havde set Mage til: »Det store Vintermarked« i Koncertpalæet. Det varede i tre Dage, og Pengene strømmede ind.

Saaledes viste denne By, som saa ofte før og senere, sit store Hjerte for dem, der lider.

— — Og omsider kom da den længselsfuldt ventede Dag i Marts, da Vinterens Magt var brudt, Sundet og Havnen aabent. Ude fra Skodsborg saa jeg de enorme Isskruninger i Sundet; det lød som en Kæmpekanonade, naar Ismasserne knagende og bragende tørnede sammen og skruedes i Vejret som fantastiske Bjerge, et Naturskuespil af en sjælden Virkning, aldrig set siden paa vore Breddegrader!

— — —
Samaritanerne og hvad dertil hørte havde det ene, store Maal: at varme og mætte dem, der led Nød.

En ligesaa straalende Bedrift blev udført til Gavn for *Barnet*, den næste Generation, der i endnu højere Grad stod Københavnernes Hjerte nær. Men der skulde gaa en halv Snes Aar inden »Sagen«s Forkæmpere ved en lykkelig Inspiration fandt den rette *Form* for deres beundringsværdige Indsats:

Den første Børnehjælpsdag!

Ingen kunde paa Forhaand ane det mindste om, hvorledes »Dagen« vilde forløbe, end ikke den ihærdige Komite, hvis ledende Mænd, Jul. Schjøtt, Dr. med. Carlsen, Forstander Marinus Andersen, Kommunalærer Møller-Lund, Datidens Ths. Højlund, o. fl. (Højlund selv overværede Dagen som en glad ung Student paa 18!) i Maa-neder havde forberedt Begivenheden.

Det store Publikum vidste blot, at Formaalet var at skabe lysere og lykkeligere Kaar for en Mængde fattige Københavnerbørn — desto større blev Overraskelsen, da Børnehjælpsdagen blev en fabelagtig Sukces. Økonomisk var Resultatet 84.476 Kr. Dagen har siden da uddelt 6.095.000 Kroner.

Og den er blevet en aarlig Festdag, der har fundet Efterlignere mange Steder i Udlandet.

Byen vaagnede op under en overtrukket Himmel, men snart brød Solen sejrrig gennem Skylaget, og holdt sig straalende og varm paa den lune Majdag. Alle Flag røg til Vejrs. Da de første Morgentog kom ind, modtoges de Rejsende af unge hvidhuede Studenter, og alle maatte lægge en Skærv i de fremstrakte Bøsser. Det samme gentog sig paa Byens andre Banegaarde.

Allerede i de tidlige Formiddagstimer var der Liv og Røre paa Strøget. Paa Gammeltorv, hvor en Række Blomsterboder var skudt op i Nattens Løb, forhandlede smilende unge Skuespillerinder de duftende Varer. Her kulminerede Festlighederne, og Trængselen var til Tider utaalelig. Men Københavnerne tog det hele med glimrende Humør. Og Pengene raslede ned i Bøsserne. Hvem vilde ikke gerne ofre en Skærv for et Smil af den søde Käthie fra »Alt Heidelberg«, alias Fru Ellen Aggerholm? Henad Middagstid startede Skuespillerindernes Vogntog paa Turen gennem Strøget. I den første Karet sad Olivia Jacobsen og Augusta Wiehe, og i de to Gentlemen paa Kuskesædet genkendte man Jaques Wiehe og Jacob Jacobsen, der skiftedes til at styre Forspandet. Derefter fulgte en Vogn med Dagmarteatrets Primadonna, Fru Betty Nansen, tronende paa Hynderne i ensom Majestæt. Fru Betty var iført en charmant blaa Promenadedragt med en hvid Boa slynget om Halsen. Fra en enorm Blomsterkurv uddelte hun Blomster til højre og venstre — for klingende Mønt altsaa. I de andre Vogne saas Ellen Aggerholm, Karen Lund, Olga Meyer og mange andre . . .

Denne halvt improviserede Blomsterkorso gennem den jublende By var en af Dagens mest straalende Oplevelser.

Men næppe var Turen til Ende, før nye Opgaver lagde Beslag paa Thalias utrættelige Døtre. Kaféerne, hvor Folk nu sad ved deres

Frokost, skulde stormes! Maaske var en og anden af de unge Damer en Smule betænkelig ved Situationen, men Betty Nansen gav sine Kammerater et smukt Eksempel. Resolut forsvandt hun ind gennem Glasdøren til Peter à Porta og vendte tilbage berøvet sine Blomster, men belæst med Bytte! De andre fulgte efter. Og Frokostherrene i samtlige Strøgets Kaféer *maatte* overgive sig for saa megen Elskværdighed, saa straalende Smil.

Næste Punkt paa Dagsordenen var Stormen paa Christian IV's Børs. Ogsaa her var det Betty Nansen, der gik i Spidsen. Damerne dannede en Friskarekæde tværs over Rampen, og hver Gang en høj Hat dukkede op, blev dens Ejermand nolens volens nødsaget til et Greb i Tegnebogen, før han slap ind i Børssalen. Tilsidst stormede hele Skaren af Skuespillerinder derind, og det endte med, at de ellers saa alvorlige og satte Børsherrer gav en god Dag i Aktier og Kurser for i Stedet at kurtisere de Skønne, der var trængt ind paa deres Enemærker.

Københavnernes Yndling Frederik Jensen var naturligvis i fuld Aktivitet fra Morgenstunden. Sammen med Axel Breidahl drog han gennem Strøget med en Lirekasse, og Pengene regnede ned. Københavnerne lo og smilte til Revuekongen og hans Ledsager, der med Humør »gav igen« paa de mange spøgefulde Bemærkninger, der faldt. Mens Frederik aflagde en lille Rasle-Visit paa Børsen, rullede Breidahl Lirekassen ned paa Gl. Strand, hvor Fiskekonerne modtog ham med Jubel og lod Smaamønter regne i hans fremstrakte høje Hat. Tilsidst blev de brave Koner saa begejstrede, at de forlod deres Stader og to og to traadte en fejende Vals paa Brostenene.

Strøget var nu i Eftermiddagstimerne næsten ufremkommeligt. Jeg gik sammen med en Ven fra München, der samme Morgen var ankommet med Toget. Han var ude af sig selv af Begejstring.

— Ja, vi har jo vort berømte Karneval, sagde han, men det er intet mod, hvad jeg har set i Dag. Det er jo som et Majkarneval paa aaben Gade. Og alle disse henrivende, lysklædte, smilende Københavnerinder! Hvor jeg misunder Dem at bo i en By, der har saa mange smukke Damer. Og saa venlige de er

I en aaben Droske saa man en lille Mand staa og falbyde Blomster, mens han ustandselig lod muntre Bemærkninger flyve ud over Mængden. Det var Z. H.s Direktør Jul. Schiøtt, der rigtig var i sit Es. Da Drosken naaede Gammeltorv, var der stor Alarm: Folks Smaapenge var sluppet op. Men Schiøtt vidste Raad, han lod Drosken køre ned til Nationalbanken, og vendte tilbage med 2000 Kr. i Skille-mønt. Straks blev der midt paa Torvet etableret Bytte-Kontorer, hvor Forretningen gik straalende. Og samtidig mødte en Deputation af Konerne fra Højbroplads med en frisk Ladning Blomster til Boderne. De fik et dundrende Hurra.

Pludselig rygtedes det, at den gamle Konge og Prins Valdemar befandt sig midt i den værste Trængsel paa Østergade. Rygtet talte sandt. Majestæten og hans yngste Søn var kommet spadserende over Kongens Nytorv, og ved Indgangen til Strøget vovede en ung Student at holde en Bøsse frem imod Kongen. Han blev belønnet med en Guld-Tyvekrone. Men snart rygtedes det, hvilke fornemme Gæster der var mødt, og nu vilde alle Indsamlerne have deres Tribut. Den 86-aarige Konge smilede og rakte Penge ud med begge Hænder. Til sidst var hans Overfrakkelommer tomme, og han maatte optage et mindre Laan hos Prins Valdemar, men ogsaa han blev efterhaanden læns for Mønt, og de to kongelige Herrer belavede sig paa at vende hjem. Men det var lettere sagt end gjort. De blev stikkende fast i Trængslen. Heldigvis kom et Par raske Mænd til, og Indehaveren af Dina Schulds' kendte Blomsterforretning, Løjtnant Th. Jacobsen og en af hans Venner tog resolut den gamle Konge, en under hver Arm, og banede paa denne Maade Vej gennem Menneskehavet.

Dagen druknede bogstavelig i Musik. Alle Byens bedste Militær-orkestre var udkommanderet og spillede i Eftermiddagstimerne paa de forskellige Pladser: Raadhuspladsen, Gl. Torv o. s. v. Ved Ivar Huitfeldt-Monumentet paa Langelinie musicerede de flotte Gardehusarer, og Studenterne sang paa Legepladsen i Kastellet for et stort taknemligt Publikum. Islandske Studenter sang fra Baade paa Søerne. Ved Indgangen til Frederiksberg Have spillede Z. H.s udmærkede Orkester. Og saaledes kunde man blive ved. Uden for Regensen

var der sort af Mennesker. Studenterne hejsede Bøsser ned, som under Spøg og Latter blev fyldt til Randen, inden de hejsedes op igen.

Den bevægede Dag sluttede med en straalende Fest i Tivoli. Alle de aktivt medvirkende var mere end udasede af Dagens Strabadser, af Raaben og Syngen. Men Resultatet tegnede jo brillant. Topfyldte Bøsser blev ustandselig afleveret i den lille Pavillon paa Gammel-torv, hvor de blev lagt i store Blikkasser og skyndsomt bragt i Sikkerhed i Privatbanken.

Var der sket Misbrug? Ja, det kan jo ikke skjules, at der i Tivolis afsides Busketter blev fundet et Par opbrudte Bøsser. Og paa Østergade saa man i en sen Aftentime flere »Damer« fra det nære »Mayonnaise Kvarter« rasle for privat Regning.

Men sligt var jo Bagateller. En halv Snes Dage senere kunde Komitéen glædestraalende kundgøre, at den samlede Sum af Indsamlingerne beløb sig til 84.476 Kr., mens Dagens Udgifter kun var minimale. Gennem den af Fru Betty Nansen ledede Indsamling var der indkommet 13.436 Kr.

Heraf kunde Komitéen uddele 80.000 til de mange Institutioner, Asyler, Børnehjem etc. som havde Hjælp nødig.

Dagen efter meddeltes, at en anonym Velgører (var det mon den berømte Hr. Danielsen?) havde sendt 1000 Kr. I en Tak til Publikum og de mange gratis Assisterende karakteriseredes den 6. Maj i disse Ord:

*»Som en stor og hellig Festdag
vil den leve i alles Hjerter.«*

I Aarets Sommerrevue sang Fru Friis-Hjorth en Vise om Børnehjælpsdagen. Jeg citerer et Vers:

*Da Solen vaagned', lidt sent for Resten,
den viste sig usædvanlig flot
og sagde: I Dag bliver Vejret godt,
det er nu mit Bidrag til Festen.
Her 16 Tusind smaa Bøsser stod,
ingen Hær har ejet en halv saa god.
Og Bøsserne knaldede a' fra Kælder til Kvist, Hurra!*

*Og før man det vidste, hele Byen var i fête,
en Juleaften midt i Sol og Blomsterpragt.
Og Byen var én Familie fra Hans Majestæt
til Skoledrengen, hver sit Bidrag glad har bragt.
De smukkeste Piger har Summer faa't,
vi mindre smukke faar ogsaa no'et —
Hurra København! Du har dit kønneste Ansigt paa denne 6. Maj!*

II.

Det gamle Alhambras Glanstid.

Tiden er mørk og bundtrist — hvorfor ikke hygge sig lidt i Erindringen om de gode gamle Dage, da Byen bedre svarede til sit Navn: det glade København. Og saa faar man Lyst til at fortælle lidt om det gamle Alhambra paa Frederiksberg, denne store Forlystelseshave, hvor vore Bedsteforældre har sværmet, og hvor mange af de Kunstnere, som senere erobrede et Navn i Københavnernes Hjerter første Gang bejlede til Publikums Yndest, jeg behøver blot at citere Navne som Valdemar Price, Carl Wulff, Cetti og Sophus Neumann.

Alhambra blev ligesom Tivoli skabt af en enkelt Mands Geni, og hvem ved om det ikke havde eksisteret den Dag i Dag, hvis »Entrepreneur« ikke saa brat havde endt sit korte daadrige Liv? Georg Johan Bernhard Carstensen var den største *maitre de plaisir*, København har haft og hans Fortjenester af Byens Forlystelseliv egentlig altfor lidt kendt af det store Publikum. Han var Kosmopolit, kendte Paris, London, New York som sin egen Lomme. I Grunden er de Billeder og Buster vi har af ham uegnet til at give et virkeligt Indtryk af Manden, Grandseigneur, flot og myndig som han var. Han var ekstravagant i sin Luksus, koket næsten lapset klædt. Da han var 31 Aar startede han Tivoli, der for evigt vil bevare hans Navn. Han havde forinden denne sit Livs Hovedbedrift optraadt som Bladudgiver i den lettere Genre, arrangeret Folkefester i Rosenborg Have og Ridehuset. Fem Aar efter Tivoli starter han Casino. Ja var alt

dette egentlig ikke tilstrækkeligt til at sikre ham Udødeligheden? Men saa skete det jo, at han ragede uklar med Tivolis spidsborgerlige Bestyrelse, tog sit gode Tøj og gik. Da han 1855 vender hjem fra New York, dækket med Hæder for sine Planer til den vældige Hovedbygning paa den store Industriudstilling, faar han saa Ideen til at lave et Tivoli Nummer 2, en Konkurrent altsaa, saa kan Spidsborger-Aktionærerne have det saa godt! Først tænker han paa at lægge det ny Tivoli skraas overfor det gamle, paa Glacisholmen, men denne Plan maa opgives, og saa falder hans Øjne paa den store Gersonske Grund mellem Frederiksberg Allé og Gl. Kongevej — fem Tønder Land Have. Alt synes at skulle lykkes; Frederik den syvende giver ham Bevillingen, og saa stor er Tilliden til Carstensens Geni, til hans Charme og Overtalelsesevner, at de skikkelige Københavnerne tegner sig for Aktier for en Million. Men faa Maaneder før det ny straalende Alhambra skal aabnes faar Georg Carstensen Forfald. Manden med Leen kommer og henter ham! Han er kun 45; han har levet kort men lystigt, tændt sit Lys »i begge Ender«, blussende og flammende men hurtigt udbrændt.

Kun i tolv Aar fik Georg Carstensens Tivoli Nummer 2 paa Frederiksberg Lov til at eksistere. Det manglode straks fra første Færd en genial ledende Aand. Hr. Løjtnant Garde, som skulde forsøge at afløse »Entreprenøren«, var saamænd meget perfektibel, men han forfulgtes af Uheld. Takket være nogle Gasarbejderes Sendrægtighed maatte Premieren Gang paa Gang udskydes, den ny »Lysthave« skulde jo straale i Gas-Illumination som et andet Jardin Mabille (Tivoli havde kun Tranlygter). Endelig dæn 21. August 1857 gik det løs, men da var jo den bedste Del af Sommeren allerede gaet. Pressen var halvsvyrlig. »Anmeldelserne« stod at læse tre Dage efter (!) Aabningsforestillingen. Med ægte Smaastadsagtighed ankede man over, at der til den store smukke Hovedbygning, hvor Teatret laa, skulde betales en Mark i Ekstra-Entré. Lad gaa med at Entreen til selve den smukke Have var 32 Skilling, men Ekstra-Betaling for i en overhødet Sal at høre Linckes Orkester og se lidt Ballet — det var jo uhørt. Tivoli fik sig ved samme Lejlighed en Kompliment for sin »eksempelløse Billighed«. Desuden fandt vedkommende Hr. Re-

ferenter, at der var for mørkt i Haven. Kun Gaetano Amicis Festfyrværkeri vakte alment Bifald. Det er vist efter ham Amicisvej er opkaldt.

— Den her omtalte »Kritik« var i Virkeligheden yderst smaalig, navnlig hvad Hovedbygningen angaar. Den var helt og udelt Georg-Carstensens Idé. Salen rummede 2200 Mennesker, altsaa adskilligt flere end Det kgl. Teater. Orkestret kunde »skrues op« (ved Koncerterne) og »skrues ned« (Teater- og Balletforestillinger) — er det nu ikke pudsigt, at vi Nutids-Københavnere, da »Jernskæget« aabnede det ny National, faldt i Ekstase over den bevægelige Orkestergrav?

Vi havde den allerede i 1857!

En anden af Carstensens Ideer var, at den store Rundpromenade i Hovedbygningen ved en snild Mekanisme kunde omdannes til Cirkus.

Nogen Raison var der mulig i Ankerne over, at man skulde inden-dørs for at høre det rigtige store Orkester. Men denne Fejl blev rettet. Allerede næste Aar laa der en ny Koncertsal ved Siden af Hovedbygningen.

København var jo i Alhambras Dage en lille By. For at komme derud (en halv Fjerdingsvej fra Vesterport) maatte man enten hyre en Droske eller benytte en af de mærkelige langstrakte, halvaabne Omnibusser. Sporvogne kom først i 1862. At benytte Apostlenes Heste var det billigste, men for Fødgængere var der ikke rart i Frederiksberg Allé —selv efter at det ravende Bælgmørke var afløst af Lyset fra sparsomme Gaslygter. »Jernporten« spærrede Alléen siden Frederik den Fjerdes Tid for at opretholde Fiktionen om, at den nævnte fornemme Gade, hvor den halvgale Christian den Syvende arrangerede Hestevæddeløb, var forbeholdt Hof og Rangklasser. Den forsvandt først rigtigt omkring 1860. Et beskedent Hus med ét Stokværk, der laa paa venstre Side af Vesterbrogade, var Oehlen-schlægers Fødested. Det fik senere en Etage til sat paa, og Skjalden har viet det er Par Vers:

*Du ringe Hus, end stander du
af faa tilbageblevet,
for bedre Bygning endnu ej
nedrevet.*

*Du stander ved Alleens Port,
og — er den sidste Vandring gjort,
bag skyggetulde Linde
skal hist min Grav jeg finde.*

— — Op og ned gik det jo med Alhambra. Men Direktionen søgte stadig at knytte ny eller prøvede Kræfter til sig. Til de sidste maa regnes, den senere — første — Dagmar-teaterdirektør M. V. Bruun, der indkaldtes fra Odense for at lede Teaterforestillingerne. Den uhyre populære Skuespiller Frederik Madsen betød ogsaa et Plus. Og Franskmanden Carrey med de to smukke Døtre Leontine og Fanny satte Sving over Balletterne og Pantomimeopførelserne paa det aabne Teater. En Pierrot-Fremstiller Christensen ved Navn skal have været Volkersens Ligemand i sin Udførelse af den klassiske Figur. Berømte danske Akrobater som Overgaard og Hoffmann vandt deres Sporer som Linedansere paa Alhambras Kunstnerplæne. Og Hr. Moyel forsøgte ikke uden Held at interessere Københavnerne for Ballonopstigninger.

Det var maaske alt i alt lidt vel meget »a la Tivoli«. Men i én Henseende havde Alhambra Fortrinet. København har altid været svag overfor smuk og flot Balletdans. Sæsonen 1866 blev mindeværdig ved Gæsteoptræden af den Lannerske Ballet fra Wiener Operaen. Byen fik Lanner-Feber. Og det skyldtes de to Stjerner Käthie Lanner og Rosalinde. De satte Ild i mange Hjerter.

Carstensen havde indrettet Hovedbygningen ogsaa med Vinter-Forestillinger og Fester for Øje. Der har f. Eks. ofte i Alhambra været afholdt Bal masqué.

— — Men det gik altsaa ikke. Krak'et kom nærmere og nærmere. Byen var for lille til to Tivoli Haver. Og Sæsonen 1869 blev Alhambras sidste. Teaterdirektør Bewer, William B.s Far fremsagde Epilogen den sidste Aften. Og saa faldt Carstensens stolte mauriske Palads for Øksen. Will. Bewer har fortalt mig, at han i Fredensborg og Nakskov — pudsigt nok — har genset de gamle Alhambra Bænke med de røde Sæder. Sic transit . . .

III.

Søernes Fest.

Københavns smukke Søer har egentlig altid staaet paa Dagsordenen: hvad der kunde og burde laves ud af dette enestaaende Vand-Areal midt i Byen.

Det er lidt fattigt at tænke paa, at der aldrig er gjort et Forsøg paa at gøre Søerne til Ramme om en stor Fest. Dog jo, én Gang er det sket. Lad os gaa tilbage til Sommeren 1894 og lade Minderne tale.

Vor populære Kronprins (senere Frederik VIII) og hans Gemalinde fejrede deres Sølvbryllup. Og København vilde naturligvis ikke være den glade og festlige By, den altid har været, hvis den ikke greb denne Lejlighed til at iklæde sig det Festskrud, der klæder den saa smukt. Der var gaaet to Aar siden det gamle Kongepars Guld-bryllup. Det var forløbet straalende. Men den 26. Maj 1892 fik maa-ske et lidt for stærkt markeret Præg af Kgl. Hof. Bevares, der var mødt en imponerende Repræsentation for fremmede Fyrstehuse, og Hovedstaden var smykket som aldrig før. Men for Befolkningens brede Masser var der gjort alt for lidt. Københavnerne trængtes i de snævre Gader for at beundre Illuminationen og hylde Majestæ-terne. Hvad mere? Ja saa var der jo Tivoli og de smykkede lys-straalende Skibe paa Reden. Men ingen rigtig Folkefest. Den Fejl blev rettet ved Sølvbryllup'et den 28. Juli 1894.

Som artige Børn fryder sig over Juletræet, saaledes gik Københavnerne paa Strøget og beundrede hver Granguirlande, der blev spændt over Gaderne, hver Papirrose, hver smagfuld Flagdekoration, der fæstedes paa Facaderne. Store Strandstræde laa som en flag-smykket Løvhal. Paa Amalienborg modtog Sølvbrudeparret en mægtig Hyldest fra hvidhuede Sangere fra hele Landet. En Time senere var Gaderne som et bølgende Hav med lyse Damekjølens skumhvvide Toppe. Nu og da lød et lille Hvin, naar en sulten Droskehest antog de Skønnes markblomstprydede Sommerhatte for Naturens frit-voksende Gaver. Men et storartet Folkeliv blev man Vidne til. Paa Amagertorv sendte det nye Storkespringvand for første Gang sine Vandkaskader ned over Kummen.

Da Mørket faldt paa, stod Festen skrevet med Flammer og Glædesblus fra Byens Tage og Parkernes Buskadser. Reden frembød et storstilet Billede med en Række straalende illuminerede danske og fremmede Krigsskibe, der set fra Langelinje mindede om en Eventyrflaade. Paa Tivolis særlige Festterræn dansede Københavnerne omkring Salys Frederik V — hele Amalienborg Plads var genskabt en miniature af Mesteren Carl Lund. Og paa den til daglig saa triste Nørrefælled var af Kommunen arrangeret en glimrende Folkefest, hvis Clou var et Kæmpefyrværkeri ganske som ved Kronprinsparrets Indtog i 1869 efter Formælingen i Stockholm.

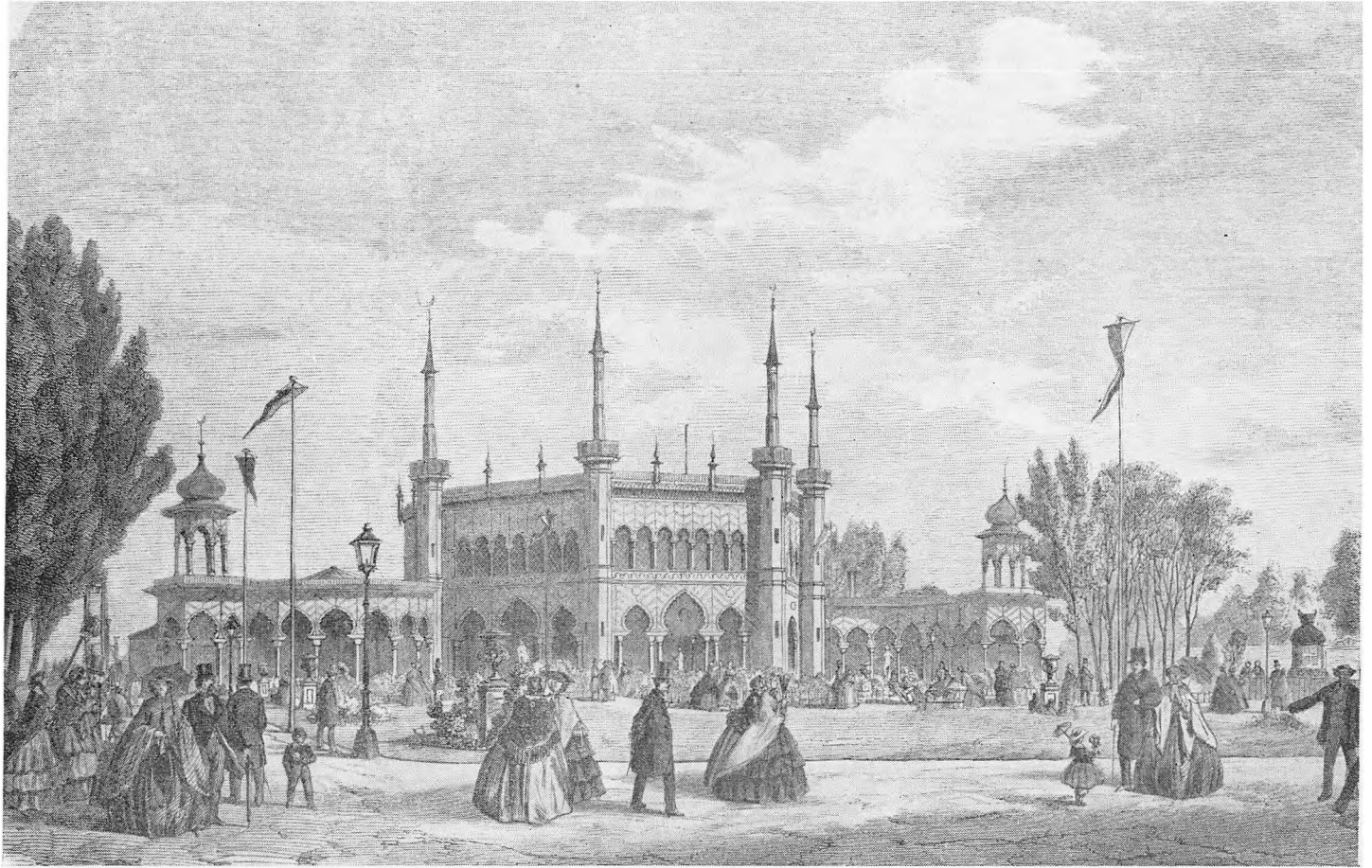
Smukkest af alt var dog Søernes Fest.

Den, der har set Københavns Søer hin Julidag for 52 Aar siden, glemmer aldrig dette Billede af en veneziansk Fest under nordiske Himmelstrøg. For første Gang gik det op for denne Bys Mennesker, hvilket Klenodie København har i sine Søer, hvilken Sum af Skønhed her kan udfoldes. Hele Søbæltet laa indrammet af en Perlerad af hvide, røde, blaa, gule Lys . . . Man saa ingen Ende paa denne fantastiske Illumination, der spejlede sig i Vandet. Paa store Flaader brændte Festblus, og Raketter steg til Vejrs og strøede deres Guld ud over det lysende Vand. Helt oppe ved Østerbro rejste sig en Kæmpe-Æresport, bygget ude i Vandet, garneret af spraglede Blus og kronet med en lysende Kuppel med Kronprinsparrets Navnetræk, et sammenslynget F. L., i Straaleild. Ved den modsatte Ende af Søerne laa den nye samme Sommer indviede Søvavillon, der i sin festlige Illumination — ja man tror det ikke — lignede et Eventyrslot. Højt over Vodroffsvejs Villakvarter saa man Lyset fra Ny Carlsbergs Taarn tegnede sig paa Himlen som en usynlig Kæmpekomet Hale.

Paa Dronning Louises Bro var der spændt Lysguirlander med store Gassole mellem de høje Lygter, ja selv den uanselige Fredensbro havde iklædt sig Festdragt.

Oppe ved Østerbro-Siden havde Magistratens Festudvalg sit Hovedkvarter.

— Nu mangler vi bare lidt Mørke — og saa Musiken! sagde Fabrikant Axel Meyer, der sammen med Stadsarkitekt Fenger havde

Saa flot tog Georg Carstensen's Alhambra, hvor vore Bedsteforældre har sværmet, sig ud med den store Teaterbygning i maurisk Stil

Soenes Fest ved Kronprinsparrets Sølvbryllup. Et Hav af Lys og Skonhed. Efter Tegning af Poul Fischer.

trukket Broderparten af Læsset ved Festarrangementet. Med noget Besvær lykkedes det at faa den store Tromme bragt om Bord i en af Petroleumsbaadene. Disse Baade, der dengang var noget ganske nyt, gav i Dagens Anledning Partiet som Gondoler, som det sømmer sig ved en veneziansk Fest. Nu tonede Balduin Dahls »Kronprins Frederiks March«, der bares ind imod de Tyvetusinder, der kransede Søernes Bredder og stirrede betaget paa dette Billede af en sydlandsk Lampion-Fest. Sange tonede fra Baadene paa Vandet, fra Mængden ved Bredderne

Ved 10-Tiden lød det gennem Rækkerne: Kortègen kommer! Og samtidig hørte man de første drønende Hurraraab oppe fra Østerbro. Kongefamilien og dens Gæster foretog en Køretur Byen rundt for at se Illuminationen. I den første Vogn sad den gamle Konge og hans fornemste Gæst Kong Oscar af Sverige-Norge. Man bemærkede, at Kongen forklarede sin Gæst Enkelthederne i det straalende Billede. Turen gik ad den illuminerede Østersøgade. Da Sølvbrudeparrets Vogn kom til Syne, kendte Jubelen ingen Grænser. Man maatte som Københavner være stolt af, at noget saa smukt og nyt kunde fremtrylles.

Oppe i sin Lejlighed paa en Tredjesal i Nørresøgade stod i Vinduet Festernes Skaber Carl Lund og saa med Kenderblik paa det straalende Billede. Sikkert har han sagt til sig selv:

— De Søer maa jeg engang erobre!

IV.

Københavner-Viddets Fader.

Som det almindelig fortælles om sceniske Berømtheder lyder ogsaa Sagaen om Carl Wulff, at han allerede som Barn følte en hæftig Lyst til Teatret. Sammen med en senere kendt Højesteretssagfører lavede han Forestillinger og spillede sine første Roller.

Hans Familie tiltroede ham imidlertid — med Familiens sædvanlige Skarpblik — Evner som Forretningsmand og satte ham i Urtekræmmerlære. Unge Wulff kom til at staa hos Schoustrup paa Ama-

gertorv. Men hans Længsel higede fra Puddersukkeret og Svedskerne og blev tilsidst uimodstaaelig. Wulff drog til det ny Alhambra paa hvis luftige Brædder han debuterede i »Konserter for Rejsende«. Han havde trommet Alverden sammen til sin Debut, og Vennerne sad spændt og ventede hans Entré. Den faldt i Slutningen af Stykkets første Akt, hvor tvende Skovbetjente arresterer Hovedpersonen. Wulff var den ene Skovbetjent og havde én Replik, hvorefter han ikke mere viste sig. Vennerne sad lidt flove, der havde jo ikke en Gang været Lejlighed til at applaudere. Og sikkert ingen tænkte sig, at den Stemme, som her første Gang lød ud i Salens Luft, skulde blive Københavnerne kendt og kær som faa.

Efter at have tumlet rundt med Thepiskærren i nogle Aar og gennemkrydset Danmarks og Norges Provinser, kom Carl Wulff til Casino og — efter en lille Escapade til Kongens Nytorv — senere atter til Amaliegade. Sit rigtige »Gennembrud« fik han her (i 1874) i Titelrollen i »Peter Sørensen« og gengav en saa veltruffen selvstændig og spodsk Københavner-type, at han med ét Slag kom i Forgrunden. Elegant, slagfærdig, elskværdig og vittig saaledes var Wulff paa Scenen, og han fæstnede yderligere sin Position under Aarene ved Folketeatret (1876—84), hvor han boltrede sig i Lystspil og Farcer og efterhaanden blev Publikums erklærede Yndling. En Bonvivant var fundet, en Ræsonør af den lette, sorgløse Art altid med en Vits paa Læben. Erkekøbenhavn selv midt i parisiske Farceløjer. Og samtidig begyndte Wulff tildels i Kompagniskab med Paul Marcussen, senere Villh. Petersen at skrive Københavner-Revyer, hvilket Bierhverv strakte sig over Aarene 1873—86. Han var det lette Københavner-Vids virkelige Fader.

En højst original Personlighed var Carl Wulff. De sædvanlige Teaterrekvisitter Sminkebord etc. har han aldrig ejet. I Paaklædningsværelset hos en Kammerat spejler han sig før han skal ind, dypper Fingeren i Sminkekrukken og sætter en let Tinte an hist og her. Saa brænder han en Korkprop, som han altid gaar med i Lommen — hans eneste Kunstmiddel, gerne medtaget fra en god Middag — lidt i Gasflammen ved Spejlet, giver sig Øjenbryn og anbringer det kendte lille sorte Overskæg, og Løjtnanten eller Studenten, Mar-

quis'en eller Kontoristen, Franskmanden eller Københavneren er færdig og træder ind paa Scenen, elegant i tætsluttende Bonjour, Hænderne i de paillegule Handsker vipper med Stokken — koldblodig, sprudlende, livlig eller knastør, sølle eller forsoren, dreven eller dum alt som Rollen forlanger det.

Wulff lærte aldrig sine Roller (saa mærkeligt det kan lyde!). Han lod ligefrem være af Princip. Da en af hans Direktører en Gang gav ham et stort Rollehefte, sagde han:

— Hør Wulff, lær nu denne Gang din Rolle. Prøv paa det! Du ved jo hvilken Yndest du staar i hos Publikum, den Lykke du gør ved din Person

— Tør s'gu ikke, svarede Wulff. Nu har jeg i mange Aar spillet Komædie paa den Maade. Det vilde ligefrem betage mig Spændingen, hvis jeg vidste, hvad jeg skulde sige!

En anden Gang, da han havde faaet en Rolle, som han glædede sig meget til at spille, saa' Regissøren ham blade i den og derpaa rolig lægge den ned i Bordskuffen.

— Men bedste Hr. Wulff, vil De dog ikke have Deres nye Rolle med dem hjem?

— Nej, hvorfor Pokker skulde jeg det. Den skal jo spilles her, svarede den Uforstyrrelige.

Oftest stod han og læste i Kulissen det sidste Sekund før han skulde ind.

Blandt Kolleger og Omgangsfæller var Wulff Kæledæggen. Ingen var afholdt som han. Han var en stor Selskabsfugl, ubetalelig ved et godt Bord, i festligt Lag. Som oftest skrev han Visen, der besang den glade Lejlighed, der havde samlet Selskabet. Oprømt, vittig, straalende han mellem Vennerne, stiklende til højre og venstre med elskværdig Spot.

Han havde en uforlignelig Evne til at finde Folks ømme Punkt, udspekulere det, de allernødigtst vil høre — og saa sige dem det med den største Sindsro lige i Øjnene — uden at det dog var muligt for Alvor at blive vred paa ham! Han forstod, som en fransk Kritiker har sagt om Judic den Kunst at knase den forbudne Frugt mellem Tænderne og spytte Folk Kærnerne i Ansigtet uden at de tager det ilde

op. Og Brandere, Smaavitser, Anekdoter, ypperlig fortalt holder bestandig Latteren frisk, til Wulff skal paa Teatret, stikker sin Prop i Lommen og bryder op — altid sober.

Kun én Gang var han mødt lidt bedærvet. Det var paa Folke-teatret, man spillede »En Barndomsdrøm«, og Benjamin Pedersen var paa Scenen, da Wulff kom ind.

— God Aften Pedersen! hilste han glædestraalende til Publikums højeste Overraskelse sin forbavsede Medspillende, der i det franske Stykke bar et ikke nær saa hjemligt Navn.

Hans Maadehold var forøvrigt mærkeligt, som han næsten tilbragte al sin Tid paa offentlige Steder. Han elskede Kafelivet med dets vekslende Sammentræf og muntre Driveri. Derfor var han ogsaa en Rædsel for sine gifte Venners Koner, som hyppigt ikke fik deres Mænd hjem til Middag, fordi de havde truffet Wulff. Et Mediem af Kliken fandt det tilsidst praktisk at lade trykke smaa Blanketter saalydende:

Kære (her tilføjede Afsenderen sin Kones Fornavn).

Kommer ikke hjem til Middag.

(Afsenderens Fornavn).

og henlægge dem paa de forskellige Kafeer, hvor Wulff spillede Billard. Til Wulff selv var der trykt særskilte Blanketter. De lød nemlig:

— Kommer hjem til Middag.

Selv naar Wulff skulde arbejde foretrak han at gøre det ved et Spisebord — helst hos Neiiendam eller om Sommeren ude paa Raadvad. Der plejede han at skrive Sommer-Revyen.

— Det maa være paa et Værtshus, var kort sagt hans Mundheld og stadige Forslag ved alle Leiligheder.

Carl Wulff døde af Brystsyge 1888 elsket og savnet, kun 48 Aar gammel.

V.

Byens vise Mænd.

Københavns Borgerrepræsentanter var i gamle Dage i langt højere Grad end Tilfældet er nu Genstand for Borgernes Interesse, og man fulgte levende med i alt, hvad der angik Byens Tarv.

Møderne fandt Sted hver Mandag Kl. 6 paa det gamle Domhus, hvor Bisp Absalon i overnaturlig Størrelse paraderede i Forhallen. Referenterne sad i en lang Række i en Slags Loge med Udsigt over Mødesalen, hvor i vore Dage Byretten har Lokale. Bagved Journalisterne kunde Tilhørerne klumpe sig sammen, som de var Venner til. Luften i de indskrænkede Lokalteter var — navnlig paa varme Sommeraftener — forfærdelig. Ak, der var jo længe endnu, til Nyrops fine nye Raadhus var færdigt.

Saadan et Møde paa 4—5 Timer eller mere kunde til Tider virke uhyre sløvende. Debatten sneglede sig frem, og kun en sjælden Gang blev der Liv i Kludene, naar Oppositionens Mænd tørnede sammen med de Konservative, der selvfølgelig var i Flertal. Saa vankede der braadne Pander! Jeg husker et Sammenstød mellem den almægtige Finansborgmester Borup og Socialdemokraten J. Jensen (den senere Overpræsident). Borgmesteren havde paa sin sædvanlige overlegent affejende Maade sagt Modparten Besked. Bleg og dirrende rejste Jensen sig og udtalte:

— Jeg haaber, det er sidste Gang, Borgmester Borup viser en *valgt* Repræsentant til Rette!

Ildevarslende Tavshed.

Man kunde nu og da næsten have lidt ondt af de to Socialdemokrater J. Jensen og K. M. Klausen, der ofte maatte udkæmpe et Braavallaslag med den talstærke Majoritet. De kæmpede forøvrigt med absolut Dygtighed, Klausen fortrinsvis i Skolespørgsmaal, der sorterede under den salvesfulde stokkonservative Borgmester Konferensraad Hansen. Naar han talte, lød det, som om han græd og jamrede sig.

Borgerrepræsentanterne var af Ydre kendt overalt i Byen. Det kan ikke nægtes, der var adskillige karakteristiske Fysiognomier iblandt dem — Alfr. Schmidt og Axel Thiess havde let Spil, naar de vise Mænd skulde figurere i »Puk«. Der var den kæmpehøje Assurandør Will med langt Haar og Profet-Skæg, den lille, kuglerunde Dr. Ørum med »Maane« og sort Fuldskæg, Ligkistesnedkeren Kaspar Rostrup med Napoleon III-Fip, lille P. G. Philipsen fra Forlaget, sort Fuldskæg og Lorgnet i Snor, Muus (med Paryk), den

kæmpestore Slagteroldermand Juul med det markante Overskæg, Urtekræmmer Munck med Lorgnet og tyndt, strittende Hageskæg a la Onkel Sam, G. A. Hagemann (Fuldskæg) og de to Bagermestre Gætje, kras Højre, Bakkenbarter, om Sommeren altid (ligesom Redaktør Secher) høj graa Hat, forøvrigt jovial Tivoli-Københavnner med K, og Jacob Marstrand, der af Ydre lignede en Kunsthistoriker eller Landskabsmaler.

Jeg husker den Sensation, det en Gang i Firserne vakte, da Marstrand afslørede sig som Venstremand og var med til at stifte den liberale Vælgerforening. Hans Aarsindtægt var 20.000 Kr., meget dengang — forstaaeligt, at den københavnske Opposition var glad over denne Guldfugl. I sit Hjem paa Købmagergade samlede Marstrand en Kreds af frisindede Venner, Folk som F. Falkenstjerne og Dr. phil. Rønning. Bedst tilpas var han, naar han i en hyggelig Krog i Venners Lag kunde drøfte en eller anden ny Bog . . .

Under Møderne var det kun ganske enkelte Medlemmer, der blev siddende paa deres Pladser. De fleste foretrak at vagabondere i Salen og slaa en Sludder af med Meningsfæller.

Den meget paapasselige Formand, fhv. Justitiarius Koch med de smukke og kloge Træk ledede Debatten med streng Upartiskhed. Jeg tror, han havde et særlig godt Øje til det ærede Medlem Gros-serer Eskild Salomon, en ren Snakkemaskine, der ikke i særlig Grad ledte Tanken hen paa sin vise Navnefælle. Naar »Frejr« kom paa Tale, den meget omdebatterede Husholdningsstores, der truede alle Detailhandlere med Ruin, kastede Salomon sig med vældig Energi ud i Debatten. Talen vakte Genlyd helt ud i Ravnsborggade, hvor Frederik Jensen sang:

*Eskild Salomon, aa maa jeg spørge:
Har du snart faaet »Frejr« slaaet ihjel?
Ja, Rabalder det ku' du besørge,
det er ikke saa lidt, er det vel?
Helst ved Borgernes Gunst vil du stige,
blive stor, gøre Tietgen jaloux —
Ja, saad'n en ku' det more dig at blive;
men du er'et blot ikke endnu!*

Naa, det endte jo med, at den kære Middelstand blev reddet. »Frejr« blev aflivet.

Møderne paa Domhuset trak ofte urimeligt længe ud — tænk f. Eks. hvis Alfred Benzon eller Herman Trier havde været oppe i en eller anden Sag — og bagefter havde man saa tilmed »lukket Møde«, om hvis Beslutninger vi stakkels Referenter maatte skaffe os Viden i Nattens Mulm og Mørke gennem en eller anden god »Forbindelse«.

Tilbage stod saa Madspørgsmaalet. En Aften tog min Sidemand Kristian Dahl mig med hjem, og vi fouragerede i Familiens Spisekammer (Fru Dahl var paa Landet), saa at en lille, frugal Natmad med tilhørende Øl og Snaps kunde serveres os to hungrige Pressekolleger.

Til andre Tider galdt det om at slippe ind hos Wivel *efter* Lukketid. Ogsaa Byens vise Mænd havde deres Mas med at faa lidt at spise efter de sene Møder. En Aften foreslog en spøgefuld Repræsentant, at man for en Gangs Skyld skulde gaa paa Natkafé for ved Selvsyn at faa konstateret, om der foregik saa fæle Ting, som Rygtet sagde. Som sagt saa gjort. Naturligvis blev der gjort et frygteligt Nummer ud af disse Besøg i Lastens Huler, skønt det hele blot gik ud paa at fremskaffe et Par Stykker Mad og en Bajer. Enkelte af de vise Mænd nøjedes ikke med Riise, men gik hele Striben af Strøg-Beværtninger igennem. Jeg haaber ikke, d'Hrr. paa Hjemvejen har været ude for at møde Nat-Renovationsvognene, der kørte rundt i Byens Gader — en Skandale uden Lige i et civiliseret Bysamfund. Selv har jeg oplevet en Sommeraften uden for Angleterre, hvor der sad mange Udlændinge, at en Nat-Renovationsvogn uden Dæk over kørte forbi. Ih du milde, hvilken Opstandelse der blev!

Disse famøse Vogne har forøvrigt en Gang givet Anledning til et Københavner-Refrain:

»Det ligger i Luften, kære!«

VI.

En Pariser-Revvy i National.

I Udstillings-Sommeren 1888 oplevede National som Varieté under den smarte Direktør Carl Jacobsen en sand Guld-Tid, ikke mindst takket være Jacques Holtzers flotte ungarske Ballet. Men allerede Aaret efter syntes Begejstringen for »Hellig-Hansen«s Stukpalads paa Vesterbro kendelig afsvalet. Hvad skulde man nu stille op med det omtumlede Lokale, efter at Udstillingsfeberen og det store Fremmedbesøg var vejet som en kortvarig gylden Drøm for den jævne københavnske Hverdag?

Carl Jacobsen havde som klog General trukket sig tilbage med Profiten. Nu meldte der sig en modig Mand, Teaterdirektør Ferdinand Schmidt som Lejer, idet han fik sin Bevilling flyttet fra Store Ravnsborg (Nørrebros Teater) til National, hvad der forøvrigt kostede Myndighederne 25.000 Kr., en Sum, som Folketeatrets Direktør, Severin Abrahams, forlangte (!) og fik for at give sit Minde dertil under Paaskud af, at Overflytningen vilde skade hans Teater paa Nørregade. Synderlig Fidus var der dog ingen, der nærrede til »Ferdinand«, dertil havde hans Teaterbane været for meget »op og ned« (navnlig det sidste), men han var paa den anden Side vellidt, en Figur i Datidens København. Naar han med den blankt skinnende Cylinder paa den skaldede Isse, elegant udhalet, *tiré a mille épingles* flanerede ned ad Strøget, smilede og lo hele Byen til »Ferdinand«, og kun hans talrige Kreditorer havde ondt ved at »ta' det gnavne Ansigt a'«, som der stod i en gammel Revvyvise.

Ferd. Schmidt standsede i Vimmelskaflet udenfor »den høje Port« i Nr. 38. Han havde faaet en genial Idé. I Porten, hvoraf Halvdelen var omdannet til Cigarbutik, residerede et af Byens bedste Hoveder, Grosserer Axel Schwanenflügel, kendt som en lystig Viseforfatter ved Handels- og Kontoristforeningens Fester. I vore Dage er Revvyforfatterne Arkitekter eller Oversættere af udenlandske Teaterstykker. Den Gang var de Cigar-Grosserere. Hvem husker ikke Melachrino?

— Jeg har i Sinde at dupere Københavnerne, begyndte Schmidt.

Hele Byen taler jo om Paris. Kan du paa 14 Dage skrive en Revy?
Den skal selvfølgelig foregaa paa Eiffeltaarnet . . .

Axel Schwanenflügel greb straks Tanken. Og de to Venner skiltes med et stort Augur-Smil.

— Det vil blive et (Cigar-)Kasse-Stykke! spaaede Ferd. Schmidt, der allerede i Aanden saa samtlige sine Skyldnere faa fuld Dækning.

Med godt Humør gik Hurtig-Digteren i »den høje Port« i Gang med Værket — og National-Revyn 1889 »Mellem Himmel og Jord« fik en fortjent Bombe-Sukces! Hele Byen skulde ud og se Nationals Pariser-Revyn.

Det var lykkedes Ferd. Schmidt at samle et fortræffeligt Personale, for en Del de samme Kræfter, hvormed han Aaret forud havde spillet »Seks Mands Komædie« paa Store Ravnsborg, hvor navnlig Sullivans »Mikadoen« gjorde Lykke. Forsæsonen i National havde ikke ganske svaret til Forventningerne, skønt Ferd. Schmidt baade havde opført en lille Paaske-Revyn og en løssluppen Parodi: »Skønhedskonkurrencen«, inspireret af Direktør Carl Hohlenbergs mislykkede Skønheds-Stævne paa Klampenborg, der var gaaet i Vasken paa Grund af et Par Blades hysteriske Forargelse.

Men nu var man langt henne paa Sommeren. Publikum stormede til Cirkus Busch for at beundre den smukke Maria Dorée. Og ude i Alléen sad den altid heldige Peter Vilh og pudsede sin røde Lygte. Der var Smæk for Skillingen i hans Sommer-Meny: først »Søster Rus« eller »Hvad er Meinigen kære«, der parodierede Meinigernes Gæstespil paa Casino, og ovenpaa Sommer-Revyn »Muntre Musikanter«, som straks blev en oplagt Sukces med Fræderik Christensen og Fru Anna Christensen i Hovedrollerne og med Peter Fjelstrup, det gryende Talent, som vakte Jubel med sin Vise om de københavnske Blade.

Man mindes med et Smil disse Liner:

»Politiken« holder jeg, den morer nu min Kone,
»Aftenbladet« det er nærmest for den pæne Tone —
»Dagens Nyheder« læser jeg, den koster kun en Krone,
og saa holder jeg »Reform«,
den kæder mig enorm!

Der var med andre Ord en Konkurrence, saa det kunde blive til noget —

Naar Eiffel-Revyen i National sejrede, skyldtes det Svend Flues drevne Københavner-Vers, de flinke Skuespillere og Udstyret. »Intet er sparet!« skrev Datidens Anmeldere. Og de pikante Kostymer, tegnet af Carsten Ravn, klædte Nationals unge smukke Damer fortræffeligt, navnlig Eiffeltaarnets Gratier, anført af Frk. Bentzen, Svalerne og Gymnastik-Pigerne, der drog til Paris og tog store Præmier. I Koret saa man bl. a. to dengang meget beundrede Søstre Ellen og Augusta Nielsen og den purunge Dagmar Hansen.

Ferd. Schmidt fremtren selv som den diamantstraalende Shah af Persien, der besøger Verdensudstillingen. Men Revyens Clou var ubetinget Frederik Kreutzers Ødman-Parodi. Hvilende som Konge for en Dag sang Kreutzer med sin smægtende Tenor paa et pudsigt Svensk-Dansk:

En Kammerherre sad en Gang
og sof i Ro og Mag.
Saa hørte han en vacker Sang,
og Sangren det var jag!
Den Kammerherre bad og svor,
jag skulde stanna kvar.
Han sa', jag var en bra Tenor,
Og det var, hva' jag var.

O kära lilla Ødman du,
o bliv her, vär saa snil.
För Tusan . . . nej för fjortan
Tusan Kroner slog jag til!
Og Blommar fik jag Krans paa Krans
som Konung för en Dag,
saa Fredrik Bruun gik udenlands,
för han fik ondt dera'.

Fr. Kreutzers Parodi paa den af Damerne saa elskede Tenor blev et mægtigt Tilløbsnummer for Revyen. Kreutzer blev over

80 Aar. Som Svigerfar til Holger Hofman saa man ham i en Række Sæsoner i Dagmartheatrets Parket til alle Premierer.

I Eiffeltaarns-Revyen havde han forøvrigt endnu en fortræffelig Vise som Dandyen fra Strøget, der synger om Københavner-Poesi. Hør her:

O København, du glade Fødeby.
Blot ved dit Navn jeg blusser op paany.
Ved Tanken om dit Rundetaarn, din *Hest*
mit Hjerte hopper bag min hvide Vest.
Vel er med Sylene det smaat bevendt,
vel har man aldrig nogen Bonus kendt,
Man gør sig ej i Skattebogen stor —
men jubler i det glade Kor:
Lidt go'e Klæ'r paa Kroppen,
et Par ny Glacé,
en Portemonix med et Par Kroner i —
og saa en Tur paa Strøget mellem to og tre,
se *det* er Københavner-Poesi!

Den populære Ferdinand Rasmussen havde 2-3 af Revyens bedste Viser, af dem, der rigtig gik i Folk, bl. a. en som zünftig københavnsk Opvarter, der gør sin Entré paa Eiffeltaarnet:

Fra Lille Kongensgade
til Eiffeltaarnets Top jeg fløj.
Pariserne er glade,
men Priskuranten sløj.
Fem Francs for Karbonade
og tolv for Bøf med Løg —
Hej, komfalders fy føj,
Jeg syn's, De sa', jeg løj.

En Komiker af en helt anden Type var Kirchheiner, som med tørt Lune bl. a. skildrede sine Oplevelser i Paris — i et virkningsfuldt Parlando:

Boulevarden
Mange Folk
Mange Damer
Dejlig Pige
Rødt Hat
Sorte Øjne
Maa jeg ha' den Ære
Pst — Droske
Restaurant
Meget kælen
Dejlig Pige
Laane tyve Francs
Udenfor et Øjeblik
Saa Du Røgen?

Kun én Mand vilde i vore Dage kunne have gjort Kirchheiner dette efter — Alstrup.

Frk. Marie Lincke var Revyens »Tulle« — hun havde ikke meget at gøre, men var fiks og nydelig som en levende van Beers i sort og hvidt, og Fru Constance Rasmussen var pragtfuld som fransk Modedronning. I det ældre, komiske Fag havde Direktøren saadanne Trumfer paa Haanden som Fruerne Wilhelmi og Witzleben. Her et Vers:

Hvornaar iaar »Dagmar« fyldt Parket?
Ja, det bli'r ej saa let.
Og Scheibelein en ny Kasket?
Ja, prøv en Gang og gæt.
Hvornaar bli'r Wessel ked af Vett
og Christensen af Li-se-bet?
Ja, prøv og gæt, ia prøv og gæt;
men det bli'r ej saa let.

Revyen gik, til Bladene dryssede af Træerne i Byens Parker. Og for første Gang i mange Aar kunde Ferdinand Schmidt betale sine Kreditorer.

VII.

Pressen.

Bladenes Redaktioner sluttede *tidligt* i gamle Dage. Kom vi ind i Juli, den døde Tid, da de fleste Mennesker laa paa Landet, kunde man ved 9—10-Tiden træffe adskillige Chefredaktører ved Rejerne eller den berømte *chaud-froid* hos Nimb i Tivoli. En enkelt Forespørgsel i Telefonen til »Vagthunden«, Redaktionssekretæren: Er der noget? I Reglen var det kun lidt Ritzau, et Møde, en Generalforsamling, der trak længe ud, en *Première*. Saa kunde det jo hænde, at Klokken blev over 12, især hvis Anmelderen skulde spise først. Om Gustav Esmann f. Eks. sagdes der, at han ikke kunde skrive en Linie paa en tom Mave. Ogsaa *Variété*-Anmelderne havde det haardt. Var der f. Eks. *Premiere* samtidig i Scala og Cirkus, maatte den samvittighedsfulde Anmelder løbe over Gaden mindst syv-otte Gange i Løbet af Aftenen!

Hvad Nyhederne angik laa Bladene paa Lur efter hinanden. Med en god Historie, en *Sensation* gjaldt det for den heldige Medarbejder at holde tæt, indtil Trykkeri-Maskinerne var i Gang — det kunde sommetider have sine Vanskeligheder som Følge af det udprægede Fostbroderskab, der raadede Mand og Mand imellem. Journalisterne kom meget sammen; de kendte »Mærker« saas overalt. Man var Dus (dog ikke med Chefredaktører og Redaktionssekretærer, saaledes som Tilfældet er i Dag ved et enkelt Hovedstadsblad). I Grunden var det den samme Kreds, der mødtes allevegne, hvor noget skete, og efter endt Dagværk ligesom rent tilfældigt satte Stævne paa de kendte Steder: om Sommeren i Tivoli, den øvrige Del af Aaret hos Wivel, i Nationals Kafé, Cirkuskafeen eller »Pengesketet«, den mystiske lille Kabys under Nationals (Scalas) Scene, hvor »Admiralen«, Thor Jensen, i nogle heldige Sæsoner i Halvfemserne holdt »Hof« efter officiel Lukketid. Af det store Publikum (som selvfølgelig intet anede om, hvori en Journalists Opgave virkelig bestod) blev vi med stor Uret anset for nogle gudsforgaaende Kroppe. Og alligevel paa en vis Maade populære. I Nationals Glanstid blev en Serie kendte Presse mænd vist i Lysbilleder til passende Musik-

Ledsagelse af Carl Lumbyes Orkester og under Applaus fra Publikum. Det er aldrig sket siden. Derimod har jeg fra vore Dage opbevaret et Cirkulære fra et stort Blad med 24 smukke Portrætter af Medarbejderne. Det var dog moderat i Forhold til, hvad et andet Blad gjorde: det bragte en Serie med store Billeder og dertil svarende Tekst om sine skrivende Folk. — Ellers var det saamænd Synd at sige, at Pressen gør for stor Stads af sine Menige. Hvor Journalistens Lod dog er forskellig! Nogle maa med hele deres Person være fremme i det offentlige Liv, være kendt ved Navn eller i det mindste ved Mærke eller Ydre af det store Publikum. Andre faar Lov til at leve deres Liv lige saa stille som Videnskabsmanden mellem sine Bøger. Telefon og Telegram fører Dagens Nyt fra Ind- og Udland ind i deres Stue, hvor deres Opgave saa bliver med behændig Pen at give Stoffet den fængslende Form, som kan interessere Læserne.

Det er sagt saa ofte, at det var Cavling, der indenfor den københavnske Presse med al dens smaastadsagtige Kævl om Oplagenes Størrelse etc. lukkede Vinduerne op til Europa. Der kom Tempo, ny Formater, Billedreportage, udsendte Special-Korrespondenter, faste Medarbejdere i de store Byer.

I hin nu saa fjerne Æpoke kendte Journalister ikke til at have Ferie, endsige som nu kontraktligt tilsikrede Sommer- og Vinterferier med fuld Gage. Vilde en Journalist rejse, maatte han selv tage Initiativet. Til Gengæld var livlige Rejse-Kroniker med aktuelt Tilsnit godt Stof. Og alligevel opdager man, naar man bliver ældre, at al den Slags Journalistik i Grunden er Gentagelser. De lagttagelser, man selv gjorde for en Menneskealder siden f. Eks. under et Besøg hos Paven, er gaaet igen i en Række senere Kroniker fra andre ærede Samtidiges Haand. Sagen er vel, at Verden er blevet for lille. Det nyeste ny synes at være, at en ung Journalist — saaledes som man saa i et stort Søndags-Magasin — besøger en fremmed By og nøjes med at aflevere en halv Snes Amatør-Fotos med to Liniers Tekst under hvert. Jeg maa her sande Etatsraad Didrik Nyholms Ord, da vi engang red sammen op til Pyramiderne:

— Jeg forstaar, at De holder af at rejse. Først selv opleve noget

interessant og saa fortælle *andre* derom — og derigennem animere *deres* Rejselyst!

Selv om den københavnske Presse blev moderniseret efter europæisk Mønster, bevarede den alligevel i mange Aar paa visse Omraader et vist Lilleput-Præg. Datidens Blade havde »Specialister« paa næsten alle Omraader. En Astronom skrev om Stjernehimlen, en Jurist besørgede Brevkassen, en Velærværdighed Kirkesiden, en Landbrugskyndig forfattede den ugentlige Oversigt: Hvordan bliver Høsten? Det gælder jo tildels endnu, dog at Bladene søger at gøre Stoffet mere underholdende, give det et Strejf af Poesi (Jægermester Plov f. Eks.). En Skribent af Boganis' Finhed og Charme har ikke vist sig i københavnsk Presse siden Halvfemserne. Meget pudsigt virker det nu at tænke sig, at et saa vigtigt og omfattende Omraade som Politireportagen besørgedes — bogstaveligt — af en enkelt Mand: Carl Bærentzen — et eneste Net af Nyheds-Traade samlet paa én Haand, der skulde betjene 7—8 Dagblade! Bærentzen, der paa Grund af sin Størrelse i Reglen benævnedes efter sit *nom de guerre* »Legemet«, var en umaadelig flittig og samvittighedsfuld Journalist. Han, hvis Speciale var Rovmordere, Skuffebedrøvere, fashionable Selvmordere og gode »Bræk«, var selv en Hædersmand til Fingerspidserne. Han sagde en Gang til mig, da han flere Aar senere havde overtaget »Aftenbladet«:

— En Avis skal skrives saaledes, at den kan lægges frem paa Familie-Bordet, at Husmoderen og hendes unge Datter kan læse den.

Det gamle Ord, at Journalistikken fører til alt, naar man forlader den, gælder til Dels ogsaa herhjemme. Det vakte dog adskillig Opsigt, da en af Byens mest læste, mest beundrede Penne, Peter Nansen i Midten af Halvfemserne forlod »Politiken« for at blive Meddirektør hos Gyldendal. Og ligeledes at dygtige Kolleger som Laur. Larsen, Per Faber, Wamberg gik i Diplomatiets eller Udenrigsministeriets (A. J. Poulsen, Eskelund) Tjeneste. I Virkeligheden ved en habil Journalist jo meget om næsten alt . . . ja, han kunde saamænd ogsaa godt blive Tivoli-Direktør! Baade Georg Carstensen og senere Robert Watt hørte jo oprindelig hjemme i Pressemændenes Rækker.

Men de *rigtige* Journalister bliver i Faget, fordi de elsker det. Maaske hænger det sammen med, at de aldrig bliver kede af at se deres Ord paa Tryk. En kendt afdød Kollega sagde en Gang:

— Tanken om en »Journalist-Skole« er latterlig. Man kan maaske lære at skrive, aldrig at blive en god Journalist!

Derfor kan Radioen heller aldrig komme til at skade Pressen. Der vil altid være Folk, som i en hyggelig Hvilestund vil nyde det trykte Ord. En Gang i Halvfemserne skrev jeg fra Budapest om den ny Sensation: »Telefon-Bladet«, den talende Avis. Man lo nok lidt herhjemme, men de klogeste anede, at det en Dag vilde komme: at nyde Avisen med Ørene, ikke med Øjnene.

Andre Presse-mænd har — samtidig med at bevare Tilknytningen til »Bladet« — vundet betydelige Laurbær som Muntrationsraader gennem vekslende Epoker.

Sagen er jo den, at en Journalist ved Siden af det hurtige Blik, det modtagelige aabne Sind, den stærke Sans for *Nuet*, det følsomme Hjerte ogsaa helst skal eje lidt af den herlige typisk danske Ting, som hedder Lune. At faa Prædikatet *kedelig* hæftet paa sig, er det værste, der kan ramme en Journalist!

Den københavnske Presse har altid været rig paa Folk med Lune og Humør!

I et gammelt Eksempel af Journalistforeningens Kalender »Danmark« skriver Dr. Schandorph i et Rimbrev til Udgifveren:

Jeg — som inderlig foragtede
Journalister og betragtede
dem paa Fader Holbergs Vis,
da han lod Hr. Niels erklære,
at man intet kunde lære
af Aviser, »da det meste
dog var Løgn« — har maattet friste
denne Lod at indrangere
mig i Journalisters Lag.

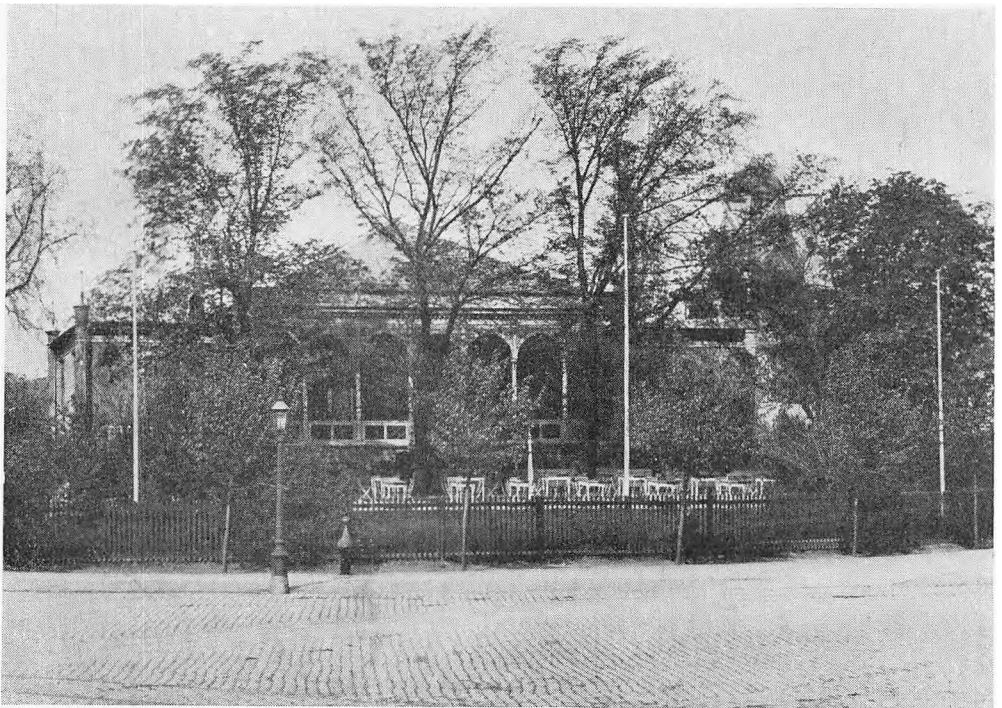
Ja, den kære Doktor skrev jo efterhaanden i en Mængde Blade, og hans Digt slutter med dette velmente Ønske:

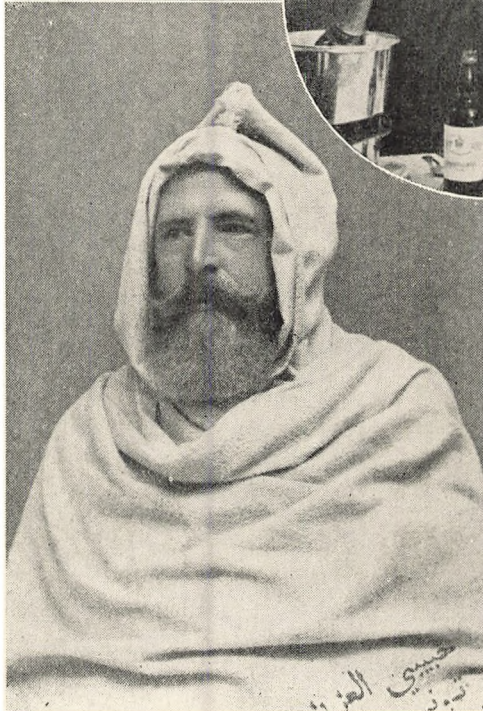
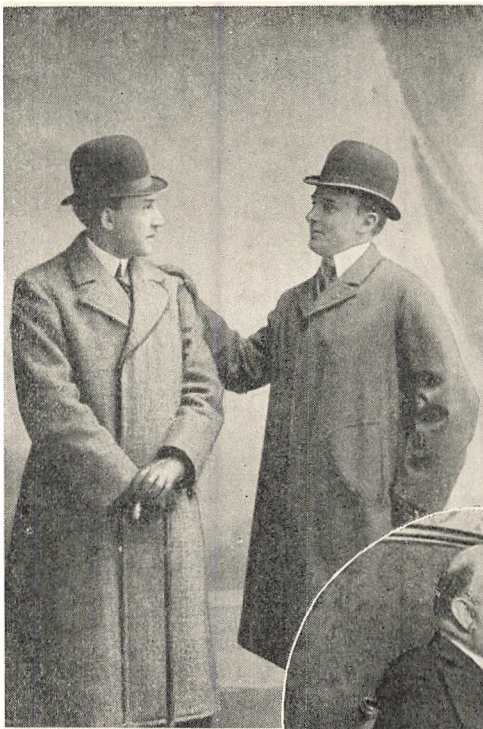
*ter Vilh med sin Mascot lille Olfert Jespersen.
Karikatur af Carl Rørdam*

*Teaterdirektør Ferd. Schmidt, der bl. a.
viste Københavnerne den berømte Eiffel-Taarn Revy*

*Det første Scala: »Théâtre du Boulevard« hvor nu National ligger. Den unge Peter Vilh spillede Operette m. m.
Tilhøjre skimtes Kongens Mølle*

To Strogfigurer: Richard Jensen og Uhlendorff — Kendte Københavnerne paa det store Karneval — En populær Københavner: Oscar Stribolt — Kære Ven som Beduin — Carl Fischer og Schiøler Linck maskeret som I. C. og Borgbjerg i Bonbonnieren

Gid den Titel »Journalist«
vokse maa fra Selskab blandet
til et Hædersnavn i Landet!

Er dette Ønske gaaet i Opfyldelse? Jeg tvivler. Men Schandorph var jo som andre Digttere en højtbetalt Medarbejder ved særlige Lejligheder og kendte ikke den pinagtige Usikkerhed for Fremtiden, hvorunder den arbejdende menige Journalist i gamle Dage udøvede sin Gerning! Der behøves kun at henvise til den Masse af store og smaa Blade, som efterhaanden gav op efterladende Rækker af arbejdsløse Journalister, for hvem det nu galdt om at finde andre Græsgange.

Her maa dog bemærkes, at Pressens Mænd takket være deres faglige Organisation Journalistforbundet i vore Dage er ganske anderledes stillet og paa mange Omraader har faaet deres beretigede Krav sat igennem til Gavn for Standen.

Jeg tænker paa forsvundne Blade — paa »Dannebrog«, hvis Stab gennem 18 Aar var blevet som et velsammenspillet Orkester, paa Efterfølgeren »Riget«, paa »Avisen« og »Vort Land«, »Morgenbladet«, »København«, »Tiden«, »Samfundet«, »Tidens Krav«, »Hovedstaden«, »Aftenposten«, »Danmark«, »Københavnsposten«, »Dagsavisen«, »Den ny Tid«, »Adresseavisen« foruden en Række af Midtdagblade: »Folkets Avis«, »Klokken 12«, »Klokken 5«, »Forposten«, »Middagsposten«, »Middagen« . . . borte er de alle! Og hvilke Summer har de ikke slugt!

Da »Riget« begyndte at staa paa svage Fødder, søgte man at faa Carl Bærentzen til at nære Interesse for det. Meningen var at lave det om til et Slags Billedblad i stor Stil. Men Forsøgene paa at banke Bladet i Vejret mislykkedes. C. B. trak sig tilbage. Saa skulde Venstrepartiet købe det. Men da Sigurd Berg havde set Regnskaberne, sprang ogsaa han fra, men sendte et større Beløb til Fordeling blandt Medarbejderne som en Slags Julegave, saa de havde lidt at staa imod med ved Siden af Gagerne. Og saa spredtes Staben for alle Vinde.

Da J. A. Hansen fra Roskilde købte »København« af Witzansky, indvarsledes en ny glørrig Epoke for Ove Rodes gamle Boulevard-

Blad; men da de $\frac{3}{4}$ Mill. var brugt, tog J. A. sit gode Tøj og gik. Holger Angelo traadte til og efter ham Axel Gerfalk. »København« fik nu Navneforandring og hed »Morgenbladet«. Til sidst blev Vald. Galster Redaktør paa en Førstesal i Vimmelskaflet.

André Lützens »Danmark« fik en altfor kort Levetid, og det samme kan siges om »Tiden«, skønt det havde en Kapacitet som Johs. Dam til Redaktør. »Samfundet« (Redaktør: Chr. Jensen, H. Boesgaard. C. A. Clemmensen, Grøibe, Bülow og Joh. Fr. Madsen som Hovedmedarbejdere) gik i godt 6 Aar. Det skulde være Arbejdsgivernes Blad, men trods store Subsidier lykkedes det ikke at holde det oven Vande.

En kort Tilværelse fik »Telegraf« med Peter Svendsen som Redaktør, Adam Mühlerz som Redaktionssekretær. Tandrup's »Hjulet« gik i et Aarstid. Det skulde være »B. T.« paa en ny Facon, men Hjulet kørte i Grøften.

Jeg husker fra meget unge Journalistdage mine Besøg hos den gamle »Adresseavis«, der boede i en Baggaard i Vimmelskaflet. Den rare Redaktør Kaptajn Lütken udbetalte altid Honorarerne for mine Smaaartikler af en stor gammeltdags Pengepose. Der blev i Aarenes Løb gjort mange Forsøg paa at modernisere det gamle Blad. Da Bergenholz overtog det, kaldte han det lakonisk »Bladet« (med et lille »Adresseavisen« nedenunder). Det gik et halvt Aar, flyttede saa til Gl. Torv 10—12 og fik Gerfalk til Redaktør. Tilsidst købte Bogtrykkeren (Nationaltrykkeriet) Bladet. Han havde i Forvejen erhvervet »Klokken 12« og drev i nogen Tid begge Aviser i Nygade (Gerfalk—Paboritz). Enden paa »Bladet« blev, at det forvandlede til »National-Demokraten« under Gymnastikmanden K. V. Høyer. Og saa forsvandt det helt.

Et Middagsblad af en særegen Skabning var Emil Opffers »Klokken 12«, der boede i Nygade. Naturligvis stod Publikum stille for at nyde Storm P.s Vindues-Plakater, hvorover Bladets Genbo »Krukkemanden« følte sig fortørnet. Men Opffer skrev: »Vi bryder os ikke om, hvad den lille Krukkemand skriver!« Men tilsidst opgav den harmløse Redaktør det hele, træt af alle de Kvaler, der følger med Ledelsen af et saadant Blad, og rejste til New York (Decbr. 1904). Om

Emil Opffer, der begyndte ved »Avisen« og senere fik »Nyborg Avis«, kan siges, at han havde mere Humør end Klogskab eller Vid, mere Lyst til at gaa paa end Opfindsomhed endsigte Forstaaelse af de Krav, der stilles til et Hovedstadsblad. Men han gjorde ikke en Kat Fortræd.

»Klokken 12« overtoges senere af Gerfalk og derpaa Oscar Jørgensen under hvem det hed »Eftermiddags Nyt«. Henckel stod bagved med Kapital. Næste Redaktør blev Anton Gylling fra »Folkets Avis«, hvorpaa Bladet gik ind og »Middagen« (Henry A. Heyman) flyttede ind i Lokalerne. Heyman havde en Døm hængende over Hovedet. I en Serie Dyrebilleder med Menneskehoveder af Primus Nielsen, Tekst Alfr. Kjerulf, var der en vis »Grosserer Christiansen i Charlottenlund«, som havde en mistænkelig Lighed med Kong Frederik VIII (en Struds iført høj Hat). Altsaa Majestætsfornærmelse!

»Middagen«, der var en Fortsættelse af »Middagsposten« skiftede nu Redaktør og Gylling kom til. Derefter kom Alfr. Nervø om hvem der siden Flyvningen over København stod en vis Nimbus. Nervø fik Aage Brodersen fra »Ekstrabladet« til Hjælp og lavede forøvrigt i sin Avis den første Sportsside noget københavnsk Blad havde kendt. Underligt at tænke paa, at det kun er 30 Aar siden. Nu er der jo mange (især ældre Læsere) som forarges over Avisernes store Sportssider, men ganske uden Grund.

»Middagen« fik forøvrigt Navneforandring til »Dagens Ekspres« med Wulff Hagen Frørup som Redaktør. Fra Nygade flyttede Ekspresen hen til Grønnegade 36. Redaktøren havde ikke Anelse om at lede Bladet — tilsidst skrev Paboritz det hele for 30 Kr. om Ugen. Og det endte med, at han stod alene tilbage som Napoleon paa Sankt Helena. Saa gik »Dagens Ekspres« op i »Centrum«, som holdt i 10 Aar og blev trykt hos »Aftenbladet«. Men tilsidst kunde Redaktionen ikke betale Trykkeriet, og »Centrum« sank i Graven.

»Folkets Avis« blev startet med Brask og Bram af Emil Rex. Paa Kæmpe Gavle i den indre By lavedes en kolossal For-Reklame. Rex var en dygtig Bladmand, men da Bladet ved hans Død overgik til Sønnerne sygnede det langsomt hen. En kort Tid var B. Bing Redaktør.

Fra »Avisen« og »Vort Land« og endnu før fra »København« i dets literære Tid var Publikum bleven kendt med Mærket »Jean-Jean« (Johannes Hansen). Hvis nogensinde en ung Mand, da han valgte Bladmandens brydsomme Gerning, er kommen paa sin rette Hylde, saa var det Johs. Hansen. Folk bliver mangen Gang Journalister ved en ren Tilfældighed, eller fordi de bilder sig ind, at Stillingen som Pressemand medfører utallige Behageligheder. Johs. Hansen valgte sit Fag, fordi han ikke kunde andet, fordi han af hele sin Sjæl brændte efter at sætte Pen til Papiret. Hans Venner fra Ungdomsaarene ved at fortælle om, hvorledes han som purung Student og Studentersamfunds-Mand bestandig skrev og skrev Noveller, Digte, Skitser — men foreløbig kun for sin egen og for Vennernes Fornøjelse. Johs. Hansen var udgaaet fra et velhavende Middelstandshjem og førte i de Aar en ung velsitueret Students sorgløse Københavner Liv. Han var en Elsker af sin By, en *Flâneur* i dette Ords inderste Betydning. Men sine Iagttagelser og Oplevelser omsatte han bagefter i stemningsfuld Prosa. Hans Venner og Kammerater ventede sig meget af ham samtidig med at de beundrede hans tidlig modnede Livsanskuelse, hvori bitter Menneskeforagt paa en mærkelig Maade var blandet med lyrisk Sentimentalitet.

En Dag i Foraaret 1892 tog Johs. Hansen Mod til sig og gik op paa »København«s Redaktion i Badstuestræde med et Par Skitser. Per Scavenius, den Gang Bladets Redaktør, mente ikke, der var Anledning til at vise den ny Medarbejder synderlig Opmærksomhed, men Carl Ewald sporede det gryende Talent, og Skitserne blev trykt under Mærket »Glen Gary«. De vakte Opsigt ved deres Stil og fikse Form og snart sad Johs. Hansen fast i Sadlen. Han skrev om »Livet derude«, nogle fortrinlige farverige Billeder fra Storstæderne — en Petitnyhed i et Pariser Blad var nok til at sætte hans livlige Fantasi i Bevægelse — og behandlede forøvrigt allehaande københavnske Emner. Saa ivrig gik Johs. Hansen den Gang op i sin Gerning, at han regelmæssig hver Nat stillede ude hos O. C. Olsen i Linnésgade og læste en sidste Korrektur paa sine Smaating. Var der blot en nok saa lille Fejl næste Morgen kunde han blive halvt afsindig af Raseri.

Ved Per Scavenius' »København« med dets smilende Boulevard-Tone passede Johs. Hansen godt. Senere — ved »Avisen« — opgav han sin Petit-Maitre Façon og slog sig paa Grand Reportagen. Hans senere journalistiske Eskapader — »Forposten«, »Middagsposten« (med Oscar Madsen og Lorry Feilberg) — er tilstrækkelig kendt.

Et stort Talent var han (døde som Reklamemand 1916 ikke 50 Aar), men havde samtidig meget store Brist i Karakteren.

VIII.

København under Masken.

I en Aarrække spillede de gamle Casino Maskerader en vis Rolle i det københavnske Forlystelseliv. Naar der var »Bal hos Grosseren i Amaliegade« mødte hele det lette Kavaleri op og slog til Skaglerne — særlig det tredje *Bal masqué* nød Ry for at være »berygnet« — og naturligvis blev disse Maskerader tilsidst et Forargelsens Tegn. En Gang maatte Casinos pæne Bestyrelse endog i Annoncerne udtrykkelig meddele, at Damer af Prostitutionen (!) ikke havde Adgang.

Den sidste Fase indenfor de historiske Maskerader var ikke det gamle Teater værdig. I Basar-Restauranten blev man Vidne til de utroligste Orgier: Mandfolk af en utvivlsom Kategori udklædt som Damer i Selskab med deres »Venner«.

Saa var det Slut.

— Men bortset fra denne enkelte Undtagelse var der i Datidens København en Vrimmel af muntre Maskerader præget af jævn, normal Livsappetit. Ungdommen søgte til saadanne Steder som Vødrøffslund, Sortedamslund og Larsens Lokaler paa Sct. Annæ Plads, hel eller halvoffentlige Maskerader, hvor man morede sig for en billig Penge, og Kostymering kun var krævet for Damernes Vedkommen-de. Dertil kom en Masse store private Karnevaller — som Regel hos Mygind i Linnegade — besøgt af Borgerskabet. Der begyndtes med en solid Souper og man dansede til den lyse Morgen. Ja, det hændte,

at Stemningen var saa høj, at man fortsatte Lystigheden hjemme hos en eller anden Familie, hvor Husmoderen fik travlt med at servere frisk Morgenkaffe for de karnevalsklædte Gæster.

Der kunde i hine Aar virkelig tales om en Karnevals-Sæson i København i Smag med den berømte Wiener-Fasching eller Münchener-Karnevallet, hvor alle høje og lave, velhavende og jævne Folk hvirvledes med i Kehraus'en.

Et Karneval, der i mange Aar nød et mystisk Ry, var Typografernes store Maskefest i Koncertpalæet, der »anmeldtes« af Bladenes Petit-Medarbejdere — mulig fordi det jo var Journalisternes gode Venner, der stod bag som Arrangører, saa det galdt om at skaffe en fyldt Kasse. Dagen før Karnevallet var en Billet ikke til at opdrive for Guld. En Ejendommelighed ved den bevægede Nat var, at Typograferne selv var de eneste man ikke saa ved Festen. Derimod kunde en forfaren Københavner med Lethed bag Silkemasken genkende hele den kvindelige Garde, der mødte op, hvor Livsglædens Bølger gik højt.

Blandt Foreninger, der excellerede i Karneval, var »Jysk Forening«, især de Aar, da den joviale Proprietær Nyholm, »Nebbegaard«, var Formand. Kom man — lidt sent — ud i Palæet, saa man i Riddersalen Ballets smukkeste Damer konvojeret af røde og gule Dominoer, forskanset bag et Batteri af gulhalsede Flasker. Her gjaldt som overalt det franske Mundheld: *Qui va a la chasse perd sa place* (Den der gaar paa Jagt fortaber sin Plads). Nej man skulde være med fra Ballets Begyndelse.

Det var i hine Aar en fin Forretning at være Indehaver af et af Byens mange Selskabslokaler. København havde mærkelig nok den Gang ligesaa mange som idag, men enkelte har vi mistet f. Eks. det hyggelige »Wittmack & Riise« ved Holmens Kanal.

Det københavnske Karneval fik et mægtigt Opsving, da Kunstnerne satte sig i Spidsen for Arrangementerne, og ikke mindst da de allierede sig med Pressens Folk. Fra det Øjeblik kan der med fuld Ret tales om »Det store Karneval« beregnet paa Byens bedste Selskab.

Carl Lund har en Gang fortalt mig, at de forberedende Komite-

møder i Grunden var det morsomste ved det hele. Det var jo vore første Kunstnere, der her samarbejdede — en Gang malede selvste Krøyer en Række Skuespiller-Portrætter og hængte dem op i Casinos Basargang. I nogle Aar var det Skuespillerne og Journalisterne, der arrangerede det store Karneval. Lille Pacht var storartet som Karnevalsarrangør. Og det gamle Casino var jo den dejligste Rame. Teaterdirektørerne med Martinius i Spidsen gav deres Personaler Lov til at vælge de smukkeste Kostymer, selv mødte Dagmar-teatrets Napoleon altid op til denne straalende Fest. Ved Midnat myldrede alle Byens nydeligste Teaterdamer ud i Amaliegade. Jo, der var Stemning. Og Trængsel.

En Del Aar senere — det var i 1911 — fandt man paa at slaa to Lokaler sammen. I Ugevis havde Københavnerne talt om denne Fest, der samlede alt hvad »Kongens By« rummede af Ungdom, kvindelig Skønhed og maskulint Galanteri. Komiteen — den samme, der havde startet Friluftsteatret i Dyrehaven — regnede meget rigtigt med, at 4—5000 Karnevalsgæster ikke kunde rummes i ét Lokale. Man fik saa den lyse Ide at forene Koncertpalæet med Casino ved en lang Teltgang, der strakte sig over private Haver og Gaarde for tilsidst at spænde over Amaliegade, der med Kongens og Politidirektørens Tilladelse maatte afspærres den ene Nat.

Dette Karneval staar for Mindet som en skøn Drøm. Lad mig forsøge at fastholde et Par af Drømmens Billeder. Først Gæsternes Ankomst til Palæet. Samtlige Droske-Biler og private Vogne var mobiliserede. Udenfor Phoenix dannede Mængden Spalier og gav hver Gæst, der gik ind eller kom ud fra Neiiendams Souper et dundrende Hurra — selv om den paagældende kun var en skikkelig Hr. Sørensen i rød Domino.

Ved 10-Tiden aflagde Kong Frederik i graa Silkedomino ledsaget af Kammerherre Bull Besøg paa Karnevallet. Kl. 12 faldt Maskerne, og man skyndte sig til Souper'en i Casinos lille Sal, hvor Frøken Nimb havde fremtryllet et henrivende intimt Interiør. Tilstrømningen var saa mægtig, at tilsidst kun de med Kort forsynede kunde indlades. Fra alle Borde hørtes nu en liflig Kanonade af G. H. Mumm. De nydelige Københavnerinder bragte hurtig Stemningen paa Kogepunk-

tet og viste sig som altid Situationen voksen. Bag Viftepalmernes Blade hørte man ja, hvordan er det nu en aandrig fransk Digter definerer Kysset: *Deux sourires qui se rencontrent* (to Smil der mødes). Det store Karneval var Kyssenes Nat.

Til Kl. 6—7 paa Morgenens brusede denne sardanapalske Fest gennem Sale, Gange og Korridorer. Ideen med den lange Teltgang mellem de to Lokaler gjorde stor Lykke. Mulig frøs de letklædte unge Skønheder i de faa Minutter det tog at komme fra Koncertpalæet til Casino eller omvendt. Dog den perlende Champagne bragte atter Varmegraderne i Vejret, og saa dansede man — two step, you know, know, know, yes! Og Musiken brusede og Serpenterne fløj, og ildsprudlende Øjne talte deres forføreriske Sprog.

København er bedaarende en saadan Karnevalsnat.

Ideen med at slaa to Lokaler sammen blev praktiseret flere Gange siden, altid med Sukces. Paladshotellet blev slaaet sammen med Beethoven Salen (nu Grand Teatret), Industribygningens store Udstillings Sale blev forenet med Bonbonnièren og Industricafeen, og Wivel gik i ét med Nimb, forbundet ved en Teltgang, som førtes gennem »Den ny Bræddehytte«. Saaledes forstod man stadig at forny Rammen om de store Karnevalsfester. »De unge Kunstnere« mødte med friskt Initiativ, og den opfindsomme Teaterarkitekt L. A. Hjarne fremtryllede i Palads et storartet Sceneri »Paa Havets Bund«. I de følgende Aar fortsatte man i Industri-Bygningens rummelige Sale. Hvis Skaberen af den store røde Bygning (der blev rejst til Udstillingen i 1872) Prof. Vilh. Klein i Dag kunde se sit Værk, hvor man paa en Maade, der bogstavelig skriger mod Himlen, har »indkapslet« en stor moderne Biograf, hvorved den gamle oprindelig smukke og harmoniske Bygnings Linier helt er bleven forrykket, vilde han korse sig. Godt forsaavidt at han er død for over 30 Aar siden. — Kikker man en Aften op i Lokalerne paa første Sal, tror man at være dumpet ned i en hyggelig, lidt provinsiel Klub, hvor ældre Herrer studerer Dagens Aviser og spiller Skak. Biblioteket oppe i Tagetagen er berømt for sin Righoldighed. Men udover den daglige Hygge, Læsetimerne og de gode Foredrag, har den gamle Industriforening altsaa forsaavidt udspillet sin Rolle. Nu er det In-

dustriraadet, der fører den danske Industri frem og sørger for, at vi er med ved de store internationale Stævner.

Det var Københavns Skuespillerstand, der længst holdt Karnevals-Traditionerne oppe. Mange vil endnu huske de muntre Karnevaller i Paladsteatret kombineret med Vestibule og Restaurant, og senere i Palace. Men tilsidst tabte Folk Interessen for denne Form for Morskab. Ved det sidste Skuespiller Karneval var der 47 Kr. i Kassen.

IX.

Københavnske Originaler.

I Avis-Notitser læste man, at den kendte Original Krølle-Charles havde forladt denne Jammerdal.

Kjøbenhavn har haft adskillige andre kendte mere sympatiske Originaler. Vi skal her nævne enkelte iblandt dem. De stammer alle fra en Periode, da Byen var mindre.

I kjøbenhavnske Gaarde saa man hyppigt en lang, tynd, hvidskægget Mand, som ikke uden Færdighed behandlede en Fløjte. Hans Kælenavn var Fløjtekarl, og hans Herkomst fortaber sig i Tidernes Mørke. Man tillagde ham en evig Alderdom. Under alle Omstændigheder vides ingen nogen Sinde at have set ham fremtræde under anden Form end den nærværende: lang tynd, forpjusket og forreven, med stort, forviltret Skæg, lang Frakke og i Reglen med en gammel Straahat om Vinteren og med en laadden Kabus om Sommeren. Dag ud, Dag ind gik han fra Gaard til Gaard i stille Melankoli, men var Humøret sløjt, var der dog Liv i Fløjten:

»Jeg er en Fuglefænger — ja!
Hej, lystig lystig, Hopsasa!«

Fløjtekarl regnedes paa en vis Maade som en historisk Person, idet hans Portræt har været paa Udstillingen, malet af en af vore største Historiemalere. — Men han var ogsaa det sidste Minde om en svunden Tid, den sidste Levning af de omvankende Trubadurer, der henrykkede vore Bedsteforældres Kokkepiger, lod dem glemme alt, og

som havde Bjerge af sveden Risengrød paa deres Samvittighed! Med Fløjtekarl forsvandt den sidste Athener fra de kjøbenhavnske Gaarde.

— — Samtidige eller noget senere end Fløjtekarl var de kendte Originaler »Pudse-Peter«, »Puste Møller«, »Peter Rundetaarn« og »Tyroler-Ferdinand«.

Ingen af dem opnaaede dog en Popularitet, der kunde stilles ved Siden af den, som ombølgede Scheibelein. Den gamle Soldat, som havde gjort det sidste slesvigske Felttog med, var i Halvfemserne ubestridt det lille Kjøbenhavns mest omtalte mandlige Original. Scheibelein var tre Alen høj, gik altid i Uniform, med Benklæder, der stumpede paa Læggen og en Skødefrakke, der stumpede paa Bagen. Dertil Uniformskasket og i Haanden et rødt Tørklæde, hvori han opbevarede sin Lommemad. Naar man i gamle Dage sagde »Scheibelein«, smilede alle paa samme mystiske Maade som hvis man havde sagt »Bech-Olsen« eller »Dagmar«. Det er den rigtige, store Popularitet! I Nørrebro-Revyn sang Gerner:

Hvis Scheibelein vil ta' et russisk Bad med Tilbehør
Hvad jeg nu'nte tror han gør, for han har aldrig gjort det før,
saa er Kommnehospitalets Badekar for kort.
Og skønt han finder, det er haardt.
saa maa han opgi' denne Sport,
hvad jeg ogsaa tror han gør,
for han har jævnlig gjort det før.

Jublen steg til pyramidalske Højder, da Scheibelein i egen høje Person en Aften tonede frem i Teatret og tog Plads paa første Række yderst til venstre. Det var nogle af Gerners Venner, som havde fundet paa at indbyde den gamle Soldat. Da Gerner fik Øje paa ham, havde han nær faaet et Slagtilfælde af Latter.

Naar Scheibelein ikke tilfældigvis i en Periode var interneret paa Ladegaarden og blev udkommanderet sammen med Lemmerne for at feje Gader, saa man ham paa Byens Gader, smaasnakkende med sig selv, altid fulgt af en hujende Hov af Ungdom. Han var nok godmodig, men taalte ikke Næshvisheder. Respekt for Uniformen!

Scheibelein forsømte aldrig den 5. Juni at gaa med i Højres Grund-

lovstog fra det brændte Christiansborgs Rideplads til Kongens Have. I Reglen holdt han sig i Nærheden af Slagterlavet og dets Fane med den brølende Stud, der vajede over den intelligente Forsamling.

Et Aar drukkede Festen i Regn. Og Fred. Christensen mindedes i Sommerrevyen den vaade Dag i disse Ord:

Den femte Juni vi vor Grundlov gav saa glad en Da',
var tyve Tusind og »han selv«, da Toget trasked' a',
med Fane og Trompeter gik vi under Blomsterregn,
mens Damerne de viftede til Scheibelein.
Men ak, med et fra Skyen der kom et køligt Bad,
og under Paraplyen trist vi skiltes ad,
men Ploug han trøstede' Resten, som stod i Søl og Sjask:
»Vi har væ't mange fler', men de gik af i Vask«!

I en af William Caspars Cirkus- Pantomimer var baade Scheibelein og hans »Kollega«, »Frederik VII's Spaserestok«, fremstillet lyslevende, promenerende paa Knippelsbro. »Spaserestokken« var for øvrigt Scheibeleins Modsætning, lige saa lille og tynd, som den anden var lang og robust, en gusten Mandsling, iført Pels eller æggegul Overfrakke, Cylinder og Paraply. Paa hans Bryst dinglede en Række Kotillons-Medaljer. »Frederik VIII's Spaserestok« var et *nom de guerre*, han havde faaet i Tidernes Morgen, fordi han sagdes at være en uægte Søn af den sidste Oldenborger. Ligheden med denne var dog ikke slaaende. Spaserestokkens Ansigt var prydet med et sparsomt hørbrunt Hageskæg. Den lille tossede Mand gjorde for øvrigt ikke en Kat fortræd. Han levede af, hvad gode Mennesker gav ham, og opbevarede Gaverne i en lille Kuffert. Gal var han — ja vel, men fuldkommen uskadelig.

Ogsaa »Jomfru Tidsfordriv« hørte til Gadebilledets mest kendte Originaler i Halvfemserne. Det stakkels gamle Kvindemenneske lignede med sine Haartjavser, sin gamle Straalhat og sine altfor store Støvler grangivelig et Fugleskræmse!. Gade op og Gade ned gik hun med sin Kurv, smaapludrende med sig selv. Og blev Børnene, der altid løb i Hælene paa hende, for aggressive, satte hun sig paa en Trappe og græd bitterligt.

Tilsyneladende tog ingen sig af det gamle Skind. Jo dog én: den hjertensgode Prinsesse Marie. Det vides, at hun hver Juleaften sendte »Jomfruen« en dejlig Kurv med varmt Tøj og Madvarer. Men hvad nyttede det? Den gamle *vilde* jo gaa og ligne et Fugleskræmsel, tigg sine Smuler sammen og udsætte sig for Gædepøblens Haan og Foragt. Det havde hun fælles med andre »Originaler«.

Naar man i hine Tider vilde betegne, at en Dame saa' ganske frygtelig ud, sagde man blot:

— Du ligner jo Jomfru Tidsfordriv!

I Firserne og Halvfemserne opnaaede »Professor« Andersen-Bang ikke ringe Berømmelse. Hans Specialitet var at optræde ved politiske Møder, hvor Datidens Kjøbenhavnere altid lavede et syndigt Halløj med den lille Mand, der troede om sig selv, han var en ny Boulanger, og engang lod sig fotografere højt til Hest med trekantet Hat som »Le brav' général« i egen Person.

»Filosofen fra Magstræde« var en diametralt modsat Type til den meget talende »Professor«. Han vil endnu mindes af mange Nutids-Københavnere. Iført en gammel, medtaget sort Frakke, med sort rundpudlet Hat, under hvilken de hvide Haar strittede frem, stod han Aften efter Aften uden for Industricafeen, paakaldende de Forbigaaendes Medlidenhed. Da han døde, viste det sig til almindelig Overraskelse, at han ejede en Formue paa 20—30,000 Kr., som var testamenteret til — Foreningen til Kønssygdommenes Bekæmpelse.

Nu er Byen blevet for stor. Den har ikke mere Plads til »Originaler«.

Selv Bybudene er forsvundet, gjort overflødige af Cyklebude og Kiosker. Men der var en Tid, hvor man ikke kunde tænke sig Nordens Athen uden disse haandføre yngre og ældre Mænd i deres hvide Jakker og med Messing Skiltet paa Ærmet. Alt kunde man betro disse Bude selv at agere *postillon d'amour* — saa galdt det om at vise Diskretion; thi ofte var det jo særdeles intime Sager, hvori de blev indviet.

Hyppigt blev et Bybud af yngre Levemænd med Lavvande i Kassen sendt ud for at skaffe Mønt. Herom cirkulerer talrige Historier. En Gang blev et Bybud sendt til Pantelaaneren med en saadan Her-

res Ur: »Men husk nu at optræde diskret, naar de kommer med Skejserne!« var den stadige Formaning. Da Budet vendte tilbage sad Urets Ejer omgivet af en lille pokulerende Kreds. Og hvad sker. Den brave Mand afleverer Pengene, og saa buser det ud af ham:

— Men han vilde ikke laane mere end otte Kroner paa Sejrværket!
Tableau! | 11

Gamle Hindborg, som havde fast Stæde paa Gammeltorv, har fortalt mig, at han en Dag blev sendt ud til en Jordmoder i Valby. Madammen var opbragt.

— Siden i Morges har her været mindst 50 Bybude, der skulde hente mig!!

Det var selvfølgelig nogle Spøgefugle, der havde været paa Spil.

Til alt kunde Bybudet anvendes. Ernst Bojesen var en Dag inviteret til Middag paa Amager, men maatte sende Afbud. Han lovede imidlertid som Stedfortræder at sende sin Onkel fra Jylland og bad Værtsfolkene tage vel imod ham. Der mødte virkelig en pæn ældre Herre i Kjole og hvidt. Manden var yderst konversabel og gjorde navnlig Lykke hos Damerne. Ud paa Aftenen kom Ernst Bojesen. »Onklen fra Jylland« fik sin Betaling og tog Afsked med mange Taksigelser.

Det var et københavnsk Bybud, der havde udført Rollen som Selskabsherre.

Da Peter Vilh spillede sin berømte Revy »Rejsen til Maanen« paa det gamle Morskabsteater, blev man en Aften Vidne til at et helt Regiment uniformerede Bybude marscherede ind paa Tilskuerpladsen og slog sig ned ved Bordene nærmest Scenen, mens man spillede det lille indledende »Opvarter-Stykke«, saa kaldet fordi det i Reglen kun opførtes til Glæde for Teatrets Tjenere. Det rigtige Publikum kom først til Revyen.

Da Tidspunktet nærmede sig, saa man et større Selskab af kendte Børsherrer med selve Tietgen i Spidsen myldre ind i Parkettet.

Det var baade første og sidste Gang, Etatsraaden var til Revy.

Der kunde nævnes endnu flere københavnske Originaler eller maa-ske snarere Typer, der i gamle Dage lavede op i Gadebilledet, og som efterhaanden forsvinder. Lirekassemændene f. Eks. bliver færre

og færre, men til Gengæld florerer om Sommeren da ambulante Orkestre. En Type man aldrig mere ser er Slagtersvenden, der bærer Truget med »Kydet« over Skulderen. Bevares, det var jo uhygiejnisk — men samtidig med at Slagterne forsvandt mistede Kunstnerne et kærkomment Sujet. (Det samme gælder overfor Bybudene.) Folk som Poul Fischer, Erik Henningsen, Tom Petersen o. a. har paa tallose Lærreder gengivet den flotte zünftige Slagter altid omgivet af en forrygende Popularitet hos de kønne unge Tjenestepiger. I »Gutter ombord« paa Casino skabte Valdemar Kolling en brillant Type paa denne glade Svend.

Gadebilledet i København var i gamle Dage mere broget end nu og Trængslen intet imod idag. Men kan den moderne »Svajer« opveje Savnet af de folkelige Gadetyper, der i mange Aar prægede vor By?

X

Da City blev til.

Det begyndte med, at en ung Mand aabnede en lille Materialhandel i Kattesundet. Manden var cand. pharm. *Johannes Fisker*. Hans Parfumer og Sæber er idag kendt over hele Norden. Men vi Københavnerne har maaske nok saa megen Grund til at mindes Fisker som den, der for et Par Menneskealdre siden i Hjertet af den gamle By luftede ud mellem de gamle Rønner og skabte et nyt, moderne Forretningskvarter, der den Dag idag er en Pryd for København —: City.

Fiskers landskendte Parfumer — »Bouquet Royal«, »Esprit de Japan«, »Violette Russe« etc. — gjorde ham efterhaanden til en velhavende Mand. Med en Kapital paa et Par hundred Tusind begyndte han at »bygge Huse om« paa Strøget, først Frederiksberggade 27, 30 og 11. Og saa fik han rigtig Blod paa Tanden. Han allierede sig med sin Fætter, cand. jur *Axel Volmer*, der som eneste Barn af en velhavende Manufakturhandler var kapabel til at skyde Kapital i Foretagendet. En Dag i 1896 trommede Fisker og Volmer Hovedstadspressen sammen og meddelte, at de havde opkøbt en Række

af de gamle Huse i Pilestræde, Antoniestræde og Kr. Bernikovstræde — og havde store Planer om at give Byen et nyt Forretningskvarter.

Det ejendommelige ved Fisker-Volmers Projekt er: at det var disse to Privatmænd alene, der uden Støtte fra Bankerne og under yderst valen Interesse fra Kommunens Side førte disse store Byggeplaner ud i Livet.

Man har sagt, at Fisker egentlig var født tyve Aar for tidligt. Foruden City havde han allerede ved Aarhundredskiftet Planer og Kort fuldt færdige til langt videre gaaende Projekter. Han vilde skabe den store ny Forbindelses-Aare mellem Kongens Have-Hjørnet og Holmens Kanal. Den første Del af denne Plan — Christan IX-Gade — fik Kommunen selv gennemført. Og senere saa vi Begyndelsen til det ny Bremerholm, som har skaffet København af med det mest uhumske Kvarter, Holmensgade. Det er Fiskers oprindelige Planer, der her realiseres.

— — Det Fisker-Volmerske Projekt blev til under megen Interesse fra Pressens Side. De gamle Pilestræde-Rønner, der faldt for Øksen, var i hine Dage godt »Stof«. Manglede en Pressemand et Emne, behøvede han blot at opsøge en af de to Bygherrer, der vist er blevet interviewet oftere end nogen Københavner!

Til at opkøbe Ejendomme en gros anvendte Konsortiet en vis Justitsraad Poulsen. Det fortæltes, at Justitsraaden — som ellers var en pæn og pillen Mand at se til — naar han optraadte som Kommissionær iførte sig en miserabel gammel Frakke, hvor Knapperne manglede.

Blandt de nedrevne Ejendomme var den gamle Tingel-Tangel »Thalia«, der laa inde i en Gaard, hvor Rotterne løb steeple chase over de toppede Brosten. Mærkeligt var det at komme herind, saa faa Skridt fra den »fine« Østergade. Der duftede ærlig talt ikke godt i det gamle Thalia — ikke nær saa godt som i Fiskers Parfume-Butik! Det lavloftede, tilrøgøede Lokale besøgtes af Matroser og Smaa-Haandværkere, der begejstredes over Tribunens Sanggudinder, blandt hvilke Damerne Christoph og Ludovica Freytag sad inde med Primadonna-Rang. Københavnerne, der nu spaserer

i den smukke, brede og lysstraalende Kr. Bernikowsgade, kan næppe forstaa, at der her for 50 Aar siden laa et »Kunst-Tempel af Thalias Beskaffenhed. Da Varieteen blev nedlagt, holdtes der en Overgang Baller og Maskerader i den gamle Bule. Politiet var glad, da dens Dage var talt.

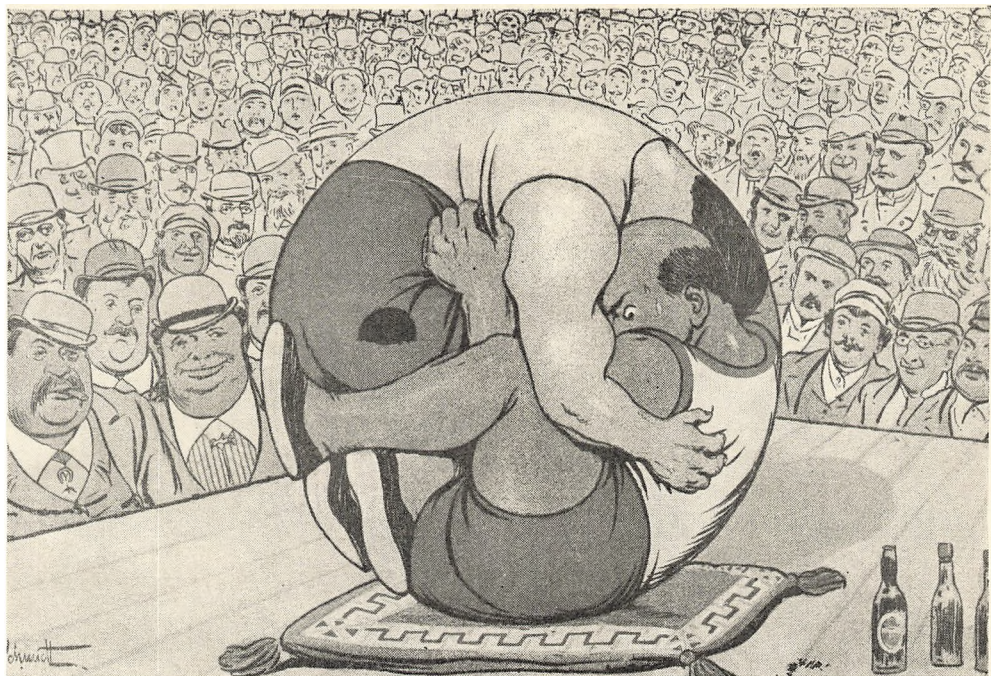
Man har selvfølgelig i vore Dage kritiseret Fisker og Volmers Bygninger: Cityhus (Arkitekterne Rogert Møller, Alfr. Møller og Vald. Dan), Antonihus med Pilegaarden (Ludv. Andersen og Alfr. Møller) og Volmerhus (Rog. Møller), den store Sandstensbygning, der naar helt ned til Østergade. Hele Kvarteret har jo imidlertid skiftet Karakter, efter af Crome & Goldschmidt har erhvervet det meste og bl. a. lukket den ny Citygade med en Tværbygning, saa den ender som cul-de-sac. Da Kvarteret stod færdigt, virkede det fornemt og moderne — Pilegaarden med sin Rosenborg-Stil, Volmerhus i tillæmpet Gotik var smukke Bygninger.

Ved Aarhundredskiftet havde J. Fisker & Co. i nogle Aar en meget fin Spejlglas-Butik i Volmerhus paa Hjørnet af Østergade. Oppe paa Facaden knejsede Professor Schultz' meget omtalte Kvindefigur, populært kaldet »City-Tasken«. Det hændte, at en fornem Mand traadte ind i Butiken, hvor Fisker, der ikke undervurderede en god Reklame, dybt bukkende modtog Gæsten. Bøjet over Glas-Disken lod den fremmede sig forevise de videre Planer til Kvarterets Udvidelse, som Fisker bredte ud under mange Forklaringer.

Den interesserede Gæst var Kronprins Frederik.

Da Bygherrerne i 1899 trods Lock-out og mangehaande Besværligheder var over det værste, besluttede man at fejre Resultatet med en Kæmpe-Middag, der stod i de ny City-Selskabslokaler. I Salen har Crome & Goldschmidt nu The-Salon. Den store Lysekrone hænger der endnu.

Fest-Middagen vakte Sensation i hine Dages »lille« København — og dyb Misundelse hos alle, der ikke skulde med! Menuen fremtraadte i Form af Obligations-Ark, hvor man for hver Ret rev en Kupon af. Allerede ved Suppen blev der stor Opstandelse i Anledning af, at den kendte, udmærkede Maler Thorvald Niss, som var

Som Alfred Schmidt tænkte sig Brydekampen mellem Bech Olsen og Sultanens »Hofbryder« Memisch Effendi

Robert Svendsen, den første danske Flyver, der besejrede Øresund

Alfred Nørve, der fløj over København den 3. Juni 1910

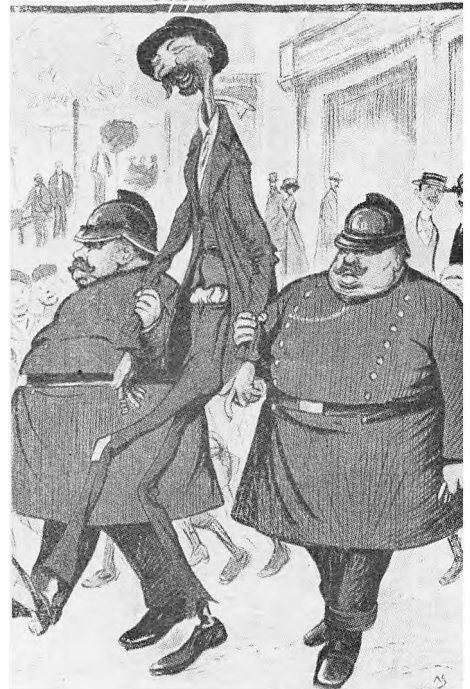
Den gamle Original Fløjte Karl. Efter en Tegning af Hans Tegner

Bybudene satte i høj Grad Præg paa Gadelivet. Her har Alfred Schmidt taget tre af dem paa Kornet

Da Taxa Chaufførerne mødte op i ny Mundering. Her ses de i Alfred Schmidts Streg

To imponerende Gadebetjente har gjort en god »Fangst«. Tegning af Alfred Schmidt

mødt i ekstrahøj Fest-Stemning, rejste sig og fægtede med Ske og Gaffel og talte om »Vi Kunstnere«.

Ved Mokkaen vilde Slagtermester Juul have en hyggelig Vis-à-vis med Finansborgmester Borup, der nød Ry som en rigtig Middags-herre. Borgmesteren gryntede et Afslag, men den bomstærke Olderman løftede uden videre Finansernes Leder i Vejret under Ordene: »De skal sgu, lille Konferensraad!« — og lod den forbløffede Borgmester dale ned i en blød Lænestol.

Lidt efter lidt blev Fisker-Volmers Værk suppleret og fortsat — af andre. »City-Passagen«, det store Hus paa Hjørnet af Kr. Bernikowgade og Østergade, opførtes af det Albeckske Konsortium. Her havde Hj. Davidsens »Kosmorama« sit første Lokale. Selve »Passagen« er forøvrigt ganske forfejlet og saa snæver, at den aldrig kunde faa den tilsigtede Betydning. Oppe paa 1. Sal laa Citys Koncertsal, der en Overgang lededes af Carl Kehlet fra Allégade.

Axel Volmer døde i forholdsvis ung Alder. Fisker blev ved med at bygge — sidst den store Tafdrupske Ejendom Vesterbrogade 9 B, opført af Prof. Alb. Jensen. Gamle Muremester Wienberg stod bagved.

Løvrigt helligede Fisker sig sine Parfumer. I 1924 fejrede han sit Firmas 40 Aars Jubilæum; helv mente han ikke, han vilde opleve 50 Aarsdagen. Han døde 70 Aar gammel i 1929 efter megen Sygdom — og hans gamle Forretning førtes videre af næste Generation, Døtrene.

XI.

Kammerherren.

Hvorledes gik det egentlig til, at den gamle Militær Major Fallesen i sin Tid kom til at afløse Direktoratet Lindø-Berner? Han var allerede 60, og var — foruden ved sin glørværdige Fortid som tapper Soldat — nærmest kendt som Parlamentariker og slagfærdig Debattør. Kun paa enkelte Punkter havde han lagt Teater-Interesse for Dagen. Han havde skrevet Anmeldelser i »Fædrelandet«, og under sin Virksomhed som Chef for Bornholms Væbning fik han Lejlighed at

tage sig varmt af Teatret i det lille Rønne, hvortil de brave Bornholmere selv leverede Skuespillere(!) Det var den Gang ikke saadan for de rejsende Selskaber at komme derover.

Desuden vidste man, at Fallesen var meget franskinteresseret. Han kunde pudsigt nok »Fruentimmerskolen« udenad — da Stykket kom frem, havde det i Fru Hennings en fortryllende Fremstillerinde af Agnes — og han rejste regelmæssig hver Sommer en Tur til Paris. William Bloch, som engang ledsagede Kammerherren, har fortalt, at det ikke altid var lige morsomt at være hans Rejsefælle; han maatte hver Aften spille Whist med sin Chef.

For rigtig at forstaa Fallesens Stilling maa man huske paa, at Nationalscenen den Gang i Sammenligning med nu var et *lille* Teater. Naar Operaen kom paa Scenen, holdt Skuespillerne inde med Prøver. En Prøvesal eksisterede ikke. Fallesen havde lettere Spil; nu er Forholdene jo mere komplicerede. Det viste sig jo ogsaa, at han blev sid-dende — ubegribeligt længe. Skuespillerne sang Opera, og Operisterne spillede Komædie. Personalet forholdt sig eksklusivt over for Publikum og Presse. Og Kravene til Udstyr var minimale.

Saa smaa var Forholdene den Gang, at der ofte kun var 7—800 Kr. i Huset. Skuespillerne havde *Feu* og var af den Grund altid à jour med Teatrets Indtægter.

I visse Perioder kom der slet ingen Nyheder frem — Teatret kørte paa saadanne gamle Sager som Farinelli, Tre Dage i Padua, En Søndag paa Amager. »Punch«, som havde et godt Øje til Fallesen, har-celerede herover og stillede en Gang et Uge-Repertoire op saalunde:

Søndag: Tre Dage paa Amager.

Mandag: En Søndag i Padua.

Tirsdag: Tre Amagere paa en Søndag o. s. v.

Men alt det stod Kammerherren igennem. Blev han angrebet i Dagspressen, svarede han prompte og omgaaende i Reglen saaledes: »ad 1, ad 2, ad 3« etc., og nedenunder kort og godt: Fallesen. Man mærkede i disse Svar ikke blot den drevne Debattør, men ogsaa den gamle Krigsmand: det var »Batteriet Fallesen« fra 64, som gav Angriberne det glatte Lag!

En Dag, jeg som ung Pressemand sad i Fallesens Kontor, ytrede han:

— De vil angribe Kammerherren, men Kammerherren *kan* ikke angribes. For han foretager sig intet angribeligt ...

-- Har Kammerherren læst ... og jeg nævnede Navnet paa en den Gang kendt Journalist, hvis Omtale af Teatret var alt andet end venlig.

Fallesen grundede lidt og sagde saa:

— N. N.! Det Navn kender jeg slet ikke.

Og han tilføjede:

-- Om jeg har Ærgelser? Ja, Gud skal vide, mangel Gang har jeg Grund til at ærgre mig! Jeg gør alt i den bedste Mening, men alt udlægges paa den perfideste Maade. Har jeg Tilløb til saadanne Ærgrelser, gaar jeg ud og ser paa Stjernehimlen. Jeg tænker mig siddende paa en af disse fjerne Kloder. Saa faar jeg min Kikkert frem og opdager det lille Knappenaalshoved, som hedder Jorden. Og saa tænker jeg mig denne lille Kammerherre med hans lille Ærgrelse. Og saa bliver det hele saa smaat.

Et Udslag af Fallesens franske Interesser var, at han indførte den moderne franske Litteratur paa Teatret (*Den Fremmede* f. Eks.). Han havde jo en ypperlig Stab af højt elskede Kunstnere at arbejde med — Brødrene Poulsen, Jerndorff, Josefine Eckart, Betty Hennings, Anna Bloch, senere den unge og straalende Oda Petersen (Fru Oda) som vakte livligt Røre i Andødammen.

En Gang nægtede Emil Poulsen at spille med i Ibsens »Gengangere«. Det var Fallesens store Lykke, at han kunde bringe baade Bjørnson og Ibsen paa Scenen. Ibsen kom regelmæssig hvert andet Aar med et nyt Drama. Men disse store »Ur-Premiærer« forløb ikke uden braadne Pander; selv Teatrets Censor Erik Bøgh skrev imod »Et Dukkehjem«. Her maa bemærkes, at Fallesen, der var Akademiker, i Grunden betragtede »Mester Erik« som en Parvenu. »Gengangere« kom for øvrigt ikke frem i første Omgang. Animositeten mod Skæbenedramaet var for stærk. Karakteristisk for Datidens Stemning var et Billede i *Punch*: Henrik Ibsen klammer sig til Skrivebordet, og bag ham staar to Skygger. Oehlenschläger siger:

Den Aand, der gaar igen i dit Genganger-Digt
vil næppe din Storhed forøge.
aldrig har jeg været Alvorsmand paa sligt,
(Og Holberg tilføjer):
O saa grovt har jeg aldrig kunnet spøge.

Foruden det franske Drama lykkedes det Fallesen at faa de to ypperste Repræsentanter for gallisk Scenekunst hertil som Gæster: Coquelin aîné og Sarah Bernhardt, Sarah endog to Gange. Det var Hovedbegivenheden i Fallesens Liv. Han fik den store Kunstnerinde med ud til Helsingør, for at hun kunde glæde sig over Hamlets Grav.

Under Sarah Bernhardts første Kjøbenhavn-Gæstespil i 1880 lagde Divaen en Dag Mærke til det lidet pyntelige Skur, som laa ved Teaterbygningens Side ud imod Magasin du Nord, og tjente som »Tilkørsel« for Herskabsvogne.

— Hvad er det? spurgte den store Kunstnerinde med alle Tegn paa Forfærdelse.

Men Fallesen reddede Situationen ved følgende for ham saa karakteristiske Svar:

— Den sidste Rest af Holbergs gamle Scene, Madame. Derfor nænner vi ikke at rive den ned.

Og nu var det Sarah, der viede Skuret sin mest levende Interesse.

Til Fallesens Fortjenester hører endvidere hans Interesse for dansk Lystspildigting, en Æra, der indlededes med Otto Benzons den Gang for øvrigt stærkt forkætrede »En Skandale«. Og han spillede en lang Række Heiberg'ske Vaudeviller, væsentlig baseret paa den skønne og højt beundrede Emma Thomsen.

I en Række af Aar var William Bloch Fallesens intime Medarbejder. En Gang Bloch var syg, gik Fallesen selv ned og satte »Ulysses von Itacia« i Scene.

Den gamle Kammerherre var lidt forfængelig. Hvis han ved Lejlighed havde den røde Uniform paa, undlod han ikke at gøre sig et Ærinde ned over Scenen, for at Skuespillerne skulde se den.

Hans Indtægter var kun smaa, og han boede paa en spartansk ud-

styret Førstesal ved Nørrevold. Som gammel Militær var han tidlig paa Benene — allerede ved 8-Tiden — men han brugte en rum Tid til at soignere sin lille sirlige Person. Engang havde jeg et Ærinde til ham paa Nørrevold. Det var d. 8. April, og Fallesen skulde til Tafel — han havde i Parentes bemærket sin Styrke paa Amalienborg, og har ofte faaet en Rubber Whist med den gamle Konge under hans aarlige Rejser til Wiesbaden.

Den nævnte Dag var den straalende med 8 Ordener behængte Gala-Uniform lagt frem i Soveværelset, hvortil Døren stod aaben.

— Har De lyst at se min Uniform, sagde den gamle Herre, kån De godt gaa ind . . . ja, ser De, unge Mand, hvis jeg ikke havde anden Herkomst til Himlen end mine Ordener, kom jeg der aldrig. Jeg kan jo ikke engang tage et lille Ordensbaand med derop!

Saa usnobbet kunde han være. For øvrigt var det Fallesens Haab at blive meget gammel . . . som han spøgende udtalte:

— Drakenberg blev 146. Og jeg kan blive 160 — det er der ingen, der ved.

— Saa er alle Deres Bekendte jo døde og borte! dristede jeg mig til at bemærke.

— Hvad saa. Jeg har en Verdens-Literatur, tysk, engelsk, fransk, som ligger og venter paa mig — — jeg har ikke haft Tid — og naar jeg har læst den, vil jeg slutte mig til Ungdommen paa tyve; saa har jeg noget at fortælle den . . .

Saa kom Teatertjeneren Christensen, Fallesens Faktotum, en gammel Kombattant fra 64, og meddelte, at Kareten holdt for Døren. Skønt Teatret den Gang disponerede over to lukkede Vogne, som nærmest benyttedes af Damerne, renoncerede Fallesen altid, Grand-seigneur som han var, paa denne Befordring, og foretrak at køre standsmæssig med Bohns de hvide for. Med Christensen paa Bukken gik det saa af Sted til Amalienborg.

Blandt Skuespillerne verserede mange morsomme Smaa historier om Fallesen. En senere meget anset Scenekunstner, Hr. X., den Gang Elev ved Teatret, anraabte Kammerherren om en Rolle. Hans træffende Svar-Replik lød:

— Tror De, der kommer en eneste Gæst mere i mit Teater, fordi De faar en Rolle?

Kom en Skuespiller ind paa Chefens Kontor — i Reglen drejede det sig jo den Gang som nu, om et økonomisk Spørgsmaal! — yndede Fallesen at stille sig op ved Vinduet uden at mæle et Ord. Han opnaaede derigennem at konfundere mindre befæstede Sjæle. Og Resultatet blev i Reglen negativt.

En senere meget populær Skuespiller fortæller, at han engang traadte ind hos Kammerherren med saa bestyrtet en Mine og med denne Replik:

— Jeg skulde have 100 Kr.! at Chefen blev ganske perpleks og svarede:

— Ja — ja — De kan gaa ind og hæve dem!

Til andre Tider kunde han henfalde til filosofiske Betragtninger og afparere Suplikantens Bønner med en Bemærkning om de evige Stjerner, Evighedens Uendelighed o. s. v.

Gang paa Gang — særlig naar Angrebene paa Fallesen havde været særlig skarpe — bragte Bladene »Nyheder« om Kammerherrens snarlige Afgang. Men hvem blev ikke desto mindre roligt siddende, nydende Magtens Sødme — — Fallesen! Det inspirerede selvfølgelig Revyforfattere og andre Spasmagere ... saa meget des mere som Fallesens eget Syn paa Sagen var dette:

— Jeg gaar ikke, før jeg dør. Og jeg dør aldrig.

Det er forøvrigt utroligt, saa megen Revy-Poesi, den standhaftige Kommandant har afstedkommet. Den morsomme Ferdinand Rasmussen havde i en Vise et Vers om Fallesen saalunde:

Være Chef, være Fallesen maa være haardt,
det hos mange er Sport at faa ham jaget bort.
Men han bli'r, han er rar, det bli'r galt, naar han gaar,
for man ved, hvad man har, men ved ej, hvad man faar.
Pantomimerne, af dem de piber nu,
fordi dér En har en Rus.
Hvad Professor Oehlenschläger skriver nu,
det gi'r sgu li'saa lidt Hus!

Og Dinorah, naa da hun med Geden hva',
var det nu saadan en Buk?
Men snart fra oven a' og snart fra nejen a'
skal han altid ha' Hug.
Dog ej han blinker, han en avant
mod Maalet iler og smiler
til hvilken Side hveranden Gang.
Vidi, vidi, vidi, vidi, vidi, vidi, vit, Bom Bom!

En Julidag midt i Halvfemserne stod jeg ude i et lille Hotel i Gambettas Fødeby Ville d'Avray. Fallesen, der var paa sin aarlige Frankrigstur, var pludselig død. I Værelset — ganske beskedent og enkelt — opbevaredes endnu hans Haandkuffert og Overfrakke.

Hvor besynderligt, at han, denne Mand, om hvem der altid havde staaet Strid, skulde ende sine Dage i denne fredelige Afkrog, saa nær Paris.

Han begravedes fra Fasankirkegaardens Kapel ved en lige saa enkel som smuk Højtidelig. Solens Straaler faldt ind paa den hvide Kiste med Roserne fra hans Ven, den gamle Konge.

XII.

»Sjung om Studentens —«

»Held for dem der blev Studenter i den rette Tid,« sang vi, da vi første Gang satte den hvide Hue fra Madam Thrane i Klareboderne paa Hovedet. »Den rette Tid« — ja det maatte da være Firserne. En Brydningens Epoke, en politisk og literært stærkt bevæget Periode. Ordet »Student«, var en Hæderstitel. Den Gang hørtes endnu ikke nogen Jamren over Overproduktion af Akademikere. Verden laa os aaben, Byens gode Hjem aabnede sig for os, Kammeratskabet stod højt i Ære, hede Diskussioner paa en Femte Sals Hybel med jævnaldrende eller ældre Venner hørte til Dagens, naa maaske snarere Nattens Orden.

De af de Unge der i Rusaaret valgte at gaa til Høffdings Forelæsninger fortrød det aldrig. Hvor hang vore Øjne og Øren ved den

elskede Professors Læber. Han kunde til Tider ogsaa være meget streng. En Gang havde en Studiosus »moret« sig med at skrive sit Navn to Gange paa den i Auditoriet cirkulerende Liste. Da Professoren næste Gang holdt Forelæsning indledede han med en skarp Paa-tale af Synderens Forseeelse.

— Jeg betragter det som en uforskammet Drengestreg, og haaber ikke det vil gentage sig.

Da vi nærmede os Filosofikum, gav Høffding os vise Raad, f. Eks. dette:

— Hellere omhyggeligt gennemgaa de Afsnit, hvor man føler sig mangelfuldt forberedt end fare det hele igennem med en Harefod — *tant mieux que mal!*

I den gamle Studenterforening »Slavekirken paa Gl. Holm følte Datidens Unge sig ikke rigtig hjemme. Lørdags-Punchesoldene var rædselsfulde, og i det daglige forekom de ældre Aarganges Overseen af de ny Russer os baade dum og tarvelig. Saa var der unægtelig morsommere i Studentersamfundet med den hyggelig-kammeratlige Tone og de interessante Mennesker, man der traf. Ved Lørdags Sammenkomsterne var den lavloftede Sal i Badstuestræde mere end overfyldt. Landets første Skønaander glædede de Unge med Op-læsning af deres Værker — eller der førtes interessante politiske Diskurser. De politiske Bølger gik jo højt. Ved Samfundets Besøg hos vestsjællandske Bønder, en Udflugt, hvori Georg Brandes var Del-tager (»min Vært er min Overmand i Sundhed og min Ligemand i Dannelse«), havde Sophus Claussen skrevet en den Gang berømt Kampsang, hvoraf første Vers lød:

Har I hørt at Politiets Stave
skal for Aandens Gæring bringe Ro,
at en statsbeskikket Præstekrave
skal diktere os, hvad vi maa tro?
Af en sæver Bedstemoder-Lære
isnende skal tage os i Favn,
og skal det Prokrustes-Leje være,
hvor man søndrer Folkets Lykketrang.

Ved Rusgildet herskede der en eventyrlig Stemning. Berømt er Axel Henriques (Spanarel) Kantate, hvori forekom en Vise med følgende Slut-Linjer om Aarets ny Russer:

... Tænk om din gamle Rektor nu dig saa
gaa med en regederlig Donnert paa.
I Himlen alle de smaa Engle græde,
men der var Fryd i Nat i Badstu'stræde.

Bedre lykkedes det at anslaa en harmløs-gemytlig Tone som f. Eks.:

Nej, havde jeg Valget, saa blev jeg Rus,
Og saa var Alderen sytten a atten,
Og saa drak med hele Verden jeg Dus,
Og saa gik jeg med Kokarde i Hatten.
Saa lo jeg af Verden.
For latterlig er den,
Den aller grinagtigste Verden af Verden,
Ja ikke sandt?

Udadtil blev »Samfundet« kendt ved de samfundsnyttige Institutioner det satte i Verden, Gratis-Retshjælpen f. Eks. Ogsaa paa Scenekunstens Omraade viste »Samfundet« sit Frisind, som da man fik »Strindbergs Forsøgsteater« til at opføre »Frøken Julie« for Medlemmerne. Den svenske Digter havde slaaet sig ned i Holte og sammen med sin Hustru Siri Essen Strindberg udklækket Planerne om det nævnte Teaterforetagende. Premierer skulde finde Sted paa Dagmarteatret, men Censuren forbød Opførelsen af det lille Sørgespil — hvilket maa forekomme Nutidskøbenhavnere, der har set Stykket med Berthe Quistgaard og Sigfred Johansen, ikke saa lidt komisk. »Frøken Julie« blev erstattet med »Kreditorer«, hvori den unge Gustav Wied fik sin Debut som Skuespiller, men det blev altsaa Studentersamfundet der første Gang præsenterede det omstridte Stykke, som opnaaede en stor Sukces. Strindberg selv saa man dog ikke noget til ved Premierer. Digteren gik op og ned i Badstuestræde halvt vanvittig af Skinsyge, idet han nærrede en — iøvrigt ganske

ubegrundet — Mistanke om, at hans Kone bedrog ham med Fremstileren af Tjeneren Jean i »Frøken Julie« Skuespiller Viggo Schiwe.

Et straalende Studenter-Minde var Festen for Hostrup.

Den elskelige Digter var jo paa sine ældre Dage ogsaa blevet Politiker. Netop i sit akademiske Jubilæumsaar 1887 var han af Venstre blevet opstillet som Folketingskandidat mod den gamle Fæstnings-Provisorist Kaptajn Tvermoes. Der var Jubel ved Valgmøderne, naar Hostrup talte. Men Kredsen var Højre, og han faldt. — Da Estrup i 1885 udstedte sit første Provisorium, havde Hostrup i »Morgenbladet« udstødt et gripende Varselsraab, det malmlfulde Digt *I Farens Stund* (»Kan jeg tro det, skal jeg tro det . . .«) Det tilgav Højre ham aldrig. Men Hostrups Optræden som Venstremand paa den politiske Arena giver altsaa en Forklaring paa, at Partiet greb denne ypperlige Lejlighed til at hylde og fejre Digteren og Fædrelandsvennen.

Hostrup havde Dagen før Skodsborg-Festen holdt sin 69-aarige Fødselsdag. Med Skuespillene »Eva« (1880), »Karens Garde« (1885) og »Under Snefog« (1887) havde han vundet mange nye Venner, ikke mindst blandt Kvinderne, hvis Sag han saa varmhjertet havde talt. Men forøvrigt stod han jo for sin Samtid — bortset fra det politiske — som Sindbilledet paa en dansk Student. Derfor havde Festen til hans Ære vundet saa stor Tilslutning i hele den akademiske Verden; baade unge og gamle Studenter vilde bringe ham deres Hyldest.

I Havnegade, hvor Hjuldamperen *Gefion* laa flagsmykket, blev Hædersgæsten og hans Hustru, Fru Christiane Hostrup, f. Hauch, modtaget af Komiteen: Professorerne Harald Høffding og Julius Lassen, Digteren Dr. Schandorph, HR-Assessor C. V. Nyholm, Admiral Schønheyder, Studentersamfundets Formand Herman Trier, Aksel Henriques, Otto Borchsenius o. m. fl. Jeg ser Hostrup for mig med det flagrende graasprængte Digterhaar, den lange Mund med det elskelige Smil — hin Dag næsten permanent — og de store, vagtsomme Øjne. Ja, saadan skulde en rigtig Digter se ud!

I den bedste Stemning stod Selskabet til Søs, mens Musikkorpset spillede Hopstrupske Sange. Udfor Trepilelaage nærmede en lille

Baad sig *Gefion*, og Kaptajnen lod Hjulskovlene stoppe et Øjeblik. For i Baaden stod fem unge henrivende hvidklædte Piger, viftende med Flag og Bøgegrene — den første Hilsen til Digter-Jubilaren.

I 1887 var Skodsborg Stedet, hvor man festede ved slige Leiligheder. Selskabet grupperede sig paa den berømte Terrasse med Hostrup i Midten, og Fotograf Höhlenberg tog en Plade. Derpaa marcherede hele Festtoget til Bøllemosen, hvor Studentersangforeningen glædede Selskabet med nogle Sange. Det var en straalende Maj-Dag med gyldent Solskin mellem udsprungne Bøge. Men Tiden var knap, saa man samledes kort efter til en beskeden Festmiddag hos Vilh. Struck paa Badehotellet. Uden Taler. Dem gemte man til Punchesoldet oppe i »Udsigten«, og *det* blev Festens Clou. Den højtbeliggende Pavillon var fyldt til Trængsel, og Stemningen var ikke mindre høj. Sophus Schandorph havde skrevet Kantaten, og der var Sange af Chr. Richardt, Oscar Madsen, Otto Borchsenius m. fl. Et Citat af Dr. Schandorphs smukke Kantate:

*Med isgraat Skæg og Rosensind
vor Dignings pletfri Ridder
iblandt os nu med Smil paa Kind
paa Hæderspladsen sidder.
Men Laurbærblade til sin Fest
han næppe selv forlanger,
nej Bøgeløv det passer bedst
for Danmarks ægte Sanger!*

Alle rejste sig, og vi hilste Hostrup med øredøvende Hurraraab. Forinden havde Forfatteren A. C. Larsen (»Theodorus«) holdt den egentlige Festtale; men forøvrigt flød Veltalenhedens Strøm uafbrudt. Jeg vil hellere (efter Hukommelsen) citere et Par Verslinier af Oscar Madsens Sang:

*Du som var trofast med Haand og Mund
og vied' Danmarks Sag din Stemme
i lyse Dage som i Farens Stund,
din Gerning vil vi aldrig glemme!
Men over Tidens syge Tvivl og Ve,*

*en Tid, der skræmmes af det Ord: Idé,
der har du jo
bygget en Bro,
som knytter Livet til Ideen.*

Saa gled Tæppet til Side for den lille, improviserede Scene, og nu kom Aftenens Overraskelse, Opførelsen af et lille Lejligheds-Spil: »En Middagsdrøm« af den unge Student Ove Rode, der selv spillede Hovedrollen og saaledes havde en dobbelt Debut. Handlingen var den, at Student Petersen, inden han skal ud og feste paa Skodsborg, sliber sig en lille Skraber. Han drømmer, at han er Klint og faar paa Regensen Besøg af v. Buddinge, den evige Jøde, Smedesvend Chr. Madsen o. fl. Spøgen var vittig og gjorde Lykke.

Kort efter brød man op for at naa Damperen. I den lyse Maj-Nat gik Turen langs Øresundets Kyst, mens Raketter steg til Vejs og Studenterne sang: *Nu er det stille* —

Det var Glædens og Ungdommens Fest. Og gladest af alle var Hostrup.

XIII

Det første Scala.

»Café Boulevard« eller »Théâtre du Boulevard«, den oprindelige »Kongens Klub«, laa nøjagtigt dér, hvor nu National-Scala knejser. Den første, ældste »Kongens Klub« var rejst paa det Terræn, der senere blev optaget af Københavns anden Hovedbanegaard med Façade mod Vesterbrogade, omgivet af en meget stor og gammel Have. Fra Billeder fra Tresernes København vil man huske dette Parti. Da den nye Banegaard i 1863 skulde bruge Pladsen, maatte »Kongens Klub« nedrives — og blev genopført et Par Hundrede Alen nærmere den gamle By.

Det forbavser, at en forholdsvis lille By som København foruden Tivoli og Alhambra kunde rumme et Etablissement som Kongens Klub, altsaa »Café Boulevard«, med Plads til 1000 Tilhørere alene i Koncertsalen, men vor gode Bys Borgere har jo alle Dage haft

Ry som et forlystelsesoplagt Folkefærd. I »Café Boulevard«, der stammer fra 1872, Udstillingsaaet, gaves Koncerter med fremragende Dirigenter, og den lille Have ud mod den travle Vesterbrogade var et yndet Opholdssted om Sommeren, en Slags Fortovscafé, om man vil, for 70 Aar siden.

I Sæsonen 1877-78 havde den unge, driftige Teatermand *Vilh. Petersen* ansøgt om Bevilling til at drive »Théâtre du Boulevard« i Vinterhalvaaret, og efter mange Anstregelser var det lykkedes ham at overtale Justitsminister *Nellemann*. Glad var »Peter Vilh« (han brændte efter at blive *fast* i sit kære København hele Aaret!). Det var heldigvis ikke den »lille« Bevilling, der kun gav Lov til at lade seks Personer optræde i Stykkerne, saaledes som hos Vennen *Ferd. Schmidt* paa det gamle Nørrebro. Men til Gengæld maatte Stykkerne kun vare i tre Kvarter.

Peter Vilh havde engageret et flot Personale, stort Orkester med den populære *Carl Lumbye* i Spidsen, og tilmød maatte han overtage Engagementerne af flere ret kostbare udenlandske Artister, som Etablissementets Ejer, Grosserer *Steen-Møller*, havde sikret sig til Varietéen.

Aabningsforestillingen, der varede 4¼ Time(!), bød paa: Prolog, et Lystspil: »Ægtemændenes Grundlov«, en 1 Akts Farce: »I Labyrinthen«, én Akt af Suppés »Fatinitza«, en Sangmonolog og til Slut store Dansenumre af Holzers udmærkede Ballet. Alt det fik man for 50 Øre! Der var kun 2 Priser i Salen: 50 Øre og 1 Kr. Og 1000 glade Københavnerne og Københavnerinder hyldede Carl Lumbyes Orkester og det udmærkede Personale, hvis kvindelige Spidser var Direktørens Frue *Theodora Petersen*, Operetteskuespillerinderne *Helga Bluhme* og *Hilma Østrig* samt den humorfulde *Anna Jacobsen*, hvem mange endnu vil mindes fra hendes senere Folketeater-Periode.

Da Entrépriserne som nævnt var meget lave, kan det næppe undre, at Sæsonen, skønt Besøget var godt, endte med Underskud. Peter Vilh havde faaet Afslag paa at faa Bevillingen fornyet, og i Maj Maaned 1878 var Sæsonen udløbet. Der skulde gaa adskillige Aar, inden han igen kunde mødes med sine kære Bysbørn som Helaars-Direktør — det skete først 1892 paa Nørrebros Teater.

Til Trods for alle Forsøg paa at importere den farvestraalende Paris- eller London-Revy bevarede de fleste rigtige Københavnere paa Bunden af deres Hjærte en Forkærlighed for den gode, gamle hjemlige Revy-Genre med dens beskedne Pragtudfoldelse, men til Gengæld med saa meget mere ægte Satire og Vid. Og det skyldtes først og fremmest den københavnske Revys Fader, Peter Vilh. Hvad betød i Grunden dette *nom de guerre* som alle Mennesker i Byen kendte? Vilhelm Petersen fortalte mig en Gang, at det var et Mærke han i unge Dage brugte, naar han skrev Revyviser eller bearbejdede lystige Farcer; en Del af disse sidste hentede han nede paa Carl Schultz-Teatret i Hamborg. Da jeg spurgte, hvorfor han aldrig rejste til Paris — det var dog for en Del »Palais Royal«s muntre Farcer, der udgjorde Nørrebros Repertoire *mellem* Revyerne — blev han pludselig alvorlig og sagde: »Det er bleven spaaet mig, at jeg skal dø, hvis jeg tager derned.« Og Peter Vilh holdt saa meget af Livet og dets Glæder, at han nødigst af alt vilde forlade det i Utide. (Han blev 87 $\frac{1}{4}$!) Naar man saa Oldingen paa det sidste sidde i sin Lænestol, havde man ondt ved at tro, at det var den samme Mand, som adræt sprang omkring bag Kulisserne eller veloplagt og myndig ledede Teatrets Prøver, altid placeret paa Kapelmester-Pladsen i Orkestret, hvorfra han kunde dirigere baade Skuespillerne og Musikken. Paa det gamle Nørrebro var det Skik at ikke et Ord slap ud til Omverdenen angaaende Prøverne paa en ny Forestilling. Vilde Peter Vilh endelig tillade sig en lille For-Propaganda, sendte han som den sparsommelige Mand han var et *lukket Brevkort*, tæt beskrevet, til et Par af sine personlige Venner blandt Anmelderne, eller han inviterede Vedkommende paa en beskedne Kop Kaffe i »La Reine«. Ødsel var Peter Vilh min Sandten ikke! Hans Skuespillere kunde tale med derom. I mange Aar var Frederik Jensen faktisk den eneste, som fik en virkelig Gage, værdig hans Talent.

Naar der var fine Gæster i Teatret — Olaf Poulsen f. Eks. — kunde Peter Vilh nok efter Forestillingen flutte sig med et eller andet Traktement i »Det grønne Værelse«, hvor ellers Teatrets Stab af Forfattere havde Stamkvarter. Peter Vilh betroede mig en Gang, at det var den stadige Omgang med disse Byens bedste og vittigste

Hoveder, han kunde takke for, at han trods uundgaaelige Ærgrelser havde Humøret i Behold. Da »Olaf« en Aften saa ud over det fyldte Parket, bemærkede han: »Men det er jo vores Publikum her sidder.« »Ja, for de morer sig bedre her!« læspede Peter Vilh, idet han klemte Lorgnetten fastere paa Næsen og fik sit mest impertinente Ansigt paa.

Med den syvende Stormagt Pressen stod Peter Vilh altid paa fineste Fod. Kun én Gang har jeg set ham helt tabe Ligevægten overfor et Angreb. Det var i Sommeren 1897, lige efter Gentofte Katastrofen. Peter Vilh lod som ingenting og berammede Premiereren til nogle Dage senere. Da slyngede Jean-jean i »Avisen« en Banstraale mod ham, der havde Næb og Klør: »Kan vi ikke vente med at skulle høre Frederiks Dadudadej og Olferts Trippevalse til Kisterne med de Døde er kommen i Jorden?« skrev han. Peter Vilh skummede. Men i Virkeligheden havde det jo været mere taktfuldt at udsætte Revyen nogle Uger.

Peter Vilh havde et mægtigt fint Øre for Musik, spillede selv brillant Piano. Det var en Fornøjelse at se og høre hans smaa Sangspil eller Trekvart eller To-Tredjedel amputerede Operetter, som han satte op mellem Revyerne. Det var forøvrigt en Vane fra Ungdomsaarene, da han om Vinteren rejste Landet rundt med Revyen fra Morskabsteatret plus forskellige tossede Farcer. Selv optraadte han den Gang gerne — som Herløv, Peter Ravn eller — Tordenskjold, hans Bravour Rolle. Dog kun efter Opfordring. En Gang fik nogle Venner ham til at vise sig paa Nørrebros Scene i Pragt-Rollen.

»Du«, hviskede Axel Schwanenflügel til Røde-Bruun, »det er s'gu ikke Peder Wessel ham der, langt snarere Peder Vett«!

Ved Peter Vilhs 25 Aars Direktør-Jubilæum i 1900, sang den muntre Fr. Ricard:

Den Mand, Du havde til Kurator,
Ham kunde jeg idag ha' undt
at se dig her som Triumfator
blandt kendte Navne Bordet rundt.
Han burde have set sin Myndling

De glade, gode Ho'ders Yndling,
men Hængeho'ders Pestilents!
En Mand der naaede det Maal han vilde
lige fra ganske lille —
Godt gjort! Bliv ved med det!

XIV.

Kong Magnus intime.

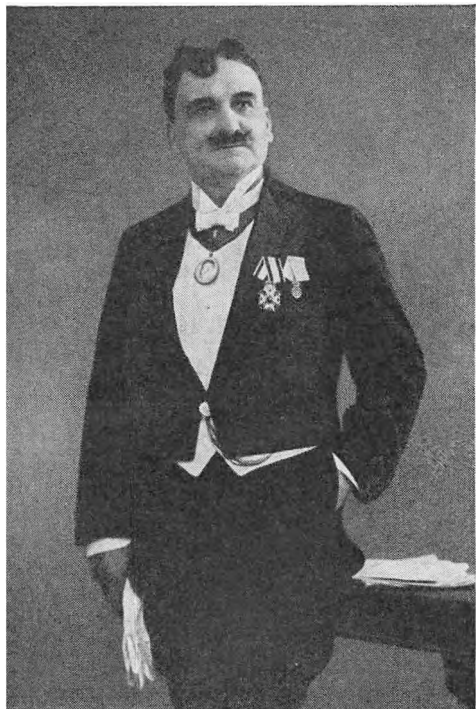
Da Bech Olsen stod paa sin Popularitets Tinde var han i nogle Aar sikkert Danmarks mest omdebatterede Navn. Men gik det ærligt til med de store Brydekampe? Jeg spurgte mange Aar efter Kong Magnus direkte under et Besøg paa hans hyggelige jyske Gaard »Kristines Hvile«, og han svarede:

— Et stort Blad skrev: Hvis *det* er Humbug, saa er Bech Olsen den største Skuespiller i Verden. Derfor tror vi paa hans ærlige Sejr ...

Naturligvis kreperede det Københavnerne i højeste Grad, at Brydekampene maatte forlægges til Nordre Birk (Traverbanen). Vi maatte — som Mester Frederik sang i Revyen — »ta' iSkoven« med ham, naar han skulde vinde en Sejr. Og Fortsættelsen lød:

Men i Nordre Birket
der gaar Spilleværket
aa saa rent udmærket,
det har tit mig ærg'et,
København faar nix af
Dammelamsen med!
Det er Synd!

En god Bryde-Dag gav en Kasse paa godt 18000 Kr. Deraf fik Vinderen $\frac{2}{3}$ og den Tabende $\frac{1}{3}$. Bechs borgerlige Metier var at lede »Bixen« (som han kaldte sin lille Restauration) i Helgolandsgade. Den havde den største Champagne Konsum i København. Senere flyttede han til Hjørnet af Colbjørnsensgade, hvor den aarlige Om-

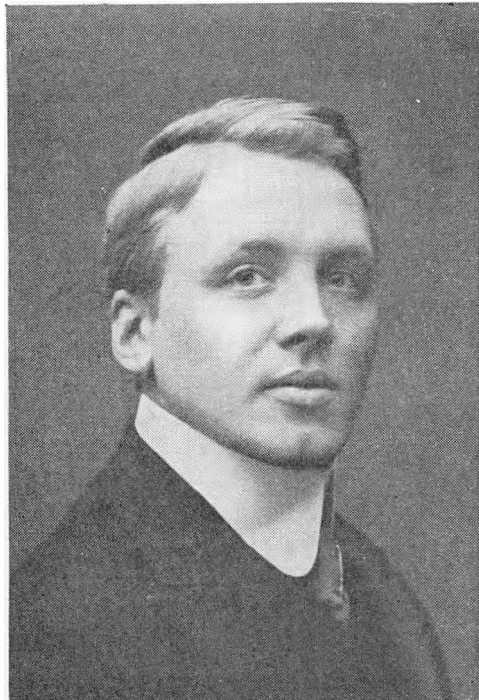
»Djævekarte«, den evlg glade Kapelmester Carl Gottschalksen fuld af Musik og Narrestreger

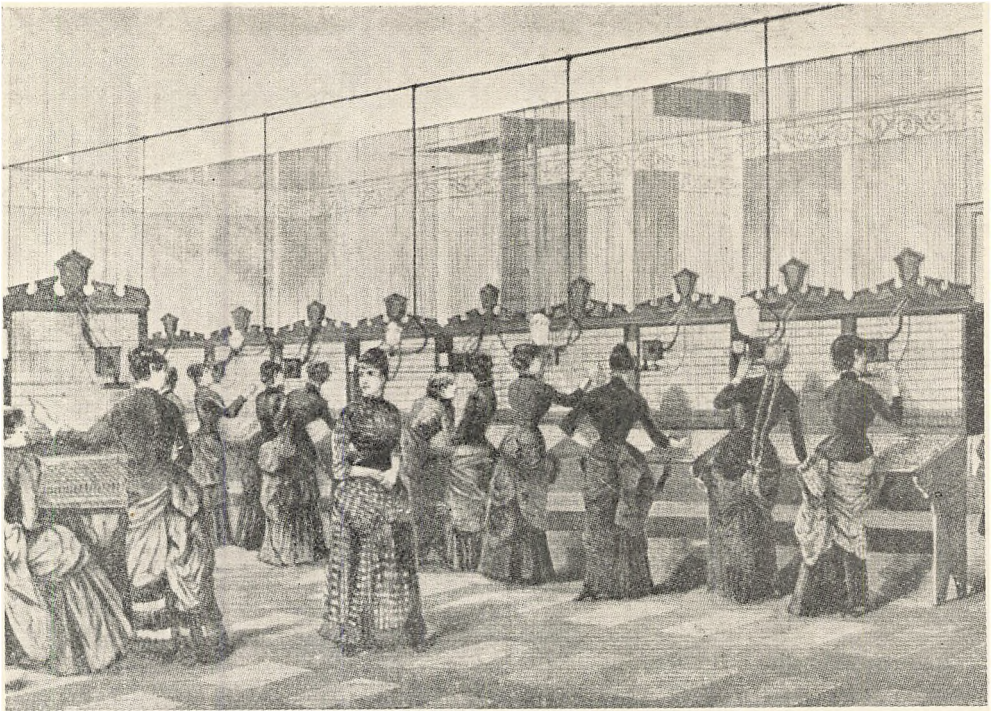
Københavnerviddets Fader, Farcøren og Visedigteren Carl Wulff

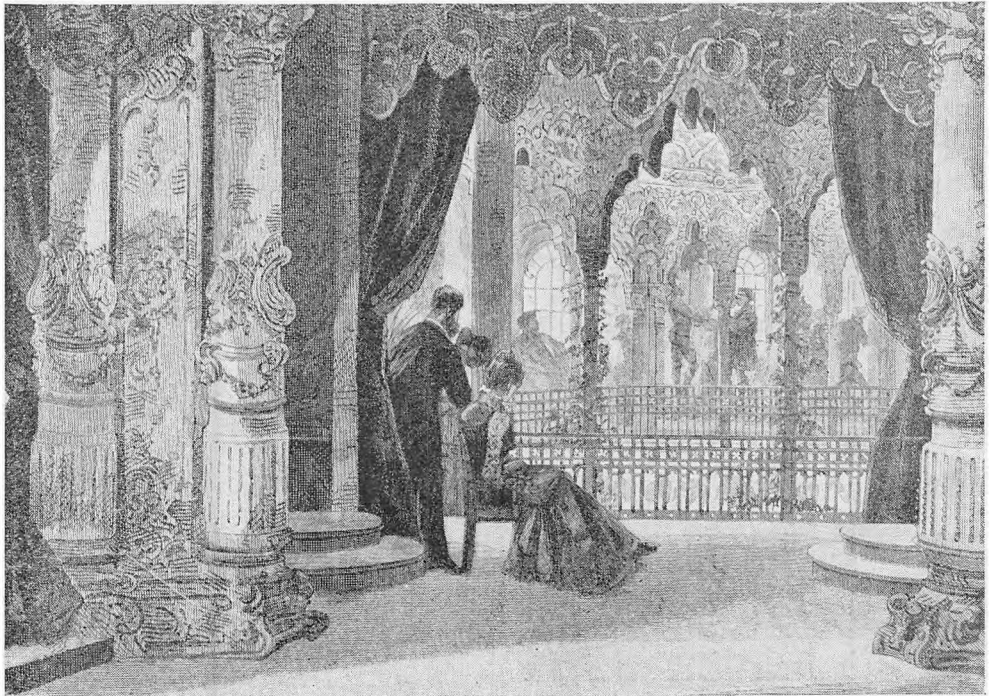
Johannes Hansen, Indehaver af et af Pressens mest gouterede Mærker: Jean-Jean

Den unge Andreas Vinding, Per Pryd, den uforlignelige Skildrer af Københavnerlivet

Fra Telefonselskabets Central i Vimmelskiftet i Firserne. Læg Mærke til de morsomme gamle Damemoder

Den mauriske Hal i det gamle Panoptikon, en af Datidens mest populære Seværdigheder

sætning var 120.000 Kr. Og endelig fik han den lille Træbygning, som laa paa Cyklistens (C.C.) Grund, hvor nu »Hullet« foran Hovedbane-gaarden er. Mange Københavnerne husker den endnu. Den hører til det forsvundne København. Bech Olsen selv vedblev derimod at interessere Folk, og utallige Historier verserer om ham. Da han havde besejret »den frygtelige Græker« Antonio Pierri, stormede hans Venner til Helgolandsgade for at hylde ham, og Champagnen flød. Da optraadte Politiassistent Gyldenfeld uventet paa Skuepladsen:

— Hør nu Bech Olsen, vi kan ikke ha' disse 10000 raabende Men-nesker i Helgolandsgade.

Bech gik udenfor og raabte:

— Den bedste Hyldest I kan gi' mig, er at gaa hjem, thi ellers bliver Brydekampene forbudt.

Det hjalp.

En tilsvarende Scene udspillede sig efter Sejren over »Kødklum-pen« Tyrken Nourlah, der vejede 450 Pund, og var 78 Tommer høj. Bech Olsen afgav i hine Aar det bedste Stof til Revyerne, Blæk-sprutten og Vittighedsbladene. Kun 2 Gange maatte han bide i Græs-set — for Danskeren Jess Pedersen, der senere blev Champagne-grosserer i Paris, og — paa Sct. Thomas — for den kæmpestærke Poul Pons.

Man levede fedt og godt paa »Kristines Hvile« ved Nørresundby. Efter sin første Kone Olines Død omgav »Kongen« sig med en Kreds af Venner over hvem han herskede som en lille Diktator. Alle Breve, der kom til Gaarden, blev saaledes aabnet og læst af »den store«. Samtlige Mandfolk var Køkkenskrivere i udpræget Grad, og Kong Magnus sammensatte personlig den daglige Menu, der blev serveret af Alex, hans Forretningsfører med en Elegance og Smidighed, der sikkert skyldtes Mandens Fortid som Slangemenneske. Bech Olsens Vinkælder, der var indbygget i Garagen, var berømt i vid Omkreds. Vilde »Kongen« paa Køretur, rullede Landaueren frem forspændt med Luksushestene »Hans« og »Tolle«, og Bech anbragte sine 297 Pund paa Hynderne, saa de knagede. Turen gik til Aalborg. Vagten paa Pontonbroen gjorde stram Honnør, og »Kongen« henkastede flot:

— Kør bare over. Vi *skylder!*

Hjemme paa Gaarden havde han 34 Cirkusheste paa Stald og ved Nytaar begyndte Træningen i den lille Manege til den ny Sæson. Hvert Aar besøgte 45 danske Byer, og Indtægterne flød rigeligt. Om hvorledes han var bleven Cirkusdirektør, fortalte Bech:

— Jeg havde i Gøteborg reddet Orlando fra Fallit med 10 Brydekampe. Aaret efter kom han til København som Direktør. »Jeg har 8 overkomplette Heste,« sagde han, »dem kan du faa og mit gamle Telt.« I 1908 begyndte jeg i Frederikshavn, og samme Aar aabnede jeg min faste Cirkus paa Aaboulevarden. *Nu* rejser vi kun i Provin-sen.

Bech Olsen holdt meget af at fortælle om gamle Dage. Paa hans Væg hang indrammet et karakteristisk Dokument: hans Svendebrev som Murer i Hamborg.

— Men hvor er alle Vennerne henne? udbrød han sørgmodig, Hans Just, Niels Juel Simonsen — der lærte mig at synge — Olaf, Pio og Kolling, Fjelle, Vilhelm og Jacques Wiehe, Walther Christmas, Kjeldskov ... borte, borte ...

Til andre Tider var det lystige Erindringer, der dukkede frem, som da han var Hovedmanden i »den vægtige Tourné«.

— Jeg brødes med Svenskeren Axel Krok. De øvrige Deltagere var Viggo Schiwe, Axel E. Betzonich, Carl Marx o. fl. Vi tjente godt, men soldede det hele op. Apropos solde, saa har jeg en Gang maattet bløde 26.000 for den Fornøjelse at være Varietetedirektør i 6 Uger paa Frederiksberg Teater (det senere Betty Nansen Teater), hvorom Fr. Ricard adskillige Aar efter sang:

En ideel Beliggenhed i Sandhed
er den som Fred'riksberg Teater fik.
Den der har valgt den Plads (og hvad mon han hed?)
har haft det store geniale Blik.
Til Opland fik det først de Dødes Grave,
der i Kong Fredriks Park forlænger sig,
og ender via Zoologisk Have
i Søndermarken, hvor man hænger sig.

— Det var Vinfirmaet Therkelsen og Beauvais, der havde indsat mig som Direktør og ved min Side havde jeg Sofus Jacobsen fra National. Tykke Pjerrot Larsen var med. Fristrup skrev en Pantomime »Guldbillen«. En Aften drak de kære Mennesker mig fuld i Absint. »Maalet« — Hjardemaal — som var Konsortiets Sagfører, sa':

— Tag De bare og syng »Store noble Kvinde.« Da hylede s'gu Folk.

— Forøvrigt havde vi flere gode Kræfter: Gamle Operasanger Christophersen — Gerdas Far — med Postillonvisen og Constantin Philipsen med de første levende Billeder. Men det endte altsaa med Krak og Spil paa Deling. Nej, saa passede det mig bedre at være Cirkusdirektør. Det er en rask Bestilling, naar der er lidt Medbør.

Til Slut fremviste Bech Olsen sit berømte Mesterskabsbælte — erobret fra Antonio Pierri — der hviler i et Etui, og forsøgte halvt for Spøg at iføre sig dette Udmærkelsestegn. Men ak det gaar ikke ..

— Det var anderledes den Gang, man kun vejede 225 Pund! sukede Kong Magnus, idet han lod Proppen springe paa en Veuve Cliquot.

XV.

Strøget op og ned.

En kendt gammel Københavner-Vise begyndte saaledes:

Aa Østergade din Asfalt fra Ranch til Angleterre
den har jeg slidt saa tit at alle Folk jeg kender der ...

Paa Østergade mødtes hele den lille Hovedstads Inderkreds mellem 2 og 3, en »Salon«, hvor man hilste, passiarede, udvekslede Bynyt. Det var egentlig først, da Bristol kom at denne daglige Strøgpromenade udvidedes til Raadhuspladsen. Østergade var Byens fashionable Mødested. Folk spadserede paa Kørebanen uden at ænse Droskerne og »Rumlekasserne«, de store røde Omnibusser, der sindigt banede sig Vej gennem Myldret ... man havde det hele for sig

selv, og alle syntes at kende hinanden. Holger Ferlov, den brillante Københavner har fortalt mig, at han »gjorde« Routen 15 Gange om Dagen!

Hvad der gav dette Strøgbillede dets maleriske Præg var dets Indramning, de gamle kønne Husrækker, der som Facadekulisser udstraalede en charmerende gammel-københavnsk Noblesse. Endnu havde ingen griske Hænder ovovet at udstrække sig efter de kostbare Grunde. Østergade skulde forblive som den var, og der gik adskillige Aar før Spekulanterne fik deres Planer virkeliggjort.

Man kendte Husene — og Butikerne — lige saa godt som de Promenerende! Der var Boghandler Giese med alle Skuespillerbillederne i Skabet, Børre-Lorenzens Mode-Magasin, Hirschsprung, Gamèls lille Kaffe-Bod, Hatte-Jacobsen, Salomon Davidsen med de lækre Kniplinger, den kendte Dameskræder Eduard Spies og mange andre. Og tænk paa en pragtfuld gammel Renaissancebygning som Efterslægtens Skole. Der rejste sig et Ramaskrig, da der første Gang blev Tale om at rive den ned.

Østergade var et vandrende Modeshow befolket af Byens mest velklædte Damer. Det kunde maaske falde en eller anden, der nu gennem Billeder opfrisker Bekendtskabet med Datidens Moder, svært at forstaa at saadan saa den Generation af Kvinder ud, som lever i I. P. Jacobsens Bøger og diskuterer i Ibsens Dramaer: de monstrøse Hatte, de enorme Pufærmer, Hvepse-Taljen, Tournyren, højhælede Knapstøvler og de lange Kjoler, hvis Slæb fejede Fortovets Støv. Men alligevel bag ved disse Uniformer som *nu* kan forekomme lidt komiske, gemte sig et af de vigtigste Fremskridt i den moderne Tid: Kvindemancipationen. Saadan saa de Kvinder ud, der tilkæmpede sig Stemmeretten og Kvindernes Ligeberettigelse.

— Hvad Strøgherrerne angaar gælder det, at de var betydelig bedre klædt end Overklasse-Københavnieren af idag. Man lagde mere Vægt paa den ydre Apparition. Østergade var et lille London, og den toneangivende Skrædder var Herforth paa Amagertorv, hos hvem Adelen og Bourgeoisiets Spidser fik syet. Selv var den fashionable Tøj-Kunstner paa den Tid Byens eleganteste Mand. Under Majestæternes Guldbryllup, da Ordner og Stjerner regnede ned over Ret-

færdige og Uretfærdige, skrev en Spøgefugl i en Avis, at saa godt som enhver, der fik sit Tøj fra Herforth, kunde vente en Udmærkelse.

Herforth yndede den *diskrete* Elegance. At være velklædt, sagde han, vil sige, at man ikke lægger Mærke til en Mands Tøj. Fæster man sig ved Enkeltheden, er man ikke velklædt. Det var dengang som senere London-Moderne, der dikterede en Gentleman hans Paa-klædning.

For »la jeunesse dorée« var Herforth den faderlige, omsorgsfulde Ven og Velgører. Fik en ung Adelig en ny Dragt, laa der ufravigelig en 100-Kroneseddel i Lommen. Regningen paa Tøjet (inkl. den lille Forhøjelse) sendtes til Godskontoret og blev prompte honoreret, Herforth vidste nok, hvad han gjorde. Kun over for de ganske unge Adelige hyldede han det Princip, at han ikke vilde sy til dem, før de havde naaet den Alder, hvor de ikke voksede mere.

Ogsaa Uniformer udgik fra den elegante Strøgbutik. Engang havde Herforth kreeret en ualmindelig stilfuld og fornem Uniform, bestemt til en ny-udnævnt Konsul for en mindre Negerrepublik. En Kunde, der saa den pragtfulde Mundering hænge i Butiken, spurgte Herforth:

— Tror De nu ogsaa, Uniformen er reglementeret?

Han hviskede til Svar:

-- Er De tosset: de gaar jo nøgne!

En Strøgpromenade var i hine Aar som et Slags Kursus i de kendte Ansigtters Alfabet. Lad os se lidt nærmere paa Indehaverne! Der kommer Dr. Karl Mantzius fra Teatret, spænstig og elegant. Og der Etatsraad Hegel og Peter Nansen fra Lunchen hos Fugmann. Vennesæl og bred møder Hans Just, »Kong Hans«, Herskeren over Hennessy og Montebello, sammen med sin fidus Achatas Niels Juel Simonsen. De svinger den nystrøgne blanke Bodecker for Theodor Wessel og Emil Vett fra Magasin. Der ser vi et lille »Concilium sladderasticum«, der er stoppet op paa Fortovet: den elegante Veksellerer Ree, Højesteretssagfører Bagger, videre Generalkonsul Henius, Etatsraaderne Moresco og Lorch, begge fyldende godt i Landskabet, Baron Reedtz Thott, de to Brødre Hohlenberg, Fotografen og Bogtrykkeren, sidstnævnte spekulerende paa en god Historie til »Dit og Dat«, det Blad, han helst læser efter »Sæsonen«

— — og saa naturligvis Østergades Pryd, Kaffegrosserer Augustin Gamél med den obligate gule Therose i Silkereversen, èn Gang Helten i en lille tragikomisk Affære, der fik hele den lille Hovedstad til at smile.

Det var under den store Lægekongres, og en Dag fo'r Rygtet som en Løbeild gennem Byen: Gamél var bleven pryglet paa Østergade af to unge Studenter, stud. med. Johannes Raahauge og stud. med. Birch. I Pressen offentliggjorde Sagens Partnere lange Indlæg. Ifølge Raahauges Fremstilling havde Gamél opført sig mindre pænt overfor den unge Mediciner, der var attacheret et Par af Etatsraadens udenlandske Læge-Gæster. Mens disse blev afhentet i Gaméls Ekvipage for at køre ud til Landstedet fik Attacheen Anvisning paa at tage Toget. Da Raahauge mundtlig bebrejdede den store Mand hans Optræden, fik han til Svar:

— Hvad bilder De Dem ind? Ved De hvem jeg er?? At jeg kan købe 500 af Deres Slags?

Gamél benægtede senere at have sagt »købe«, men i hvert Fald var Meningen ikke til at tage fejl af. Og Raahauge blev »afskediget« med den Motivering, at Hr. Gamél ikke vilde »indlade sig yderligere med et hjernesygt Barn, der var i hans Tjeneste«.

Raahauge gik derefter over til slaende Argumenter, og da han mødte Kaffe-Magnaten paa Østergade, stak han den fine Mand en knaldende Lussing.

Hele København talte om Affæren. Og samme Aften sang den populære Lisbeth Christensen i Revyen »Det København, der kommer« inde paa det lille Bræddeteater i Tivoli et Ekstravers om Begivenheden. Lisbeth havde om Vinteren paa Folketeatret kreeret Syngepigen Adamine Sørensen i »Vedbæk, Skodsborg, København«, hvori hun sang den kendte Vise »Fra jeg i Vuggen laa«. Hun forfulgte nu i Revyen sin Sukces ved at synge om sine Kærester.

Det ny Vers, der modtoges med Jubel, lød:

Den fjerde jeg har kendt,
var medicinsk Student,
ej ung og ej gammél,
men der var i ham Smeld.

Forleden mødte han
 en Zulukaffemand,
 og da han strax blev bøs
 saa slog han løs.
 Og mens han stod og gav den anden Klin,
 saa sa' han Ach, du lieber Augustin —
 ej dine brændte Bønner hjælpe ka'
 for nu skal du s'gu ha' Dada!

En Strøg-Figur man ikke kommer uden om, var den kendte Politireporter Herman Hartvig med Tilnavnet »Det rullende Fortov«.

Fra Hartvig udstraalede i adskillige Aar en uforklarlig Magt. Fulgtes man med den kendte Politireporter gennem Strøget, overraskedes man ved at samtlige Gadebetjente gjorde stram Honnør. Hvorfor? Det blev aldrig opklaret. Saa stærk kan den Nimbus, der omgiver en Pressemand være, at den jævne Borger — uden i øvrigt at kende det mindste til vedkommendes Kvalifikationer — næsten med Andagt hvisker hans Navn: Der gaar Journalist N. N.! I mere end en Menneskealder forstod Hartvig at omgive sig med denne hemmelighedsfulde Atmosfære af »at betyde noget«, som hans mere celebre Kolleger aldrig opnaaede.

Han var en Kjøbenhavnner af en lignende Type som den for længst afdøde »Dr.« Heiberg. Ligesom denne »gjorde« Hartvig mest i brækkede Ben, Ildebrande, Begravelser, Gadens smaa Begivenheder, som han flittigt opnoterede. Men ingen københavnsk Bladredaktør har nogen Sinde set en skrevet Artikel fra hans Haand. Hartvig var derimod i sit Es, hvor det gjaldt om at bruge Øjnene. Efter Gentoftelykken i 1897 mødte han Kl. 6 om Morgenen paa sit Blad spækket til Randen med gruopvækkende Detaljer. Herman Bang, som i hin Periode »fyldte« Bladet, lod den fantasirige Reporter genfortælle ham alle Ulykkens Rædsler, lukkede sig derpaa inde og afleverede nogle Timer senere et Kæmpereferat til Sættet.

Hartvig nøjedes imidlertid ikke med at betjene den hjemlige Presse. Under et Ophold i London fik han »Daily Mail«s Udgiver til at engagere sig som telegraferende Kjøbenhavnner-Korrespondent. Særlig naar der var Fyrstebesøg i Kjøbenhavn, kabløde han talløse Sensatio-

ner over Nordsøen. Under Kong Edwards Besøg i 1907 veg han ikke fra den britiske Majestæt, men fulgte ham overalt som en Skygge.

Den Interesse, hvormed Hartvig »dyrkede« vore hjemlige Politimænd, udstrakte sig til deres londonske Kolleger. Det var et af hans Livs store Øjeblikke, da han, gaaende i Fleet street, blev foreviget i Selskab med en af Thembsbyens kæmpestore »Bobby«er.

En i sin Tid meget omtalt Forgrundsfigur i Københavner Livet: »Raja-Maleren« Hugo V. Pedersen maa nævnes her.

Der er bleven stille om »Rajah-Maleren« i de senere Aartier, ja, den yngre Generation aner vist næppe engang, at Maleren med det borgerlige Navn har et saa eksotisk nom de guerre. Desto bedre kendt er Hugo V. af den saakaldte ældre Generation, som har gjort Københavnerlivet med i de saa ofte berømmede og savnede Aar før Verdenskrigen.

En skønne Dag dukkede Pedersen op i den lille Storstad ved Øresund, høj, flot, gnistrende mørk, dæmoniske Øjne, der syntes at gemme en Verden af usædvanlige Oplevelser — og en tilsyneladende særdeles velspækket Tegnebog. Han vakte Sensation, Furore, naturligvis ogsaa en god Portion Forargelse, strøede om sig med Penge i Forlystelseslivet, blev hurtig Ven med alle de »rigtige« K-Københavnere. Hvorfra stammede hans Rigdom? Oh, det lød saa mystisk, saa pikant! Kunsten, som for saa mangen anden betød Tagkammer, Sult, var for ham bleven Vejen til Rigdom og Glans. Som Fyrsternes Ven gik han ind og ud i indiske Nabob'ers Paladser, malede de høje Herrer og deres Yndlingshustruer, gav med den brede Pensel Billeder af straalende tropiske Fester, Optog, Maharadjaer paa Elefantryg i Junglen mellem Kongetigre og Slanger.

Men af alt dette bliver man træt og kød. Nu var Formuen tjent, nu skulde Dalerne rulle indenfor en Ramme, der gav Relief. Og Rajah-maleren valgte hertil sin Fødeby København. Der er jo det ved Danmarks Hovedstad, at »man« elsker at gnutte sig op ad Berømt-heder. Vi har set det i Masser af Tilfælde, bl. a. med Brisson, den raske Mælkedreng Carl Pedersen.

En Gang i Halvfemserne stod København paa den anden Ende, fordi en ung Landsmand Fischer-Hansen, der i Staterne havde været

saa heldig at skaffe sig en Million-Arving til Kone, kom paa Besøg. Københavnerne gjorde sig komplet til Grin ved at følge Dollarparrret, hvor det gik og stod. I Tivoli udartede denne glødende Interesse næsten til Skandale.

Det gamle Ord at en Profet ikke er agtet i sit Fædreland, holder ikke stik. Hvis han har Grunker og forstaar at give dem flot ud, er Populariteten sikret. Ja der behøves faktisk ikke mere.

Naar »Rajah-Maleren« kom kørende til Tivoli, til Væddeløbsbanen eller til en celeber Premiére, stillede Folk sig ugenert op og glanede efter den høje, lidt føre Mand, der sad i ensom Majestæt i den aabne Faëton med den blanke Cylinder over det sorte Haar. Med værdige Skridt, uden et Smil, steg han ud af Kareten, ændsede ikke Mængdens frække Overgloen eller halvhøje Bemærkninger, og strøg sig med den ringbesatte Højre over Napoleon-Skægget. Næste Morgen noterede alle Reporterne hans Navn blandt fashionable Navne. Det vil sige, de skrev aldrig Hugo V. Pedersen, blot: Rajah-Maleren. Oh du elskelige København.

Hvordan var nu denne Mand privat, bag den noget højtidelige Facade?

En glad Svend, sine gode Venners Ven, fuld af sund Livsappetit, dertil rundhaandet, usaarbar for Drillerier, stor Beundrer af det smukke Køn — og fuld af muntre Historier fra de eventyrlige indiske Rejser. Han bestilte ikke noget ud over at more sig og leve med (noget, der forresten siges at kunne tage hele en Mands Tid). Penslerne rørte han i hin glørværdige Periode i hvert Fald ikke. For Rajah-Maleren var hver Dag Søndag.

Først senere fik han Lyst at vise sine Landsmænd, hvad han som Maler evnede, og hvorom han havde fortalt i Spaltevis af Interviews, taget af venligsindede Presse-mænd. Der var navnlig et Kæmpe-Lærred, Kronings-Billedet fra Kalkutta, som imponerede Folk — et Orgie af Farver, prægtige Uniformer, Ædelstene og Brillanter, der funkledede i Tropesolen.

Og Rajah-Maleren rejste igen til Indien. Han tilbød forinden en Ven at købe hele det eksotiske Udstyr fra hans store Værelse i Rørholmegade for en Spotpris, 3000, det var det tidøbbelte værd. Han

var stadig den samme glade Viveur, om hvem Vennerne, Veninderne flokkedes. Men hvert Menneske har sin Kulmination; »Rajah'en« havde sin. Han blev senere Alvorsmand, malede Portrætter, giftede sig, afholdt Udstillinger baade her og der. Men Stortrommen røres ikke mere. Hugo V. kommer ikke kørende i Karet, men gaaende. Endnu en anseelig, smuk Fremtoning. Lidt Ansats til Embonpoint. Og Øjnene fortæller stadigvæk om de fagre Riger de en Gang saa ...

XVI.

Herold debuterer.

Den 10. Februar 1893 er en Mærkedag i dansk Teaterhistorie: Vilh. Herold, en 28aarig Skolelærer, fik sin Debut paa vor kongelige Operascene og vandt straks en straalende Sejr!

Kunstens Vej er lang og trang. Herold, der var Søn af velmeriteret Bagermester Herold i Hasle, var uddannet som Lærer under et treaarigt Ophold paa Seminariet i Jelling og var allerede dengang kendt for sin smukke Stemme. Han store ærgerrige Maal var Operaen. Som 24aarig fik han fast Ansættelse som københavnsk Kommune-lærer, og sin Fritid anvendte han til Uddannelse som Sanger. Peter Jerndorff og Leop. Rosenfeld var hans Lærere, og langt om længe lykkedes det ham virkelig at komme til at prøve for Teatrets strenge Dommere.

Men nu begyndte først rigtig den vordende Tenors Genvordigheder. Herold havde i det forfængelige Haab at gøre Indtryk paa den gamle militære Teaterchef Kammerherre Fallesen ladet sig maskin-klippe(!).

— Hvordan er det dog, De ser ud? jamrede Jerndorff, der mødte ham paa Trappen.

— Vil man optræde paa en Scene, maa man have Teaterydre! vrissede Inspektøren Prof. Pietro Krohn.

— De har jo ikke noget *Ansigt!* dekreterede Fallesen, idet han traadte ganske nær hen til Sangeren. Jeg troede minsandten, De var helt skaldet!

Vilh. Herold lod sig ikke forknytte af disse nærgaaende Betragtninger over hans Ydre saa lidt som af Beklagelserne over, at hans Tale var præget af hans skønne Fødeøes Dialekt. Det vigtigste var dog *Stemmen*. Heller ikke hans Skikkelse var der noget i Vejen med. Paaklæderen iførte ham det ene Ridderkostume efter det andet. Men Prof. Pietro Krohn blev ved sit:

— Nej, De er umulig paa en Scene, om De saa sang som Vorherre selv!

Det var sandt, at Herold ikke havde noget »Ansigt«. Da han var blevet en berømt Sanger, tegnede Alfred Schmidt ham altid som en Cirkel med to Prikker i. Det var Øjnene. Men det trøstede ham, at Landskabsmaleren Godfred Christensen, for hvem han engang klagede sin Nød, erklærede:

— Tværtimod! Deres Ansigt er et dejligt Stykke Lærred — *at male paa!*

Desuden vidste han jo, at Skæg og Parykker gør Underværker. Han saa simpelt hen pragtfuld ud som den unge Faust.

Den store Aften kom. Teatret var udsolgt, og den nye danske Tenor fik den hjerteligste Modtagelse. En kendt Kritiker skrev næste Morgen bl. a.:

I en Haandevending blev Hr. Herold knæsat af det suveræne Publikum. Straks under og efter Introduktionsakten lød et saa bragende Bifald, som kun sjælden høres i Det kgl. Teater. Hele Aftenen holdt den begejstrede Stemning sig. Skridt for Skridt, Strofe for Strofe fulgtes Debutanten af Tilhørernes allervarmeste Sympati. Man mærkede, det ligefrem var Københavnerne en Fryd saa at sige paa en Studs at kreere denne nye Tenor.

Vilh. Herold vaagnede næste Morgen og var berømt. Hans næste Rolle blev Tristan i Tjaikofskis »Yolante«. Atter Sukces. Den samme Sommer sang han for Landsmænd i Chicago under Verdensudstillingen. Og nu fulgte en Række lykkelige Aar paa Kongens Nytorv, hvor Herold med Glans løste den ene krævende Opgave efter den anden; tænk blot f. Eks. paa Canio og Pedro i »Dalen« (det store Maleri i Foyeren). *Hans* Navn paa Plakaten var ensbetydende med rød Lygte uden for Teatret!

I 1901 udnævntes han til kgl. Kammersanger. Med Udgangen af 1909—10 løstes han fra Det kgl. Teater, og i den følgende Sæson knyttedes han til det under Mantzius-Lehmann startede Operaforetagende paa Dagmar-teatret, hvor han triumferede i »Konge for en Dag«, »Fra Diavolo« og »Evangeliiemanden«, en Rolle, han selv regnede blandt sine allerbedste.

En fejret Tenor er en fortrinlig Eksportvare, og det varede ikke længe, før Herold havde absolveret Gæstespil i Oslo, Stockholm, paa Berlinoperaen og i en Række andre tyske Byer. Overalt Laurbærkranse, Begejstring.

I Sommeren 1903 rejste han til Paris. Forinden besøgte jeg den fejrede Sanger og Fru Magda i deres smukke Hjem i Ryvang, hvor Herold i sin Fritid ofrede sig for sin Have; han var en stor Blomsterelsker. Anledningen til Besøget var et ærefuldt Tilbud fra Covent Gardens Direktør. Herolds stormende Glæde er et saa levende Minde, at hans Ord endnu lyder for mine Ører. Han var noget af en Aladdinatur. Lykken kom og bankede paa, naar han mindst anede det, og hvad der stod for ham som det største, men ogsaa det vanskeligste Maal, det vandt han saa let, som var det hele kun en Drøm.

— Stundom føler jeg mig som Jeppe, lo han: — Er det mig eller ikke mig? Det var oppe i Stockholm. En Morgen blev min Hustru og jeg vækket meget tidligt af et Telegram. Jeg frygtede, at min lille Dreng, som var i København, kunde være blevet syg og rev Telegrammet op med bange Anelser. Men det var fra Mr. Higgins, Covent Gardens Direktør, der kort og godt spurgte, om jeg vilde synge Lohengrin og Walther i »Mestersangerne« paa Tysk den følgende Sæson. Desuden spurgte han, om jeg kunde synge italiensk. Jeg telegraferede straks tilbage, at jeg for Tiden indstuderede mine Roller paa Originalsprogene. Mr. Higgins telegraferede derefter: Kom i hvert Fald og syng Lohengrin. Her venter Dem ogsaa et Tilbud fra Amerika ... Jeg rejste saa straks til London og traf i Covent Gardens Direktør en intelligent og fin Verdensmand. Selv havde han ikke hørt mig synge, men hans Søn, der var Legationssekretær ved Gesandtskabet i Stockholm, havde overværet mit Gæstespil der.

Herold brugte det Billede, at Mr. Higgins sad med en lang Stang i

Haanden og spejdede ud over Europa. Paa Stangen var anbragt en lille Krog, og hørte han, at der i den eller den By var en god Sanger, vips var han der med Krogen.

Paa Royal Opera Covent Garden, alle Sangeres store Maal, varer Sæsonen kun i tre Maaneder: Maj, Juni og Juli, naar Parlamentet er samlet og den fine Verden holder sit Indtog. Herold fortalte med straalende Øjne om de økonomiske Vilkaar, man tilbød ham (i Parentes bemærket var han alle Dage stærkt optaget af denne praktiske Side af sin Sangerfærd). Teatret kunde betale uhyre Gager, da dets gennemsnitlige Indtægt pr. Forestillingsaften var 35—50,000 Kr. Mr. Higgins havde sagt: Jeg vil ha' Dem i tre Aar og engagerer Dem paa samme Begyndelsesgage som i sin Tid Jean de Rezke, Verdens første Sanger fik, nemlig 24,000 i første, 30,000 i anden og 36,000 i tredje Maaned. Da De jo endnu ikke har noget Navn uden for Skandinavien, men vi først skal skabe det, faar De kun(!) denne Gage til at begynde med i disse tre Aar.

I sin første Covent Garden-Sæson (altsaa 1904) sang Herold Faust, Don José og Romeo paa Fransk, Lohengrin og Walther i »Mestersangerne« paa Tysk samt en italiensk Opera. Det var Dr. Hans Richter, Bayreuth, Covent Gardens berømte Dirigent, hvem Herold i første Række kunde takke for det glimrende Tilbud. To Aar forinden havde Dr. Richter hørt ham i København som Aladdin og havde siden sat alt ind paa at faa ham til London. I hele April 1904 indstuderede han Walthers Parti med Herold, og efter Urpremieren skrev Londonpressen, at den danske Sanger var sat frem paa et Sølvfad. Han skal blive den Tenorist, vi netop har Brug for. Og nu vinkede allerede Metropolitan Opera House i det fjerne. Det var dér, Jean de Rezke engang fik 2500 Dollars for en eneste Aften . . .

-- — Trods sit gryende Verdensry glemte Herold dog ikke det kære København og sit trofaste Publikum dér. Men kun i to af Aarets Maaneder — indtil den af mange beklagede, men i Virkeligheden helt rigtigt motiverede Afskedstagen paa 50 Aars Dagen den 19. Marts 1915. En Tenors Glansperiode er jo saa kort. Efter den Tid syslede Herold med Billedhuggerkunsten og var Leder af en Operaskole.

Hvert Aar i April gik Vilh. Herold paa Tourné til alle Danmarks Egne. En ny By hver Dag! Man kendte ikke Verdenstenoren, hvis man ikke havde haft det Held at møde ham paa en saadan Rejse, hvor alle hans charmerende Egenskaber som Menneske rigtig kunde folde sig ud. Herold gik og saa paa gamle Haver, og saa samlede han paa sjældne Planter til sin egen Have hjemme i Ryvang. For øvrigt levede han som et Feriebarn, stod tidligt op, gik lange Ture, og paa Hotellet gik Tiden med Læsning. Herold førte et heit Bibliotek med sig paa Rejsen. Efter Koncerten tog han en lille Souper med sin Akkompagnatør Hr. Schnorr, men Invitationer vendte han standhaftig det døve Øre til, han skulde jo tidligt i Seng!

... Aftenen kom, og et festklædt Publikum ilte mod Teatret, hvor de nydelsesrige Timer forestod. Der var over et saadant Publikum en egen Stemning af stille festlig Forventning, og Herold tog paa ny Hjerterne med sin pragtfulde charmerende Røst. Weichselfloden, der svulmer, Bajadsens bristende Hjerte, Olufs Ballade og — som ekstra — den dejlige Sang om Agnete og Havmanden foredraget med dramatisk og vokalt Mesterskab.

Og i Koncertens anden Afdeling: »Silkesko over gylden Læst«, Wergelands »Sidste Rejse«, skrevet paa Digterens Dødsleje, Griegs pragtfulde »Og jeg vil ha' mig en Hjertenskær« og — uden for Programmet — den skælmske »Roselil og hendes Moder«: »Ha ha ha, saa saa saa saa —«. Den gamle Folkevise gav Herold en fuldstændig ny Fortolkning, saa lune- og stemningsfyldt, at hans Tilhørere til sidst ikke vidste, om de skulde græde eller le. De valgte det sidste. Og saa klappede de saa fanatisk, at Herold endnu gav to, tre Ekstranumre. Paa *det* Punkt var han temmelig enestaaende.

Gennem foraarskølige stille Gader gik man fra Klubben hver til sit. de unge Piger med Teatertørklæder kastet over Frisyren og med blanke Øjne. Da Herold sang, tav de, men nu sang det inden i dem ...

XVII.

Panoptikon.

Det var i Sommeren 1885, at Panoptikon-Bygningen indviedes, et nyt Led i det ny Vesterbros Fysiognomi. Det syntes jo den Gang at

være Løsnet at koncentrere hele det københavnske Forlystelsesliv i Kvarteret omkring Vesterbros Passage. Her laa Tivoli, Kisten, National og — i Jernbanegade — Cirkus, Panoramabygningen (forlængst nedrevet) samt det ny Dagmar-teater. Det var de store Kuplers Bydel — »Grydelaag-Kvarteret« døbte den altid saa vittige *Carl Wulff* denne Forlystelsernes Residens.

Hertil kom nu den nye med saa megen Spænding imødesete Seværdighed: Panoptikon i en stor Nybygning vis-a-vis Frihedsstøtten, og Nabo til den lille beskedne men saa højt estimerede Restauration »Bræddehytten«. Bygningens lille kullede Taarn (der forsvandt ved en senere Ombygning), kunde ses helt inde i Frederiksberggade.

... Panoptikon — hvad var det egentlig?

Ja, berejste Københavnerne havde jo nok i Paris besøgt »Musée Grévin«, i London »Madame Tussaud« og i Berlin »Castans Panoptikon«. Men for den store Mængde var det ny »Etablissement« endnu dækket af et vist mystisk Slør.

»Skandinavisk Panoptikon«, som Samlingens officielle Navn lød, blev skabt ved et Samarbejde mellem danske, svenske og finske Malere og Billedhuggere, og Arrangøren af det hele var Tivolis Direktør, Museumsmanden *Bernhard Olsen*, en alsidig Begavelse, der under sin forholdsvis lange Direktionsperiode i Tivoli (1868—86) havde forvandlet det til en Blomstehave, rejst adskillige ny Bygninger og — trods nogen berettiget Kritik — indforskrevet større eksotiske Karavaner m. m. Men han var altsaa først og fremmest Museumsmand og Kostymier (først ved Casino, senere ved Det kgl. Teater). Omtrent samtidig med at Skandinavisk Panoptikon lukkede op, aabnede han oppe i første Etage »Dansk Folkemuseum«, der ligeledes var hans Værk — en Forløber for det i 1901 startede Friluftsmuseum i Folevad ved Lyngby, vi jo allesammen kender, men langt fra gæster nok. Det var under Verdensudstillingen i Paris 1878, *Bernhard Olsen* ved at studere *Arthur Hazelius'* svenske Almue-samling fik Ideen til sit senere Friluftsmuseum. Og det er først og fremmest gennem de to Museer, Folkemuseet og Folevad, at hans Navn er bevaret for Efterslægten.

Men ogsaa Panoptikon har føjet en Krans til hans Minde. Det var

nemlig for sin Tid noget absolut nyt i København — og ubetinget morsomt.

Udstyret var saa originalt som vel muligt. Man traadte ind fra Hjørnet mod Vesterbro og befandt sig i en Marmorsal med hvide guldforsirede Søjler, derefter fulgte Rokkokosalen og den mauriske Hal, der strakte sig gennem tre Etager og var forsynet med Galleri baaret af Søjler. Rundt omkring var der Nischer, hvor enkelte Figurer eller Grupper var anbragt, til dels efter historiske Motiver (Dybbøl Skanserne, Karl XII i Løbegravene, en Napoleon-Gruppe etc.) Samlingens store Attraktion var Kongefamilien og dens Gæster samlet i Havesalen paa Fredensborg. Forøvrigt blev Voksgrupperne stadig fornyet op gennem Aarene hver Gang et Navn eller en Begivenhed var aktuel. F. Eks kan nævnes »Grusomhederne i Macedonien«, »Fra Port Arthur«, »Mordnatten i Belgrad« (1903), »Nogis og Støssel mødes« (1904) eller man viste hjemlige Motiver som »En Stranding ved Vesterhavet« eller Børnevennen *Peter Sabroe* — en ypperlig Gruppe. Der bødes ogsaa paa et helt Panteon af berømte Mænds Dødsmasker. Andre Attraktioner var en Gengivelse af Drypstenshulen i Adelsberggrotten og det pragtfulde Spejlkabinet, en stor Sensation for Datiden.

Nede i Dybet fik man »De onde Veje«, en gruppvækkende Mordhistorie (fri Fantasi) i 7—8 Tableau'er. Meningen var god nok: til Skræk og Advarsel! I det sidste Tableau sonede Forbryderen sin Udaad under Øksen ...

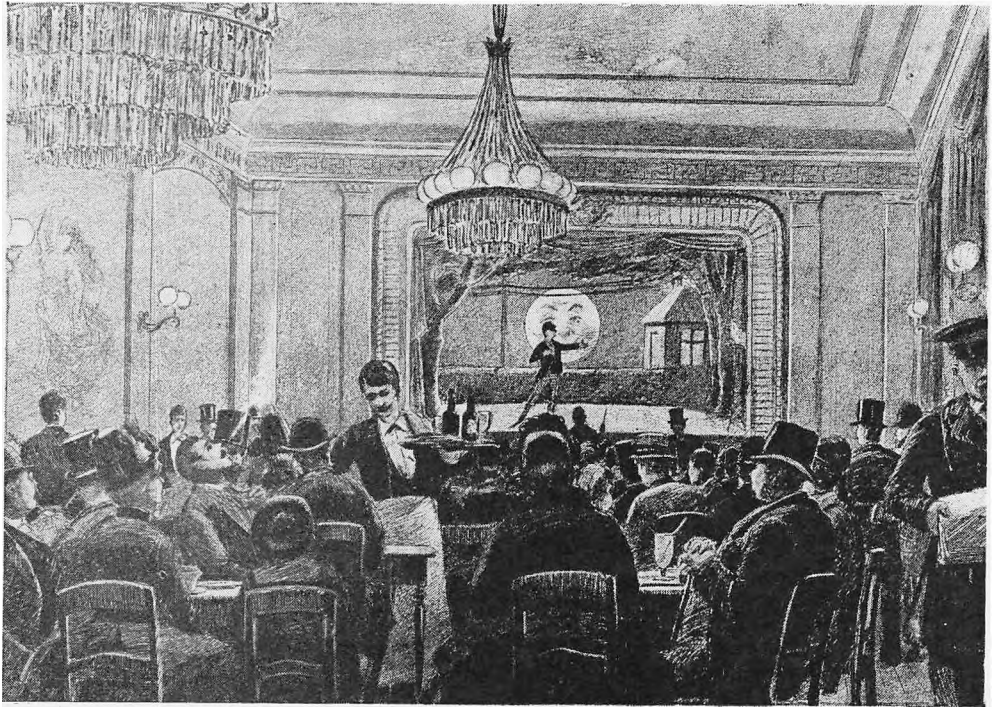
Blandt de Billedhuggere, der var fast knyttet til Panoptikon, var *Thor Edelman* og *Vilh. Pacht*. Da Bernh. Olsen traadte fra, blev Pacht hans Efterfølger. To større Modsætninger kunde ikke tænkes. Olsen høj, kølig, reserveret, Pacht lille, kuglerund, jovial, ustandselig pattende paa en fed Mavebælte-Cigar. Vilh. Pacht, selv Bladtegner og Arrangør af muntre Karnevaler, forstod den Kunst at faa Pressens Folk interesseret for Samlingen. Han satte Frithjof Nansen op og fik Sukces paa en Række lækre Mac Sennet-Skønheder i Badedragter, parat til Udspring. I Aarene efter Aarhundredskiftet kulminerede Besøget i Panoptikon, der var bleven en virkelig Turistattraktion, besøgt af tusinder af Udlændinge navnlig Tyskere og Svenskere.

Kirstine Friis Ijorth og Frederik Jensen som Lotte Mommesen og Varietédirektøren Dille i »Taxameterkusken Datters«

Det samme Par i en om Situation. Den blonde Primadonna var Nørrebro's Lykkebarn

Det ældste Nørrebro's Teater (Store Ravensborg) før Revyerne. Man sad ved smaa Borde og havde det gemylligt. Efter Tegning af Carsten Ravn

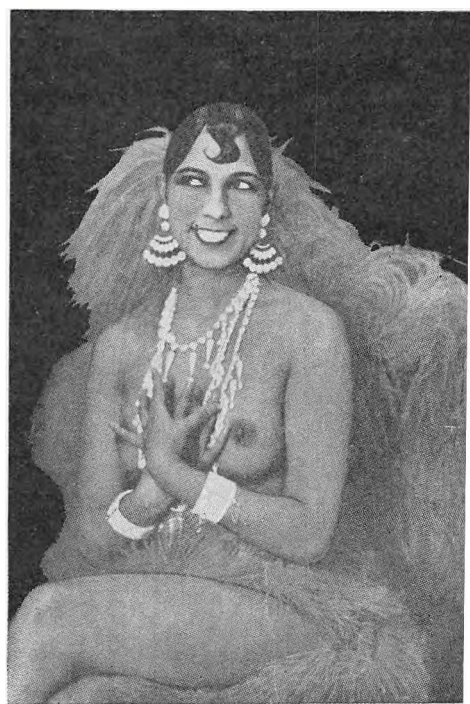
Den guddommelige Sarah Bernhardt ved sit første Gæstespil i København som Adrienne Lecouvreur. Efter Tegning af Hans Nic. Hansen

Den store Kunstnerinde Yvette Gullbert, her moden og afklaret. Besøgte København flere Gange. Straalende Viseforedrag

Cleo de Merode med det billedskønne Ansigt blev stædt kaldet af de frækkhansjerede Københavnerne

Ung og kaad ser vi her Josefne Baker under hendes første Københavns-Visit. Originalen tilhører Holger Ferlov

— Men en skøn Dag blev Samlingen lukket. Bevares den ny Tids Guddom *Filmen* maatte jo ind! Det lille »Panoptikon Teater« i Hjørnet holdt dog ikke længe.

I Panoptikon-Bygningen har der altid været gode Madsteder. Selveste Kammerraad *Nimb* havde paa Førstesalen, da man aabnede, en lækker Filial af sin Tivoli-Divan. I Kælderen mod Vesterbro laa i mange Aar »Panoptikonhallen« med Musik af *Chr. Jensen*. (*Steens' Far*), »Kabinetter« (med Portierer) og lystigt Leben. Et Dusin Østers fik man for 2 Kr.

I nogle Aar havde den tidligere Tivoli-Gartner *Edv. Bentzen* en fiks lille Thesalon med Dans og Musik paa første Sal.

I Lokalerne, hvor de mauriske Søjler stadig mindede om det nedlagte Vokskabinet, er forskellige Idéer bleven forsøgt — med mere eller mindre Held: »Guldregn«, »Granada« — og til sidst den lille folkelige Variete »Sevilla«.

XVIII.

Smilet paa Nørrebro.

Ung, smilende, buttet og blond dukkede Kirstine Friis Hjorth første Gang op paa Nørrebro for godt et halvt Aarhundrede siden, og Københavnerne tog hende til deres Hjerte, saa snart de havde hørt hende synge. Stemmen var ikke stor, men usædvanlig ren og velklingende. Hun var som Kunstnerinde frodig som en dansk Sommerdag. Det tindrende Smil, der aldrig forlod hende, var det Vaaben, hvormed hun sejrede. Vi trængte til dette Smil i vor gamle By, hvor altfor megen Surhed fik Lov at brede sig. Men tog man saa ud i Ravnsborggade og frydede sig over Frederiks hvasse og bidende Visekunst og Friis-Hjorths takkelige Ynde og straalende Humør — ja, saa var Ens Smaaærgrelser glemt med det samme.

Det var snart lige meget, hvad Forfatterne gav »Kjesten« — hendes »nom de guerre« — at synge, altid bragte hun Sukces'etn hjem. Hun var Revyens »unge Pige«, hele Byens Pige kan man ogsaa sige, et Pendant til den friske Cykelpige af idag.

For 50 Aar siden kulminerede hun paa Københavns morsomste Scene, uundværlig i enhver Revy, altid straalende oplagt, kunde sine Ting perfekt allerede under Prøverne. For-Reklame var der den Gang ikke noget, der hed, ingen Fotos af alvorlige Damer og Herrer placeret omkring et stort Bord med Rollehæfter i Hænderne. Ak nej! Og dog gik det storartet. Peter Vilh vilde ha', at Revyen skulde glide ned som en Æggeblomme. Og det gjorde den (der var jo kun den samme). Og alle uden Undtagelse mødte »med et muntert Gesicht«. Hør her, hvad Friis-Hjorth sang til Indledning:

Det kniber at vaagne hver Morgen, ved Gud det gør'et.

Jeg sov helst fra hele Smørret,

hvis det kunde gaa.

Hvad Dagen skal bringe, det aner man ej til Mor'en,

Naa, gaar'en, enfin, saa gaar'en.

Se glad ut ända.

Hold Maade med Klagen, strø Blomster for Dagen,

sæt Solskin paa Livet, d'er Men'skebørns Pligt.

Lad vær' med at græde.

Man ved jo, at man kan glæde

en styrtende Masse Men'sker med et muntert Gesicht.

— Ikke sandt: et fortræffeligt Program — netop det, Friis-Hjorth altid fulgte paa Scenen.

Til andre Tider kunde hun foredrage en lille halvovet Københavner-Vise som den om Ørstedsparken med »Brygger Jacobsens væm'lige Buster«, eller hun kunde røre Hjerterne i en Vise som denne:

Det er jo kun saare jævne Ord

— min Kærest' og jeg —

For mig er de Ord et Jubelkor

— min Kærest' og jeg —

Jeg ved, hvordan han skal se ud,

hvordan jeg være skal som Brud,

han sejrstolt, jeg glad, men bleg

— min Kærest' og jeg!

Og sidst i Revyens anden Akt kom saa Vekselsangen med Frederik, Frieriet, Forlovelsen mellem Revyens unge Dame og dens Hovedperson. Det var bekendt, hvilken Omhu Forfatterne altid ofrede paa denne Duet, der frembød de mest overraskende Pointer, som da Frederik sluttede med en Variant af Drachmanns Ord i Det kgl. Teater efter »Vølund Smed«:

— *Lille noble Kvinde, som har inspireret mig.*

De to, »Frederik« og »Kjesten« klædte hverandre paa Scenen som intet andet Teaterpar før eller siden — det skulde da være Hans Kurt og Else Marie.

Men mellem de skiftende Sommer-Revyer spillede man jo ogsaa muntre Farce-Operetter, af hvilke den bedste var Ricards og Fristrups »Taxameterkusdens Datter« med Frederik som Varietédirektøren Dille fra »Trommesalen« og Friis-Hjorth som Lotte hans rødhaarede Datter. Berømt fra denne Forestilling er Afklædningsvisen, senere forfladiget gennem talløse og talentløse Parodier. Friis-Hjorth sang Visen med et straalende Talent og agerede i Rollen med den nydeligste Diskretion. Da Komedien mange Aar efter blev spillet i Skaarups »Scala«, gjorde den ikke Lykke. Folk var forvænt med Udstyr. Nej, i Aarene omkring Aarhundredskiftet var det noget ganske andet.

Det er kuriøst at tænke paa, at en saa populær Revy-Skuespillerinde som Kirstine F.-H. saa at sige var Publikum ganske ukendt udenfor Scenen. Ingen Interviews, ingen Snapshots eller Besøg i Hjemmet, ingen Publicity, kort sagt: For 40—50 Aar siden kunde en ung og smuk Skuespillerinde mageligt klare sig uden alt dette. I Mellemakterne og Pauserne mellem sine Scenumre sad den flittige »Kjesten« i sin beskedne Garderobe og strikkede eller syede. Og var Forestillingen forbi, kørte hun med Sporvognen til Hjemmet paa Nørrebro. Hun, der ofte har lanceret Viser, som hele Byen nynnede og fløjtede, viste sig aldrig paa en Restaurant efter Teatertid.

En Gang kom hun uventet op paa et stort Dagblads Redaktion og spurgte Anmelderen ligefrem:

— Hvad skal man gøre for at blive omtalt, kendt . . . ?

Vedkommende unge Mand svarede:

— Tja — De maa vise Dem lidt ude paa de mondæne Steder, soupere hos Wivel og i Bristol, gaa paa Karneval, »gøre« Strøget i den rigtige Tid — hvad ved jeg . . .

Friis-Hjorth sad som maalløs. *Det* havde hun aabenbart slet ikke tænkt sig. Og det viste sig da ogsaa, at alt blev ved det gamle . . .

Der kom jo en Tid, hvor yngre Kræfter, navnlig den smukke Jutta Lund, rykkede ind paa Revy-Scenen og gjorde hende Rangen stridig. Fru Friis-Hjorth blev ikke bitter af den Grund. Hun snakkede med sin Direktør om Tingene og forsøgte sig med god Vilje i nogle Lystspil som »komische Alte«. Men det klædte ikke rigtig hendes Talent, og hun gjorde ikke rigtig Lykke. Nej, det er som Revyernes søde unge, skælmske Pige, som den glade Lotte Mommsen i »Taxameterkuskens Datter«, at vi skal mindes hendes lyse Smil. Hun var Nørrebro Lykkebarn.

XIX.

Fra Klampenborg til Bellevue.

Det er kun 15 Aar siden Københavnerne fik Bellevue. Den gamle lidt sure vedbenovergroede og ormstukne Grossererby Klampenborg skiftede Ham, og i Stedet opstod en hel ny hvid og moderne Badeby. Man husker den skete Omvæltning, der var saa stor, at en Fremmed som i Mellemtiden ikke havde besøgt Klampenborg, næppe vilde kunne kende Stedet igen: elektrisk S-Station, Peter Sørensens Strandhotel udvidet til europæiske Dimensioner, »Gamle Bellevue« forsvundet og efterfulgt af den kæmpestore Funkis-Restaurant med skiftende Navne, det ny Bellevue Teater, videre Stauningplænen og den storartede Strand med Kabinerne, endelig den ny flotte Pier. Midt i Billedet stod den 600aarige Eg foran den gamle Skovfogedbolig. Den har oplevet mange Forandringer i Aarenes Løb, men aldrig en Revolution som den, der skabte det ny Bellevue.

København har faktisk lige uden for sin Dør faaet et splinternyt Badested, som enhver anden Hovedstad vilde misunde os. Man føler

sig som Nabob, mens man spadserer i Peter Sørensens dejlige Have og siger til sig selv: Du har Nord-Europas morsomste Badeliv for 50 Øre!

— Men lad os fra Nutiden søge tilbage til Firsernes idylliske Aar. Idyl — jo mange Tak! De har vel hørt Tale om Strandvejens Dampsporvogn?

Nutids-Københavneren, der i den blødt duvende N.E.S.A.-Sporvogn ruller ud til Bellevue, kan næppe forestille sig den Ravage, Dampsporvognen for et halvt Aarhundrede siden lavede paa Strandvejen. Tanken var jo i og for sig ganske absurd: at lade et veritabelt Damptog befare den altfor snævre Strandvej fra Trianglen til Klampenborg, undervejs skræmmende Livet af gamle Damer og intetanende Høns, Hunde og — Svin. Disse sidstnævnte Husdyr promenerede den Gang paa Gaden i Skovshoved. Vi vil ikke tale om, at Hestene for Datidens Ekvipager, Dogcarter og Char-a-banc'er løb løbsk og forårsagede Ulykker.

I Bladene fandtes en staaende Rubrik: »Ulykkestilfælde paa Strandvejen«, fremkaldte af det Ild- og Røgspyende Uhyre. Men naturligtvis blev Dampsporvognen i de første Aar paa Grund af al denne Staahej paa en vis Maade populær. Den var jo et billigt Befordringsmiddel, og man kom forholdsvis hurtigt afsted. Grossererne i Strandvejens Villabyer benyttede den meget. Hver Morgen saa man paa Bagperronen et Selskab kendte Københavnerne i høje Hatte bl. a. de to Handelsfyrster Wessel og Vett fra Magasin. Hvis Veksellerer Lorch var med blev Trængslen faretruende!

Men efterhaanden fremkaldte »Uhyret« saa mange Katastrofer, at det nærmede sig en Skandale. Pressen mobiliserede det store Skyts. Bladene skrev daglig om »Strandvejens Ødelæggelse«. Det hjalp. Opinionen mod Dampsporvognen blev saa stærk at Tietgen tilsidst maatte give op. Den ellers saa kloge Etatsraad maatte endog officielt erklære, at der ikke behøvedes nogensomhelst »Beslutning« for at standse Driften. Den vilde ophøre ganske automatisk i Løbet af Efteraaret (1892) af Mangel paa Kapital — efter i syv Aar at have forvoldt saa mange Ulykker, at de ganske unddrager sig enhver Statistik. Det skete.

Men nu havde man jo en Gang Sporene ud til Klampenborg, og efter langvarige Forhandlinger blev Resultatet det kummerlige, at en lille Enspænder Hestesporvogn afløste det ildsprudende »Uhyre«.

Klampenborg Banen var kommen i Gang allerede i 1863. Man begyndte umaadelig beskedent — og dog er Banen ubetinget den, der i størst Grad har været benyttet af alle Danske, og tillige den Strækning, der har været Genstand for de fleste og største Omvæltninger. Siden S-Togene kom er den bleven Landets mest trafikerede Linie med 13 Mill. Rejsende aarlig. Men selv om Trafiken i den første Periode kun var ringe, maa det dog siges, at den ny Bane i Sommerhalvaaret i høj Grad glædede og gavnede Landliggerne og bragte det brede og borgerlige København bogstavelig lige ud til Dyrehaven. Af Konkurrenter havde Banen kun de ganske faa Øresundsbaade samt Kapervognene paa Strandvejen. Først da Linie 14 i Verdenskrigens første Aar blev forlænget ud til Skoven, kunde man tale om en virkelig Konkurrence. Samtidig fik Bilismen et mægtigt Opsving, og Kronen sattes paa Værket med den nye Strandvej, et af vor Tids fineste Ingeniør-Arbejder, der helt skulde komme til at revolutionere Kørslen paa Strandvejen mellem Charlottenlund og Klampenborg.

En Pudsigthed som nu er glemt var de berygtede »Baase« ved Stationerne i Charlottenlund og Klampenborg. Fra Stationernes Side var disse Aflukker, hvor de Rejsende blev lukket ind i Hold for paa store Skovaftener at regulere Trængslen, ment som et Gode, men i Realiteten blev »Baasene« yderst ubehagelige for Publikum. Kvinder bekvæmede og Børn skreg, naar Trængslen blev for stor. Naa, det slaar vi en Streg over, nu da de hurtige og bekvemme S-Tog fører os ud til Strand og Skov. Og ligesaa de mærkelige Kreaturvogne med Bænke, som Statsbanerne paa store Søndage fandt det passende at byde sit Publikum.

S-Togene er den største trafikale Reform, der er sket herhjemme. Men man er i Reglen tilbøjelig til at give Knutzen hele Æren. Sandheden er, at S-Togene var forberedt allerede under hans Forgænger i Embedet Andersen Alstrup.

Det gamle nu forsvundne Klampenborg Badehotel, har været Midtpunktet i meget fornøjeligt Sommerliv, store Fester, ja endog i Hoh-

lenbergs Tid en veritabel Skønhedskonkurrence der vakte Dydsmøn-
strenes Forargelse.

Men skrøbeligt og forfaldent var det. Da den kendte dansk-parisi-
ske Hotelmand Niels Larsen i 1899 havde overtaget den gamle Træ-
bygning, fortalte han mig, at Vinduerne, naar han vilde aabne dem
faldt ud paa Gaden!

I Lars Andersens Tid samlede Colombos italienske Orkester med
den smukke Marietta som hvad vi nu vilde kalde Refrain-Sanger-
inde et stort Københavnerpublikum. Folk var jo nøjsomme den Gang.
Man kom med Tog eller paa sin Cykel. Bilerne var ukendte. Til Gen-
gæld var Lars Andersens Køkken jo prima-prima. Og det duftede saa
sødt af vilde Roser paa Skraaningen ned imod Strandvejen.

En Nat brændte den gamle møre Kasse. Egentlig var det vel paa
høje Tid at den forsvandt. Klampenborg trængte til en Fornøelse og
den kom.

Hvem opfandt Bellevue-Stranden? Ingen, den kom af sig selv,
født af den moderne Tids Krav. Man mindes med et Smil endnu den
primitive Begyndelse: Arealet blev frigivet af Statsministeriet, og
Gentofte Kommune købte Læge Voss Villa, den nuværende Admini-
strationsbygning. I de to første Somre gik alt paa bedste Beskub.
Officielt var Badning forbudt, men alle ved jo at Københavnerne
gjorde som de vilde ... Kontrol var der ingen af. Mellem de svære
Hække mod Strandvejen saa man om Søndagen Folk af begge Køn
og alle Aldre ugenert foretage Omklædning før og efter Dukkerten.
Der var Søndage med en Snes tusind Mennesker ved Stranden, Kaos
ja vel, men et gemytligt Leben i det malproppe Sand med Madkurv
og Grammofonmusik. Et Par Cykler stillet op, dækket af en Frakke
forestillede et Omklædnings Boudoir! Ogsaa Teltlivet florerede. Kun
hvad angaar Brugen af Teltene om Natten nedlagde Politiet Veto.

Det kunde selvfølgelig i Længden ikke gaa under saa primitive
Forhold. Staten overdrog Grunden til Kommunen »at udnytte som
Badestrand«. Bellevue kom til Verden den 19. Juni 1932, en Fødsels-
dag enhver god København-bør kende. Kommunen arrangerede sig
med et Konsortium bestaaende af de to »Iskonger« Fabrikant Knud-

sen (Kaddara Isen) og Sørensen (Kronborg Fløde Is). Den unge Funkisarkitekt Arne Jacobsen rejste Bygninger og Kabiner og den kendte Svømme-Ekspert Aage Jensen overtog den daglige Ledelse.

Som alle ved fik B.S. straks fra Starten en Kæmpesukces hos det store brede Publikum. Livet paa Stranden mistede ikke — som nogle havde frygtet — sit muntre, friske Præg fordi der var kommet Kontrol og Orden. Tværtimod! Men vor danske Sommer er kort og lunefuld. Der har været Søndage med 14000, men saa er Stranden ogsaa belagt som et Stykke med dobbelte Rejer. Og der har været Regnvejrsdage, hvor der ikke var en Øre i Kassen. En enkelt Dag var der 11 Mennesker i Vandet — men Dagen derpaa »alt udsolgt« som paa et Teater. Københavns utrættelige Pressefotografer sørger for at holde Interessen ved Lige. Men der er store Udgifter, som *skal* svares uanset det stærkt varierende Besøg. Inspektør Jensen sagde en Dag: Naar vore Konkurrenter reklamerer med 50.000, ja 100.000 Besøgende, er det Løgn og Lakrids. Den første Sommer viste vor Kontrol 198.000 Badende, Aaret efter 250.000. Foruden Gæsterne paa Nordstranden maa medregnes Sydstrandens Besøgende godt $\frac{1}{3}$ af Nordstrandens Gæster.

I Badets første 9 Sæsoner (1932—40 inkl.) opgøres Besøget til 1.507.000 betalende Gæster, desuden 180.000 Abonnenter plus 592.000 Gæster paa Sydstranden. Ialt godt $2\frac{1}{4}$ Mill. Mennesker eller mere end $\frac{2}{3}$ af Danmarks Befolkning.

Man maa ikke tro, at B. S. har formindsket Københavnernes Glæde ved Dyrehaven. Skoven bliver sig selv, som den har været i Aarhundreder. Heller ikke Bakken kan klage over Konkurrence. Jeg mindes en Sæson paa 103 Dage med 2 Mill. Københavnerne som Gæster. I 1933 vilde man fejre Skovens Skytspatron Kirsten Pil i Anledning af Jubilæet: det var 350 Aar siden, Kilden første Gang blev almindelig kendt — skulde der saa ikke være Grund til Æresporte, Flagalleer, Musik og Fyrværkeri? Jubilæet burde være fejret med et *nyt* Sanct Hans Aftenspil i Ulvedalene. I Stedet for laa Pfrluftsteatret øde og tomt i den dejligste danske Sommer, vi har oplevet.

I vor moderne Tid har Kirsten Pil gentagne Gange været Genstand for pietetsfuld Istandsættelse fra Myndighedernes Side. Midt i Dyrehaven ligger den elskelige, beskedne Kilde som den sidste Rest af Skovens Fortidsminder. Den repræsenterer Poesien.

XX.

Selskabsliv i gamle Dage.

George Lecomte, Medlem af det franske Akademi, offentliggjorde i »Le Journal« et Par Artikler, som han kaldte *Plaisirs chez soi*. Han søgte her at give en Anvisning paa, hvorledes Folk, der ikke er rige, inden for Hjemmets Række kan skabe sig Glæder, der rigeligt opvejer de kostbare Udendørsfornøjelser. Lecomtes Artikler tog særlig Sigte paa Ungdommen. Han priste gamle Tidens Evne til ved Hjælp af smaa Midler at skabe selskabelige Glæder og sluttede med den Paastand, at Mennesker heller ikke i vore Dage behøvede at kede sig hjemme, fordi de ikke havde Raad til at gaa ud. Selskabelighed under beskedne, men hjertelige Former er langt at foretrække for det usmagelige Kapløb om at bluffe og overgaa hinanden, som man husker fra en ikke saa fjern Fortid.

Det er fristende at spørge, om den franske Forfatters Raad til sine Landsmænd ogsaa har Bud til os herhjemme. Trænger ogsaa vi efter vore Udskejelser paa de til Fest og kostbare Fornøjelser skabte Steder til en Renæssance for Hjemmelivets Selskabelighed?

Ja, hvorledes morede man sig i det hele taget i Hjemmene for en eller to Menneskealdre siden?

Ingen kan bedre besvare dette Spørgsmaal end Frk. Serine Nimb. Jeg træffer hende i hendes hyggelige Hjem paa Frederiksberg midt i en Klubaften med nogle Veninder Damer, der Passiarer og lægger Kabaler.

— De Kredse, der nu morer sig, kan ikke betegnes som de — *helt* fornemme, siger Serine Nimb paa sin elskelig-djærve Maade. Det er nu min Opfattelse! De skal jo have Dans og Gøgl omkring sig til enhver Tid! I gamle Dage forstod man at holde Selskaber paa

en helt anden Maade. Og det foregik i Hjemmene. Vi gik ikke ud med unge Herrer. Naar Mor havde givet os Lov til at holde Bal, og det kneb med de unge Herrer — Henriette og jeg havde jo ingen Brødre, kun Fætre — ja, saa klædte Halvdelen af Damerne sig ud som Herrer; vi spillede, vi sang, vi dansede og kyssede galant paa Haanden. Mine Veninder spaserede ned ad St. Kongensgade i høj Hat. Ak ja. *Vi* syntes, det var vanvittig morsomt!

— Og Traktementet?

— I vor Kreds var det altid fint skaaret Smørrebrød og Te, senere en eller anden Limonade-Drik og lidt Dessert. Stod den paa Middag, var det altid Suppe — Fisk — Steg — Kage, og Bordet var altid nydeligt pyntet med Blomster og Silkebaand.

Saa havde vi en Klub, ja den eksisterer saamænd den Dag idag — vi er seks, der kommer sammen en Gang ugentlig. Vi loddede Dukker bort, vi syede til fattige Børn. Mor var altid vidunderlig til at arrangere og hitte paa. Vore Jomfruer lavede Kager, fyldte med Smaating, ja endogsaa Sange — købte i Holmensgade! Faste-lavnsmandag lod vi Hunden bide til Bollen. Det var meget uskyldigt altsammen, men os morede det.

»Hvorfor gaa paa Varieté«, plejede Mor at sige, »alle elsker jo at optræde selv!« Saa lavede vi en Restaurant hjemme og inviterede Veninderne. Jeg selv forestillede Paderewski, der spillede paa Lirekasse. Og Mor lavede Drikke til os i smaa Nürnberger-Krus.

I vor Kreds elskede vi at spille Komedie. Engang gav vi *Barselstuen* ude hos Jægermester Dinesen. Fru Nyrup, der var til Stede, spurgte mig: »Hvorfor gaar De ikke i Fru Sødrings Spor?« Der var for Resten flere, der tiltroede mig Evner som Skuespillerinde. Samme Dag, som Gustav Esmann fandt sin tragiske Død, havde han sagt til mig: »Nu har jeg skrevet et Stykke. Og der skal De være med, det kan De bande paa.«

Ved en anden Lejlighed opførte vi Hugos *Hernani*. Der var Fru Oda med, Emma Thomsen, Harpenistinden Agnes Dahl og mange andre.

Vi havde ogsaa dejlige Karnevaler dengang, det kan slet ikke

gøres nu — det er kun uartig. Men først og fremmest var det i gamle Dage mere jævnt, ingen overdreven Servering.

Far var Opfinder af Smørrebrødssedlen, men Mor, der døde i 1903, havde en ny Idé hver Dag. En af hendes bedste var Middag ud af Huset, *diner transportable*, som hun havde set det hos Gervais i Paris. Dengang kørtes Maden ud med Hestevogn. Senere blev det jo Biler.

— — Kammerraadinde Nimbs Idé har i Tidens Løb vundet stor Udbredelse i København. Vi har nu en Række Forretninger med »Diner transportable« af forskellig Kvalitet. En af dem leverer baade Middag, Service, Stole og Borde »fra 5 Kr.«.

Det var især under Kriseaarene, det rigtig gik op for Københavnerne, hvor besværligt og næsten uoverkommeligt det er at holde Selskaber ude, hvor Betjening, Musik og mange andre Ting fordyrer Aftenen. Hvad er da nemmere end at bestille det hele paa én Gang? En Mængde Fester, der før blev holdt paa Restaurant, finder nu Sted i Hjemmene.

Middag, bestaaende af Suppe, Fisk, Steg og Is, serveres paa Sølvfade, der jo passer til al Slags Porcelæn. Kokken følger altid med. Hvis det ønskes, laver han ogsaa Kaffe. Serveringen foregaar hurtig og let, Bilen bringer Maden en halv Time før man gaar til Bords. Fiskeretten faar den sidste Afslibning paa Stedet. Hummer til Fiskeranden leveres *en naturel*, Spinat og Champignons er friske. Husets Frue er fri for alle disse besværlige Indkøb, der er saa vanskelige at beregne, og sparer oven i Købet Kogekonen.

En betydelig »udgaaende« Forretningsbranche omfatter udelukkende Smørrebrød. Hvis en Bridge trækker lidt længe ud, og man faar Lyst til en Snitte, ringer man blot til en af de mange Specialforretninger paa dette Omraade. Saa er man fri for Besværet, og Snitterne arriverer omgaaende.

En meget betydelig Faktor i Nutidens selskabelige Liv er Radioen. Det virker ganske ejendommeligt, naar man i en fjern Afkrog af Landet kan høre en ganske jævn Mand nævne en stor Skuespillerinde, f. Eks. Bodil Ipsen, som om han stod paa særdeles fortrolig Fod med hende. Det er Radioen!

En saadan jævn Folkets Mand blev engang forestillet for Stau-ning. Han stod lidt og sagde saa med et lunt Smil til Ministeren:

— Ja, jeg *har jo* ellers haft Dem i min Stue.

Stik imod, hvad man skulde antage, synes Radioen i høj Grad at have gavnet Restaurationslivet. Har Folk ført hørt en Melodi i Radioen derhjemme, saa faar de Lyst til at høre den *in natura*.

Det nye National kan tale med derom.

— Vi siger ligesom Woolworth, udtaler Overinspektøren: Vi kan ikke undvære den almindelige, lille Mand. I National-Scala har vi praktiseret det demokratiske Princip. Ved ét Bord kan der sidde Grever og Baroner, paa den modsatte Side deres Tjenestefolk. Ved ét Bord en stor Industri-Direktør og vis-à-vis hans Kontordreng. Vi har ogsaa mange Smaaselskaber — indtil 20 Kuverter — Konfirmationer, ja oven i Købet Brylluper og Sølvbrylluper. Gæsterne faar jo det hele: Musik, Mad, Forestilling og Dans. Et stort Besøg har vi fra Provinsen. Gennemgaaende bruger Provinsfolk mere end Københavnerne. At vi gaar mod bedre Tider mærkes paa Omsætningen. Den stiger lidt fra Dag til Dag. Ved 10-Tiden har vi hver Aften et Par Tusind Mennesker i Huset. Hver Søndag mellem 3 og 4 sælger vi 2000 Kopper Kaffe. Øl, Kaffe og Smørrebrød er der mest Afsætning paa. 5000 Stykker Smørrebrød paa en Søndag er ikke usædvanligt. Men saa har vi ganske vist ogsaa mindst 6000 Gæster, fordelt over Dagens og Aftenens Timer. Det er saa meget som hele Køge eller Hillerød i National-Scala.

XXI.

Hinsidan —

De Folk, der i gamle Dage hævdede, at Malmø var et kedeligt Hul, tog storlig fejl. Det var let nok at slaa sig til Ridder paa de Svenskere, der kom til Kongens By for at fejre Maria Bebudelses-Dag og, naar Bachi Gaver var »gaaet ind«, faldt omkuld i Havnegade. Mindst ligesaa latterligt er det, naar man idag ser Københavnerne (med kolossalt Besvær) rejse til Malmø udelukkende for Cigaretter

og Silkestrømper. Sandheden er den, at vor store, driftige Genbo-By altid har haft noget nyt og interessant at vise os. To Gange har den afholdt store Udstillinger (1896 og 1914 — den berømte Baltiske Udstilling). I hine Somre traf man om Søndagen det halve København derovre. Idag ligger Københavns største og mest moderne Teater (til 6 Mill. svenske Kroner!) i — Malmø.

Københavneren elsker Sejlturen over Sundet. Da vi i 95 fik Færgen til Malmø, kom der rigtig Fart i disse fornøjelige smaa »Udenlandsrejser«. Navnlig har »Øresund«s smukke Baade inspireret Malmø-Turene. Under dygtige Folk som Krogh, Paepcke og Suenson vandt dette udmærket ledede Selskab Ry over hele Norden. Da en ny Baad »Sverige« blev sat ind, fik den en fornem Indvielse ved at sejle Sveriges vordende Konge, Kronprins Gustav Adolf og hans Brud, den skønne engelske Prinsesse Margaretha (vor Kronprinsesse Ingrid's Moder) til Malmø. Som en Cadeau til den blomsterelskende Prinsesse var Salonen omdannet til en Rosenlund.

Da »Øresund« i vor Tid satte sine smaa hurtige Motorskibe i Fart mellem Havnegade og Bellevue, steg den samlede Sundtrafik fra 250.000 til en Million. Københavnerne haaber snart at gense »Gefion«, »Gylfe«, »Kirsten Piil«, »Den lille Havfrue« og det store, elegante »Sct. Ibb«. Intet bidrog til Bellevue-Badets Sukces som disse Baade. De fleste foretrak en af Turene til eller fra Bellevue ad Søvejen. Charmen ved denne Rejse er, at Baadene gaar saa nær ved Kysten, at alle Enkeltheder kan stedfæstes. En Dansk bliver aldrig træt af den Rejse.

Om Sommeren tog man med Øresund via Malmø til det skaanske Skagen Falsterbo, til Hveen — hvor man nu skal fejre Tycho Brahes 400 Aarsdag den 14. December 1946 — til Helsingborg for i Sæsonen at spise Krebs paa »Terrassen« oppe ved Kärnan med den dejlige Udsigt, ja sommetider helt ned til det idylliske sjællandske Badested Faxø Ladeplads. Og saa naturligvis til Mølle! (I københavnske Aviser kunde man dengang blandt *Fashionable News* læse en Notits som denne: »Den smukke Fru Lilly I. ses i disse Dage klatre rundt paa Kullens Klipper«.)

I Vintermaanederne var der livlig Konfluks mellem danske og

svenske Teaterfolk. Emil Norlander, Stockholmernes evig ungdommelige og oplagte Revyforfatter var en hyppig Gæst i Kongens By. En Gang havde han den svenske Skaarup, Direktør John Liander, med, og de to fik med List og Vold disse Erindrings Forfatter lokket ombord til et Afskedsglas . . . med den Følge, at jeg pludselig opdagede, vi passerede Trekroner. Det blev til en munter Aften i »Hipp«, det store Malmöske Revyteater, hvor det over hele Sverige beundrede Elitekor »Lianders vackra flickor« gjorde fortjent Fourore. Efter Revyen fulgte Souper'en paa »Stadt Hamborg«, hvor man kunde tro sig hos Wivel, saa mange smaa danske Kottierier gemte sig rundt om i Salen. Selv om vi Københavnerne er forvænt, saa maa det indrømmes at den svenske *mat*, den Festivitas, hvormed den blev serveret, nok var den lille fem Kvarters Udenlandsrejse værd.

— — —
Kullen, Sveriges mest populære internationale Badested, gav den Gang en Københavner Illusionen om, at han var kommen til en italiensk By. Fra sin Villa paa *italienska vägen* nikkede Signor Fini (Henriques) Velkommen til sine Landsmænd. Som altid var det os Danske, der leverede det største Kontingent af Gæster.

— Jeg vil antage, at mere end 50 pCt. af Kullens Sommer-Turister kommer fra København, sagde den gamle Direktør *Ahlbäck*, blandt hvis Gæster var saa prominente Folk som Belgiens chevalereske Minister, Monsieur Allart med Damer. — Vi har fuldt besat i hele August, tilføjede Direktøren, fra hvis Hotelterrasse Udsigten var berømt.

Og saa havde han endda slet ikke medregnet de mange Tusinde En-Dags-Turister, der kom til Kullen med Øresundsdamperen »Hälsingborg« og skulde »gøre« Halvøen paa seks Timer! Om Søndagen bragte Damperen i Højsommeren over 800 Gæster. Den, der ved 11-Tiden om Aftenen bevægede sig i Gammelholm-Kvarteret, kunde møde smaa, trætte Familiegrupper, Drengene og de unge Piger forsynet med Alpestokke, Paterfamilias slæbende paa Badetøjet og den tomme Madkurv. Disse unge københavnske Piger gik i Land i Mölle med en mægtig Appetit paa Kullens Herligheder. Og under Badetimerne i Ransvik fra 2—4 var det som oftest *dem*, der hvinede

højest, naar de vadede ud paa den stenede Bred uden at være forsynet med de obligate Gummisko og kastede sig i Bølgerne.

Afgiften til Kullen vakte regelmæssigt nyankomne Turisters Protest. De 35 Øre, som skulde erlægges, tilfaldt A/S »Kullabergs Natur«, som, da Kullen truedes med Ødelæggelse, overtog hele den yderste Del af Halvøen med Forpligtelse til at anlægge og vedligeholde Veje og Stier m. m. Afgiften har enkelte Aar indbragt omkring 17.000 Kr., og der er næppe noget at sige til, at Turisterne maa betale denne lille Skat. De brave Mølleboere, der bogstaveligt lever af Sommergæsterne, tilbringer Aarets øvrige otte Maaneder i stille, indadvendt kontemplativ Ro.

— Vi sidder og tænker, og tænker vi ikke, saa sidder vi bare, udtalte en af dem paa Forespørgsel om, hvad de fik Tiden til at gaa med.

For Resten er navnlig Halvøens Fiskere en stout Race, mindende noget om Skagboerne. Den gamle, der roede mig over til Ransvik, var 77 og kunde endnu bruge Aarerne som i de unge Dage.

Badelivet derude ved den lille Klippebugt har en ubeskrivelig Charme trods sin Primitivitet eller maaske netop paa Grund af denne! De faste Badegæster paa Kullen tilbringer mindst 3 Timer daglig i Ransvik. Efter Bad Nr. 1 ifører Damer og Herrer sig tørre Reserve-Badedragter og samles derefter i smaa Grupper mellem Klipperne til Cigaret-Rygning og Flirt. Andre begiver sig op til den lille Kafé Ranstugan og vederkvæger sig med den liflige Frugtdrik »Pommac«, en speciel svensk Frembringelse, som burde indføres i Danmark. Set fra Ranstugans smaa Kafé-Borde ligner Badestranden med dens Hundreder af Gæster en broget Mosaik af Farver, indfattet af de graa Klipper. Man hører Dansk, Svensk og lidt Tysk. Den Tid er heldigvis forbi, da de billige tyske Turister dominerede paa Kullen, hvor de først raserede Hotellernes Smørgåsborde og dernæst stoppede Resterne i Rygsækkene, inden de drog paa Vandring op i Skoven. Det endte med, at Værterne skrev Ekstra-Regninger. Pølse-tyskerne blev rasende og protesterede, og Mølles Politi blev hentet. Men alt dette ligger nu adskillige Aar tilbage.

Ligesom ved Udlandets Badestrande er der ved Ransvik ude i

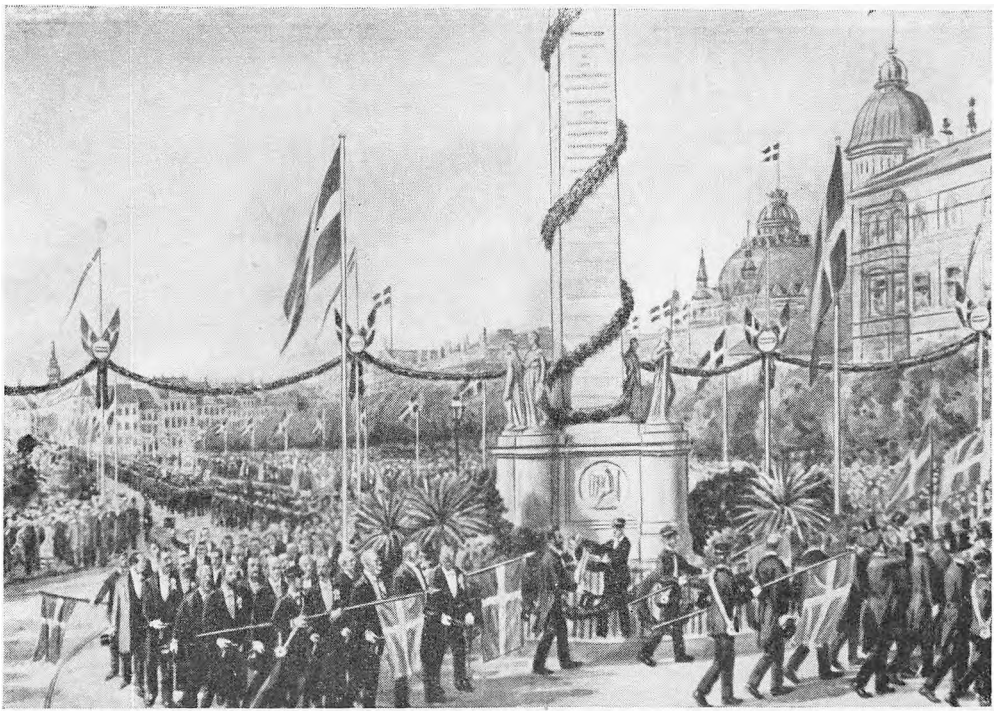
Vandet posteret Tønder, smaa Balance-Platforme m. m. til Gæsterne Underholdning. Der er en Hvinen og Skrigen af en anden Verden hver Gang et Selskab Damer og Herrer gaar paa Hovedet i Bølgerne. En kendt Malmø-Direktør, Hr. Macke Wahlbom, medbragte en kæmpemæssig flydende Gummi-Lænestol, hvori han tog Plads, rygende Cigaret og læsende sin Avis. Han udlaante gerne Stolen til unge Damer, som roede sig frem eller tilbage ved Hjælp af Hænderne.

Ved 5-Tiden tyndede det stærkt ud blandt Ransviks Badegæster. Med glubende Appetit gik man til Middag.

Aftenerne i Mölle tilbragtes — selvfølgelig — med Dans. Der var Bal hver Aften skiftevis paa alle de større Hoteller og sommetider to Steder paa én Aften. Adgangen til de forskellige Balsale betaltes med 1 Kr. 25 Øre, der tilfaldt *Mölles Municipal-Samhälle*. Publikum knurrede lidt, men Værterne undskyldte sig med, at Sæsonen var saa kort og Udgifterne saa store, at alle Kneb galt. Desuden skulde de selv betale Afgift for Dansetilladelse og Musik. Betydende var det, at man paa et af de store Hoteller vægrede sig ved at modtage danske Penge. I Betragtning af, at Halvdelen af Kullens Gæster var fra Danmark, saa det ikke godt ud.

Luften var forfærdelig i de overhedede og overfyldte Balsale, hvor Begrebet Ventilation maatte være ukendt. Man aabnede til Nød nogle Vinduer, men stillede man sig op i Nærheden, fik man en mild Odeur af Blomkaal i Næsen.

Ballerne i Mölle var før i Tiden berømte for deres Stilfuldhed. Alle Herrerne mødte op i Smoking. Nu optræder man, som det kan falde sig, nogle i hvide Sko, andre uden Flip med saakaldt Byron-Krave, en enkelt i Pull-over og bramfri Kasket. Men de unge Damer er søde og indtagende med deres korte Haar og stumpede Kjoler af næsten ingenting. Og de straalere af Henrykkelse over at lade sig puffe og træde paa i Balsalen og senere blive ført ud til en beskeden Lemon-squash eller Pommac. Helsingborg, København, Stockholm og Malmø rivaliserer — Gøteborgerne har jo deres berømte Vestkyst, som de foretrækker. Er det muligt at kende Ansigterne igen efter at have set dem i Ransviks Bølger med de røde og sorte »Flyverhjelme« dækkende Pagehaaret? Aa jo, det gaar. Se nu der

Under den nordiske Udstilling 1888 faldt den store Mindefest for Stavnsbaandets Ophævelse. Her ses Processionen ved den smykkede Frihedsstøtte. Efter Tegning af Rasm. Christiansen

Emma Thomsen f. Lange, Det kgl. Teaters Pryd gennem en Række Aar, fra Vaudeville Rollerne til gribende og

Den unge Clara Rasmussen — idag Clara Pontoppidan — der paa Dagmar Teatret, og senere Alexandra Teatret,

Eventyrdigteren i forskellige Situationer: Læsende højt for de unge Piger paa Frijsenborg, foran Helliggeist, lidt poseuragtig under et Herregaardsbusog, Saabyes Statue i Kongens Have og et Øjebliksbillede fra Stuerne i Nyhavn

f. Eks. det helt lysegule Søsterpar, som vi i Eftermiddags beundrede, da de som et Par moderne Sirener steg op af Havet og anbragte sig paa Maven paa en lille Klippeø. Den smukkeste er gift med en Apoteker i Stockholm. Apotekeren er her ikke — og Fruen benytter Tiden til lidt Sommerflirt!

Den utrættelige unge Dansker Harald Mortensen ledede Balmusikken. Berømt i hele Sverige den Gang, næsten ukendt i sit Fædreland, saaledes var Harald Mortensens Lod. Hans Popularitet paa Kullen var enorm, og den var yderligere steget nogle Grader efter at Mortensen — som var en ypperlig Svømmer — en Dag gik ud og reddede to Badegæster fra at drukne. Harald Mortensen dirigerede ikke sit Kapel paa vanlig Vis. Han sprang omkring med sin Violin, blandede sig mellem de dansende, konverserede Damerne (de smukke), hoppede som en Skæde, anbragte Violinen mellem Knæene som en Kæphest. Han var et Fænomen.

— *Sikken Varme vi har,
hvilken Charme De har —
Ak, om den bare var min...*

sang han ind i Øret paa en lille fiks Dame fra »Kongens By«.

Og hun tænkte sikkert — ligesom vi: — Faar vi mon ikke snart Mortensen til København?

Paa Hjemvejen — der sluttedes præcis Kl. 11^{1/2} — mødte jeg en Ven fra Lund, den joviale Hr. Korfitz M. Han var bl. a. Mester for en munter lille Spøg, som bestod i, at Herrer, der var blevet lidt beduggede, forsynedes med en lille Garanti-Seddel, saalydende:

Jag är ute i kväll och super;
när jag blir full, så var god bind fast denna adresslapp
och sänd mig hem.
Mit namn är
Adress

Skälning*) undanbedes!

*) Udskaeldning.

Saadan morede man sig i de smukke August-Aftener i Mölle.

Nej, vi Københavnerne kan bestemt ikke undvære Sverige-Rejserne. Og Svenskerne? Hvad mener de? Hør blot, hvad Karl Gerhard i Sommer sang i Tivoli-Revyn om »Kongens By«. Visen skrev han i Flyvemaskinen fra Paris til Kastrup. Her er det sidste Vers:

*København! Man si'r, at gammel Kærlighed
den kan ikke ruste, den skal vare ved.*

*Og min Kærlighed til dig ruster aldrig op,
snart er du paany i Top.*

*I de gode gamle Dage, da vi tog til København,
da var København det frie Nordens glade Navn,
og det gamle, som du var, det skal du atter blive til,
hvis UNRRA og Knud Kristensen vil.*

Thi alting kommer, kære Venner, det er Sommer, det er lyst.

Vi staar og spejder ovre paa den svenske Kyst.

*Vi staar og venter paa, at Eventyret viser sig paany
som i de gode gamle Dage, da vi tog til Kongens By!*

XXII.

Gæster fra Paris.

I August i Aar var det 66 Aar siden, Sarah Bernhardt første Gang gav Gæstespil i København. Kammerherre Fallesen havde under sin aarlige Rejse til Paris underhandlet med den store Skuespillerinde, der netop havde brudt med Théâtre Français, og Gæstespiilet kom i Stand et Par Maaneder efter. Sarah Bernhardt var den Gang i Midten af Trediverne. Hun stod paa sin Kunsts Højde, og Interessen for de fem Forestillinger var saa stor, at Det kgl. Teater fik udsolgt til dem alle, skønt første Parket kostede ti Kroner — mange Penge for en Teateraften i 1880!

København vilde ikke være den elskelige Provinsby, den var, hvis Begivenheden ikke var blevet pustet op til pyramidalske Højder. Især i Pressen. Mme Sarah, selv en glimrende Journalist, havde jo altid staaet paa en særdeles fin Fod med Bladenes let begejstrede Folk. Det slog ogsaa til ved denne Lejlighed. Fra den Aften, hun steg ud

af Korsørtoget, og til hun rejste, fulgte Datidens Københavner-Aviser hendes Færd fra Morgen til Aften. Folk stimlede sammen udenfor Angleterre, naar Sarah skulde køre til Teatret. Man opkaldte Kager, Chokolade, Cigaretter, Dansemelodier efter hende. Det lille København var kort sagt helt »væk«.

Naturligvis burde »la grande tragedienne« have vist sig i en af de store klassisk-romantiske Roller, der havde skabt hendes Berømmelse; men hun havde selv bestemt sit Repertoire, der omfattede de to Parade-Roller »Adrienne Lecouvreur« og »Froufrou«. Hverken Scribe og Legouvés gamle Traver eller Sardous' i visse Retninger glimrende Salonstykke tilfredsstillende den københavnske Teaterkritik, der den Gang ligesom nu var kendt for Indsigt og Upartiskhed. Men Sarah selv blev hævet til Skyerne: Hendes Stemmes Sølvklang, hendes vidunderlige Replik, det klassisk skønne Ansigts ubeskrivelige Evne til at tolke Sjælens Følelser osv. Blandt hendes Kritikere var Folk som Edvard Brandes, Dr. Schandorph og Vilh. Møller.

Christian IX og hele hans Familie samt Hoffets græske og engelske Gæster fyldte Kongelogen til begge Sarahs Forestillinger. I en Mellemagt lod Kongen den fornemme Gæst kalde op til sig og overrakte hende Belønningsmedaljen i Guld. Dronning Louise forærede hende et kostbart Guldarmbaand.

Den største Begivenhed i »den franske Uge« var Banketten paa Hotel d'Angleterre, arrangeret af de to den Gang ganske unge og ny Presse- og Kunstnersammenslutninger: Journalistforeningen og Skuespillerforeningen. Naturligvis havde de begge mobiliseret deres særlig fransk-kyndige Medlemmer til at have Sæde i Mødtagelseskomiteen Folk som Vilh. Topsøe (Journalistforeningens første Formand), Robert Watt, den vidtberejste, Severin Abrahams o. a.

Kammerherre Fallesen førte Sarah til Bords og holdt en af sine morsomme Taler, idet han spøjte med, at Sarah og hendes Troupe havde begivet sig paa den lange Rejse til det høje Nord, hvor de naturligvis — som alle Franske — havde ventet at møde Isbjørne og Ulve paa Gaderne. Vilh. Topsøe talte for Sarahs »Drabanter« og Rob. Watt for Kunstnerindens smukke og talentfulde Søster, Mlle Jeanne Bernhardt, der medfulgte paa Tourneen. Kulminationen naae-

des, da Sarah hævede sit Champagneglas og holdt en Toast for det danske Folk, dets Kongehus og Frankrig.

Robert Neiiendam beretter i sin Teaterhistorie, at Teatret paa hver af de fire forestillinger indkasserede 9300 Kr., hvoraf 2500 var ren Fortjeneste, ialt altsaa ca. 10.000 Kr. Netto, hvilket jo var meget pænt. Sarah fik 15.000 Kr., og desuden gav Fallesen hende et lille »Ekstrahonorar« paa 3000 Francs. Da Sarah var kommen hjem til Paris, sendte hun som Tak Teatret sin smukke Skulptur »Ofelia«, som vi alle kender fra Foyer'en — et meget kærkomment Bidrag til Teatrets Udsmykning.

Ja, Begejstringen over det franske Gæstespil var stor. En Smule Malurt i Glæden bragte en Artikel af Edvard Brandes (i »Morgenbladet«). Vi kunde alle være enige om, at Sarah Bernhardt var en stor, en meget stor Kunstnerinde, skrev Doktoren, men vi burde blive ved Jorden og ikke forsøge at gøre Gæstespillet til en Verdensbegivenhed.

Sarah kom to Gange senere til København. Hendes andet Gæstespil fandt Sted i 1883, men forskellige Omstændigheder bevirkede, at Begejstringen (om der ellers var nogen) stod langt tilbage for den i 1880. Besøget i København var et Seksdages-Led i en stor europæisk Tourné med den deraf følgende Forjagethed. Sarah viste sig som Fédora, i Scribes »Valerie« og Jean Richepins »Pierrot Assassin«, et endnu ringere Repertoire end for tre Aar siden. Til Gengæld var Parketprisen denne Gang 15 Kr. — noget aldeles uhørt.

Men hvad der skabte en vis Kølighed over for Madame var hendes rent private Forhold. I 1882 var hun bleven gift med den græske Gesandtskabs-Sekretær Jaques Damala, der havde opgivet sin Karriere for at blive — Skuespiller ved Sarahs Ensemble. Ægtefællerne skulde nu skilles efter et Brud. Men Sarah ledsagedes overalt i København af Digteren Jean Richepin, »La Glu«s celebre Forfatter. At hun ugenert indlogerede sig paa Byens fineste Hotel med Digter-Vennen, naar hun dog endnu officielt var gift med Hr. Damala — det kunde det lille København ikke tolerere. Sarah lod som ingenting, kørte med Richepin i Droske ud og spiste Frokost i et af »Billigheden«s Lysthuse i Allégade (Værten var smart nok til at male en

Trikolore, hvor Parret havde siddet). Og paa Teatret om Aftenen lod Richopin sig bruge til at fremstille den stumme Rolle som Féodoras afdøde første Brudgom, der bæres ind paa Scenen. Elskerens i Kisten — nej, ogsaa det var for meget! Sarah følte sig ilde berørt over Forskellen i Modtagelsen i Sammenligning med 1880 — og der gik nærvæd tyve Aar, inden hun kom igen for tredje Gang (1902) og hos Dorph paa Folketeatret spillede »L'aiglon«, »Hamlet« og »Kameliadamen«. Men da var hun gammel. Sønnen, Hr. Maurice, var med — han skulde aabenbart lukrere af Moderens Arbejde.

»La divine Sarah« høde i 1923 — samme Dag som Olaf Poulsen — nærvæd de firs. Hendes Mindesmærke er rejst i den By, hun elskede højest: Paris.

Folketeatret havde Æren af at vise Københavnerne den ypperlige Opertteskuespillerinde Aanna Judic, der bl. a. optraadte i »Niniche«. Den sidste Aften kørte Direktør Severin Abrahams rundt i Tivoli i en Karet med den lovlige forladne Primadonna efter at hun paa Pantomimeteatret havde sunget i den lille Operette »Kulhandlerne«. Begejstringen i den illuminerede Have var voldsom. Judic kom igen nogle Aar efter som Visesangerinde og optraadte i Cirkus Variete, hvilket dog viste sig at være et Fejlgreb. Byens Fransk-Snobber var ikke tilstrækkelig talstærke til at fylde det store Rum. og det jævne Publikum meldte Pas.

Derimod fik Yvette Guilbert stor Sukces hver Gang hun bærede København med en Visit. Første Gang var i 99. Jeg havde faaet det Hverv at modtage Madame i Gædser. Hendes ildrøde Haar lyste som en Fakkellamp ombord i Færgen, da den lagde til. Jeg havde fem Timer til at interviewe Yvette i Toget mens vi hastede mod København, og spurgte bl. a. om hendes Mening om den moderne Journalistik.

— Oh Monsieur, docerede hun, jeg betragter Journalistens Kald som yderst tillokkende og chic — vel at mærke hvis det udøves med Samvittighedsfuldhed og Talent ... ellers kommer vi ind paa *Cabotinagen* i Journalistiken!

Jeg tog mig disse Visdomsord ad notam.

Yvette Guilbert gjorde Lykke hver Gang hun kom til København,

mest maaske da hendes Repertoire paa de ældre Aar omfattede de gamle middelalderlige Legender som hun foredrog med dramatisk Kunst. Borte var de lange sorte Handsker, den søgt-tarvelige Kjole, hun var fyldig og statelig, aldeles ikke outreret-uhyggeilig i sin Fremtræden. Dragten var smagfuld og elegant ... eller ogsaa var hun iført Kostumer, der var i Overensstemmelse med den Tidsalder, hvis Viser hun foredrog, gnistrende vittig og intelligent var hun stadig baade paa Koncertribunen og udenfor Scenen i Privatlivet.

Mens Coquelin ainés og senere Réjanes Gæstespil paa Casino og Féraudys paa B. N. Teatret forløb uden særlige Begivenheder, stod der en vis Sensation om den store tragiske Skuespiller Mounet Sullys Optræden paa Folketeatret. En Dag havde Carl Muusmann og jeg tilbudt Mounet Sully at vise ham Hamlets Grav eller reittere: de Steder hvor Hamlet og Ofelia menes at have levet. Paa Vej til Banegaarden standsede Drosken udenfor den kgl. Porcelænsfabriks Udsalg (alle vore franske Gæster var begejstret for det berømte Porcellæn).

— Dette er Amagertorv, sagde jeg.

— A-mager-tor', gentog Mounet. Det lærer jeg aldrig, *jamais de la vie!*

Da vi stod ved Hamlets prunkløse Jordhøj, bøjede den store Tragiker sig ned og plukkede et lille Efeublad, som han omhyggelig gemte i sin Portefeuille.

Inden Toget gik, fik vi et lille Vente-Ophold paa Banegaarden. Mounet Sully var træt og strakte sig paa Bænken for at faa et lille Blund. Snart slumrede han blidt.

— Det er løjerligt at tænke paa, bemærkede Muusmann, at hvis vi nu la'r ham sove, og Toget kører fra os, bliver der stor Skandale med aflyst Forestilling ...

Men vi naaede heldigvis at aflevere vor berømte Gæst i god Tid.

En Pariserinde, som vakte stærk Sensation i København, var Cleo de Mérode, der for en latterlig stor Gage viste sine berømte Haarbukler og sine saare beskedne Dansenumre i Cirkus Variete, senere i Tivolis Glassal. Der ser man, hvad en smart fotografisk For-Reklame betyder! Kuriøst var det — med Cleos Tilladelse — at kaste

et indiskret Blik paa de Bjærge af ømme Billetter og Breve hun medbragte i nogle store Kufferter fra sin Tourné i vort ellers saa kølige Naboland Sverige. Den menneskelige Naivitet er i Sandhed stor.

Og til sidst fik vi jo baade den aldrende Mistinguett at se i en »Pariser Revy« paa Det ny Teater og den sprælske Josefine, den Gang ung og kaad. Efter sin Optræden paa Det ny Teater viste Josefine sig i Adlon-Klubben, hvor hun morede sig med at trække forskellige intetanende kendte Københavnerne ved Haarene ud paa Dansegulvet, hvor de paagældende under Latterkaskader, enten de vilde eller ej, maatte udføre groteske Danse-Trin sammen med den chokoladefarvede Diva ...

— *Mille fois merci!* skreg hun, da det lille improviserede Intermezzo var til Ende — og gav i Tilgift hver af sine Meddansere et smældende Kys.

XXIII.

Fra et historisk Hjørne.

København har alle Dage været en vældig Cirkus-interesseret By. Den 1. Maj 1886 indviedes den ny faste Cirkusbygning af Renz. Han havde atter lejet for 87, men udeblev mod at betale Aktieselskabet 30.000 Kr., og Alb. Schumann fik derfor hin Sommer Cirkus for godt Køb. I den følgende Sommer — det uforglemmelige Udstillingsaar — kom Renz igen og fik Pengeposen fyldt til Topmaal. 89, 90 og 91 besøgte København af Busch, i 92 og 93 havde vi gamle G. Schumann heroppe, mens Beriderforestillingerne i 94 lededes af A/S »Cirque du Nord« med Grosserer Jul. M. Goldschmidt som Formand. I 95 havde vi atter Busch og i 96 Alb. Schumann, men det blev en meget hed Sommer, og den dygtige, men lidt stivnakkede Direktør satte en lille Formue til.

I Vinterhalvaaret omdannedes Cirkus til Variete-Hal: Cirkus Variete, Udtrykket skurede lidt i Begyndelsen, det stammer fra »Théâtre des Variétés« i Paris, Teater med Afveksling. I Tyskland brugtes

dog gerne Betegnelsen *Specialit ts Teater*, og i England: *Musichall*.

Da den lille dygtige og smarte Peter Rasmussen fra 1889 holdt sit Indtog i Cirkus Variete, kom der først rigtig Gang i Foretagendet. Han grundlagde Cirkushaven, hvor Gardens Vater fra en lille blaa Pavillon musicerede med sine 10 Mand, rigtig Messingsuppe! Entr en var kun 10  re, men Haven var paa smukke Sommeraftener altid propfuld, saa det blev alligevel en fin Forretning.

Den tilhørende Cirkuskaf , der først forsvandt for nogle Aar siden, da Ungkarlehuset rejste sig paa Grunden i Studiestræde, laa oprindelig temmelig upaaagtet hen, og man kendte knap nok dens Navn »Café du Boulevard«. Men da Direktør Rasmusseno, som tidligere havde haft »Café de la Russie« ved Reventlowsgade, overtog Cirkus Variete og dermed ogsaa Restaurationen, blev der Liv i Tingene. Ikke for intet omd btes den til »Café Restaurant   la Bauer«, og tog Bauers Verdenskaf  paa Unter den Linden til M nster. Den svang sig paa kort Tid op til at blive den uimodsagt morsomste Kafé i Hovedstaden. Først og fremmest søgtes den af en stor, fremmed Artist Stab. Hvem der ønskede at udvide sine Sprogkundskaber paa den mest praktiske Maade kunde intet bedre gøre end at gaa ind i Kafé Bauer, købe sig »en Sk rup« (lille Glas  l — 10  re!) og give sig til at passiare med de altid høflige, forekommende Artister. Det hændte, at der i Kaféen var en halv Snes Nationer repræsenteret paa én Gang, og man hørte da de mærkeligste Sprog summe En om  rerne. Tyske, engelske og franske Damer og Herrer traf man til enhver Tid derinde, russiske, ungarske, spanske og italienske havde man i Ny og N , ja selv Arabere, Japanere, Negre, Mulatter og Kreoler hørte ikke til Sjældenhederne, og det hændte at man i Kaféen kunde løbe paa Lapl ndere, Samoanere (fra »Skipper- rne« i det sydlige Stillehav), ja endog paa vilde Dinkaer fra Afrikas ukendte Indre. En saadan Dinka Troup optraadte en Gang i Cirkus-salen.

— Kafé Bauers Ry blev baaret oppe af en enkelt Mand, Opvarteren Julius Thomsen, hvis Mage man hverken f r eller senere har truffet i denne glade By.

»Københavns første Opvarter« kaldtes han. Og han var  n Pryd

for sin Stand. Thomsen forstod at gøre alle tilpas. Han snakkede baade sort og hvide og gjorde som oftest til Stamgæsternes uhyre Moro sort til hvidt ved sin utrolige Slagfærdighed i Repliken. Skønt Thomsen tit kunde være bidende satirisk, undgik han behændigt at forarge den hans Svøbe ramte. Det klædte ham at sige en Vittighed, den faldt ham i Munden, som det naturligste Svar paa et Spørgsmaal eller som et Stemningsudbrud, der virkede i høj Grad smittende og altid var sikkert paa at afføde Latter.

Næsten klassisk er denne Anekdote:

— Det er vel nok en første Klasses Restauration! udrød en Herre, da han havde gennemløbet Spisesedlen. En temmelig generende Stamgæst, der sad i den anden Ende af Kaféen, supplerede denne Bemærkning med at skryde op:

— Da er det saagu' ikke første Klasses Betjening!

Thomsen sprang øjeblikkelig hen til Stamgæsten, bukkede smilende og sagde:

— Indrømmet Hr. Grosserer. Første Klasses Restauration, anden Klasses Tjenere og tredje Klasses Gæster!

Nogle Velhavere havde drukket tæt Dagen lang — Kontanterne slap op, og der fortsattes paa Kredit. Da de endelig gik, udrød Thomsen:

— Den var ondartet! Det Gilde kostede mig 20 Kr. — og saa har jeg endda ikke selv været med ...

En Herre udtalte sin Beundring for Thomsens smukke Haandskrift.

— Jeg *skriver* ogsaa saa meget, forklarede Thomsen med et lille Hjertesuk.

I den internationale Kafé blev der til Vejledning for de fremmede Artister ophængt et stort Europakort. Thomsen betragede omhyggelig Kortet, hans Tanker var aabenbart henvendt paa en forlængst bortdragen Artist, og han pegede paa Rom, mens han udrød:

— Det var dog Pokker til Vej, der er der ned til — og der har jeg til Gode for to Toddyer!

En nyengageret Kogefromfru opskrev bl. a. til Spisesedlen: »*Paa-steier med Schjampinions*«.

— Ja, det staves som det laves, mente Thomsen.

En Dag kom en Bondemand ind i Kaféen.

— Der maa altid være Skum til Bunden! udtalte den landlige Gæst, der ønskede sin »Skørup« velskænket.

Thomsen bragte Ordren videre til Buffet'en med følgende Omskrivning:

-- Bonden maa ha' Skum!

En meget højroestet Herre maatte man tilsidst vise Døren. Thomsen førte ham lempelig mod Udgangen.

— Jeg troede ellers ikke De var Vært her, raabte Gæsten.

— Det er jeg heller ikke, svarede Thomsen, bare Udsmider!

Den *bedste* Historie fra Cirkuskafen skyldes dog ikke Thomsen.

I Cirkussalen ud imod Studiostræde optraadte en i Gang i Slutningen af Halvfemserne to australske Negre og en Negerinde. I Bladenes Annoncer stod med udhævede Typer: Menneskeædere. Og de sorte saa unægtelig ud som om de ikke gik af Vejen for en kraftig Kødre.

En Dag havde en Spøgefugl i »Politiken« haft den Idé at lade de Vilde overfalde og æde Cirkus Etablissementets trivelige Sekretær Scheel Vandel, der ikke gjorde en Kat Fortræd. Folk morede sig over Spøgen, der var sat »stort« op med mange Ekstra Overskrifter, — og enkelte er vel ogsaa gaaet i Vandet paa Historien.

I Sommer Revyen fik Sensations-Artiklen et Vers sunget af den morsomme Gerner:

En Dag blev det fortalt
og tro'et og stærkt begrædt,
at Scheel Vandel var til Frokost ædt
som den lille varme Ret.
Det stod i en Avis,
mit Blod det blev til Is,
for hvad »Ejnar« skriver tror jeg paa
som jeg tror paa Paradis.
Kannibalerne det Rakkerpak
viste ingen Anger,
de sad og stanged' Tænder med

deres Bomeranger,
ja den Rædsel var fæl, næsten ubeskriv'lig
men at Scheel Vandeu troed' det sel',
det er ubegrivligt!

XXIV.

H. C. Andersen paa Vandring.

Paa Eventyr-Digterens Fødselsdag drøfter man stadig i interesserede Kredse det evig tilbagevendende Spørgsmaal: Bør vi ikke snart gøre Alvor af at flytte Danmarks mest berømte Digter fra den afsides liggende Plads i Kongens Have til et mere centralt og lettere tilgængeligt Sted? Man foreslog bl. a. Amagertorv, hvor det sørgelig berømte Storkepringvand staar. Saa kunde vi endelig blive af med denne Rædsel, som hører hjemme langt ude paa Amager.

Sidst, da der var Tale om at flytte Digterstatuen, blev Pladsen foran Nyhavn bragt i Forslag. Det var Billedhuggeren Utzon-Frank, som gik i Breschen for denne Plan, og han mødte med et kæmpe-stort Udkast af H. C. Andersen i siddende Stilling (men uden den sædvanlige Staffage af lyttende Børn).

Alle Københavns Turister forbavses, naar de skal lede efter den Mand, som af alle Danske er bedst kendt i Udlandet. Finder man ikke med største Lethed i store fremmede Byer de mest berømte Digtene saa at sige paa Alfarvej? Andersen skal man opsøge i et Hjørne af en gammel Park

Da Stratosfæreflyveren, Professor Alfr. Piccard gæstede København, var der to Ting, han vilde se: den lille Havfrue og Hamlets Slot Kronborg. Han fik ogsaa sit Ønske opfyldt, men udtalte sit Forundring over, at Havfruen var saa lille, og at H. C. Andersen var gemt bort

Det er som bekendt over 100 Aar siden Andersens første Eventyr udsendtes. Kunde Mindet herom fejres paa bedre Maade end ved at give Statuen den Hædersplads, den fortjener: midt i det pulserende Liv, hvor Tusinder daglig vil se den? Alle Kunstforstan-

dige er jo enige om, at Saabyes Statue i Kongens Have er »god nok«, som den er. Vistnok kun faa kender dens Historie.

Det begyndte med, at to Akademi-Professorer en Sommermorgen mødtes i Kongens Have. »Her burde H. C. Andersen staa«, sagde den ene, da de var kommet hen til den lille, aabne Plads for Enden af Damegangen. Den anden bifaldt Tanken, og da de var kommet hjem, greb de straks Sagen praktisk an, og en stor Propaganda blev sat i Scene, forøvrigt karakteristisk nok mest af Damer!

Hvordan vilde H. C. Andersen selv stille sig til Tanken: i levende Live at se sig i Bronze? Rygtet siger, at han straks udtalte sin Bekymring for, »hvad Folk vilde sige«. Heller ikke de først fremkomne Skitser tiltalte ham. (Ialt var der indsendt 16 (!) Projekter fra 10 forskellige Kunstnere.) Den elskelige, men som bekendt meget forfængelige Digter kunde desuden ikke lide, at han paa de fleste af Udkastene var blevet placeret mellem lyttende Børn.

— Mit Forfatterskab er *ikke* væsentlig baseret paa Børn! udtalte han i et Komité-Møde. Og heri maa man jo til en vis Grad give ham Ret. Det naive i Eventyrerne er i den Grad parret med skarp Satire, at kun den voksne Læser kan nyde det helt.

Efter Konkurrence Nr. 1 fulgte Nr. 2 og endelig Nr. 3, og i den blev Saabye den sejrende. Indsamlingen gik imidlertid sin Gang, og paa Andersens 70 Aars Fødselsdag den 2. April 1875 kunde Komiteens Formand give ham den glædelige Meddelelse, at Mindesmærket var sikret. Prisen vil idag forekomme os lav: kun ca. 27.000 Kr. Naar Fodstykket fortæller, at Statuen er »rejst af det danske Folk«, maa denne Sætning naturligvis forstaas som en temmelig tvivlsom Sandhed: kun et lille Mindretal havde ydet Bidrag.

— Andersens sidste Maanedø blev ikke lykkelige. Han plagedes af Sygdom, blev vanskelig og sær og kunde kun sjældent forlade Vennerne paa »Rolighed« . . . dog interesserede han sig levende for Saabyes fremadskridende Værk, som han aldrig skulde faa at se i færdig Tilstand. Den 4. August 1875 lukkede han sine Øjne.

Til Fremstilling af det Metal, der medgik til Digterstatuen, valgte Bronzestøber Holm den samme Legering, der brugtes til Salys Frederik V paa Amalienborg: 10 Dele Zink, 4 Dele Tin, 0,5 Dele

Bly og 100 Dele Kobber. Resultatet blev en Bronze, hvis Overflade har en god Tæthed. Man haabede den Gang, at Statuen derved vilde faa en bedre, mere grønlig Patina, end Tilfældet har været med en Række andre Støbninger, som i Aarenes Løb er blevet grimt graasorte. Dette Haab er gaaet i Opfyldelse.

Den 26. Juni 1880 blev Statuen afsløret. Den halve By var stævnet til Kongens Have. Hele Kongefamilien mødte op — H. C. var jo en god Ven af hver enkelt. Bille holdt Talen — som altid med *éclat* — og Dækket faldt. Man var enige om, at Statuen var en smuk Prøve paa Datidens Kunst. Den heldig valgte Stilling, Digterens Ansigt, der lyste af Aand, den gode plastiske Stilisering af den moderne Dragt, der har et karakteristisk Præg af Pyntelighed — alt dette var i høj Grad i Billedhuggerens Favør. Jeg har besøgt Saabye i en beskedene Villa i Hornbæk og hørt ham fortælle om sine Værker. I 1904 havde han skænket sin By I. P. E. Hartmann-Statuen paa Sankt Annæ Plads, et ligesaa ædelt og fornemt Kunstværk som Digterstatuen i Kongens Have. Aug. Saabye, der var en Præstesøn fra Aarhus-Egnen, døde i 1916 i den høje Alder 93 Aar.

XXV.

Da Verdenspressen opdagede København.

Journalister fra hele Jorden var samlet i Kiel i Anledning af Nordøstersø-Kanalens Aabning, og den københavnske Journalistforenings Formand Carl Carstensen telegraferede til Henrik Cavling og bad ham indbyde de internationale Pressefolk til København. Selvfølgelig sagde de fleste — ca. 80 — straks Ja. Og den 24. Juni om Eftermiddagen rullede Ekstratoget, sammensat af Statsbanernes fineste Materiel, ind paa den gamle Hovedbanegaard.

Pressens Mænd, selv de mest forvante, er ofte Stemmingsmennesker, men Stemning havde der ikke været meget af ved Kanalindvielsen. Det københavnske Vid udtrykte morsomt dette Faktum gennem Aarets Sommer-Revy, hvor Frederik Jensen i en Vise »Vand paa Maskine« sang:

Bare jeg var Bladmand, for jeg ved a'
 den Stilling er gentil;
 skønt jeg er nu ikke vid're ked a',
 at ej jeg kom til Kiel.
 For at gaa paa Grund midt i Kanalen
 er ikke bare Grin,
 og at følge Kejseren i Halen —
 O du lieber Augustin!
 Men da de var mønstret af og sendt hjem fra das Vaterland,
 fanged' de herhjemme atter an,
 og den blev munter Død og Pine!
 Her sku' de jo ikke ta' Madkurve med,
 Og de drak ikke Vand paa Maskine.

Festprogrammet var mægtigt. Den første Dag kørte vore Gæster gennem den flagsmykkede By til Receptionsmiddag paa Skydebanen, hvor Kammerraad Hansen havde præsteret Underværker. Og allerede her blev man rystet godt sammen under tvangfri selskabelige Former. Flere af Journalisterne var noget medtaget af den stormfulde Overrejse fra Kiel til Korsør, det gjaldt bl. a. en af de spanske Deltagere Don Louis Delatte de Carabia. Men da han ved Indsejlingen i Korsør saa' hele Byen opmarcheret, viftende og hurraraabende, blev han saa begejstret, at han kastede sin Hat i Vandet.

Fra Skydebanen gik man til Fods ind til Industribygningen, hvor Kaffen blev indtaget i »Kvindernes Udstilling«, Dagens store succesombruste Begivenhed. Udstillingens Præsidium, Geheimeraadinde Buch, Kommandørinde Emma Gad og Etatsraadinde Gamel, gjorde *les honneurs*, bistaet af en Sværm af franskkyndige, henrivende unge Damer. Journalisterne var henrykte. Fanny Gætjes Kor underholdt med Sang. Tilsidst kom der Champagne og Smørrebød. Men man maatte bryde op nu og køre hjem til Hotellerne. Der forestod vore Gæster en anstrengende Dag.

Man mødtes næste Morgen i vor nye Frihavn, hvor Direktionen

bød Velkommen. Selskabet fordeltes nu i tre Sektioner for under kyndig Vejledning at bese det store Anlægs Silopakhus, det ny Færgeanlæg etc. Bestyrelsen havde for at imponere de fremmede »laant« en Mængde Skibe, som flagsmykkede paraderede ved de forskellige Bolværker. De indviede vidste jo, at den ny Havn indtil da kun var bleven grumme lidt besejlet, og det lille uskyldige Bedrageri kunde aldrig skade.

Der sluttedes af med en splendid Lunch i den store Bygning, der til daglig tjente som Toldbod. Hovedtalen for Gæsterne holdtes af Marineminister Niels Ravn (Etatsraad Glückstadt var forhindret, ligesaa Ingerslev). Midt i sin franske Tale stoppede den gamle Søulk op et Øjeblik, idet han lavmælt bemærkede:

— Saa, der tabte jeg F. g. m. Traaden!

Vore Gæster befandt sig glimrende. Tegneren Pape fra »L'Illustration«, hvem Erik Skram var akrediteret, tog Skitser. Og den gamle Redaktør Alex. Niepa fra Kiel talte paa næsten fejlfrit Dansk, og Watson fra Reuter gjorde uforstyrrelig Notater, der næste Dag læstes over hele Jorden.

Allerede nu var det klart, at en lykkelig Stjerne hvilede over Besøget. Kun Vejret var stadig lidt upaalideligt med Regnbyger. I Haab om Bedring gik man ud paa Eftermiddagen ombord i »Gedser« for at sejle ud til Journalistforeningens store Middag paa Skodsborg Badehotel. Og nu kom Solen frem! Ikke mindre end ti Retter maatte Selskabet igennem — russisk Kaviar og Strassbourg Gaaselever en croute som anden Ret — og naturligvis et Væld af Taler, først og fremmest Billes, et lille oratorisk Mesterværk paa fire Sprog:

— Fortæl naar De kommer hjem, mine Herrer, at man lider af Søsyge paa Vejen til Korsør, men er man her først, saa er man i et lille Paradis!

Straks efter Middagen myldrede alle Deltagerne ud paa Terrassen for at se det store Cyklist-Tog defilere forbi. Jubel hilste Klubben »Old-boys«, hvis Cykler var smykket med Blomsterguirlander. En af Deltagerne, Grosserer Charles Olsen, »Den hvide Flip«, lever endnu i bedste Velgaaende.

Cykle-Toget med sine 3000 Deltagere var en glimrende Idé, der ganske betog Gæsterne.

— To Ting har imponeret mig, udbroød den berømte ungarske Chef-redaktør Rakosi (»Pesti Hirlap«), Deres Cykler og Deres smukke Damer, og ikke mindst de cyklende Damer ...

Under Hjemturen sendtes fra Kyst-Villahaverne Rakter til Vejrs. Frihavnen laa i overdaadig Illumination.

I Ekstratog gik Turen næste Dag til Frederiksborg, hvor Borgmester Neumann tog imod Journalisterne. Selvfølgelig vakte Slottet alles Beundring. Den paafølgende Frokost udmærkede sig ved, at man var fri for Taler. Turen fortsattes til Fredensborg, hvor de prunkløse Værelser i Slottet, som for to Aar siden havde været beboet af Kejserparret, især interesserede Russerne og Franskmandene. Den udmærkede Kronikør Adolphe Brisson fra »Republique Française« erklærede, at han vilde vie det hvide Slot en længere Artikel i »Le monde illustré«. Da der kort efter serveredes en Forfriskning, bemærkede den uforbederlige Spøgefugl, Revyforfatteren Axel Schwanenflügel, at hvor der var Esrom, maatte der ogsaa være Spisesal. Han var nær bleven lynchet.

Franskmanden M. Shosi udbragte en Skaal for Danmarks Sarah Bernhard, Fru Oda Nielsen, der var kommet til Stede.

... Men nu gjaldt det at komme hjem og blive omklædt til Galla til de københavnske Borgeres Festmiddag.

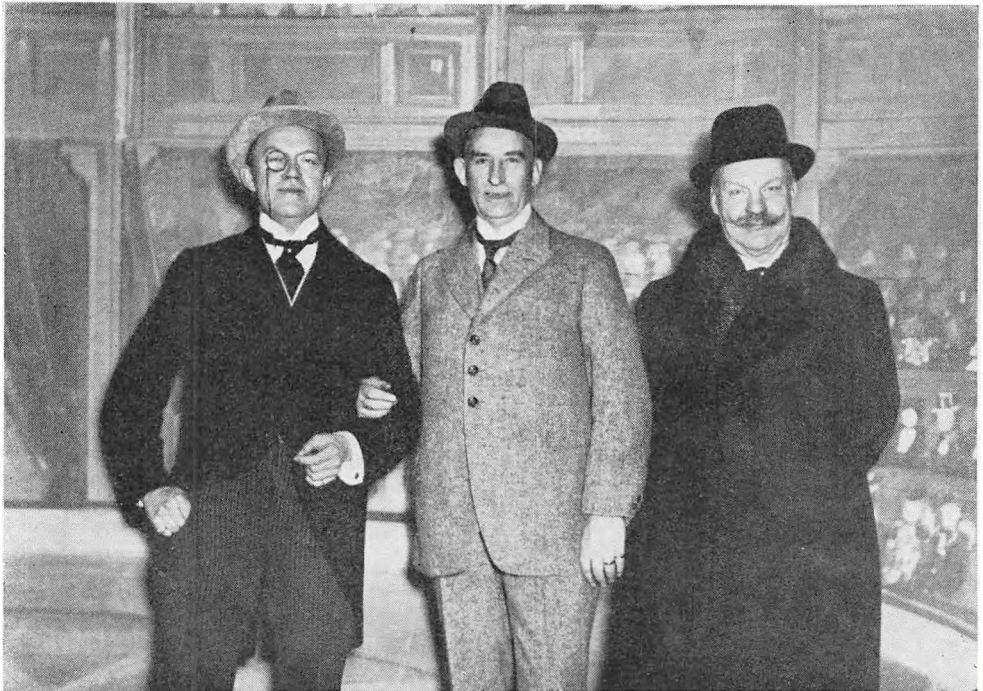
— *C'est le comble!* erklærede »Figaro«s unge Medarbejder Bonnefon, da han traadte ind i den blændende Festsal, af Ernst Bojesen overdaadig smykket med Roser. Alle Byens Gartnerhaver var bleven plyndret. Alene i Loftet sad der 5000. Saa gik man til Bords for at gaa i Lag med 13 (!) Retter og 10 Slags Vin. Borgmester Hansen lagde for med Talen for Kongen. Og Hovedtalen holdtes paa elegant Fransk af Kristoffer Nyrop. Da han løftede Champagneglasset og bad de danske tilstedeværende raabe et Leve for Verdenspressen, løsnedes de 5000 Roser i Loftet ved en Staaltraasmekanisme, og det duftende Blomstervæld dalede ned over Gæsterne. Var et en Drøm eller —? Jo, det var Virkelighed, og der var ikke én af vore Gæster, som ikke var overvældet.

Klampenborg — den gamle vedbenovergroede Villaby — idag totalt fortrængt af Københavnernes prægtige Bellevue Strand. Yderst til højre den gamle Strandvej, indelukket og uden Adgang til Øresund. Kun de gamle Badeanstalter muliggjorde en Dukkert

Emil Wulff, Københavns mest elskede Teaterdirektor, instruerer Koret paa Fønix Teatret (idag Frederiksberg Teater)

Dansk-Svensk Fostbroderskab paa Hipp i Malmö: Bogens Forfatter, Teaterdirektøren John Liander (den svenske Skaarup) og Stockholmer Revyforfatteren Emil Norlander, Københavns svorne Ven

Turen gik gennem Strøget i Landauere. Thrane var ikke til at kende igen — som der staar i Visen — han havde Gassen oppe ud paa Morgenens! Ja, det blev en enestaaende Aften — eller rettere Nat i den gamle Have. Og nu kunde der først rigtig skabes Kontakt mellem vore Gæster og det store Publikum. »Handelstidningen«s berømte *flygende* Rubenson, der havde set fem Verdensdele, erklærede, at Tivolis Mage ikke fandtes i hele Verden. Folk fra New York og Buenos Aires udtømte sig i Lovtaler.

Endnu Kl. 4 om Morgenens var der Gæster i Taarnpavillonen, ved Bodega, i Basaren ...

De tre Journalistdage var blevet en Kæmpesukces. Besøget havde spredt det Mismod, en Nation let føler, naar der holdes Fest hos Na-boen. Man vilde nu tale om København, og det kunde faa Betydning i det store internationale Kapløb.

I de følgende Uger væltede der Spalter i Hundrødviss, fulde af Festdagens Jubel, ned over de københavnske Redaktioner. Vore Venner forstod paa den smukkeste Maade at sige Tak for sidst.

XXVI.

Byens Kæleborn.

Altid har Københavnerne sværmet for deres Skuespillere, interesseret sig — sommetider lidt for meget — for deres Gøren og Laden udenfor Scenen, især i ældre Dage. Standen har efterhaanden faaet et mere borgerligt Præg. Man ser ikke Scenens Børn ret ofte udenfor Teatret. Film og Radio optager den Tid de før tilbragte paa Strøget og paa de særlige Skuespiller Kafeer.

Og Stamkafeen, hvor de hang i Vinduerne, eksisterer ikke mere, har faaet et andet Præg. I gamle Dage traf man Det kongeliges Aktører hos Brønnum, Stephan à Porta, i Hvids Vinstue. Casino Folke-ne sad hos Haugsted i Bredgade, Folketeatrets populære Kunstnere kunde man træffe hos Burii, Dagmarteatrets selvfølgelig i Dagmar Kafeen og Nørrebro i La Reine, Taarnborg og »Danas Have«, mens det gamle Morskabsteaters Personale om Sommeren holdt til i Glaspavillonen ligeoverfor.

Blandt Strøgkafeerne var især det gamle »Røde Lygte« i Vimmelskiftet besøgt af Scenens Børn navnlig i Strøgtiden 2—3, da var Vinduespladserne til Gaden stærkt efterspurgt.

Endelig kunde man om Sommeren træffe mange af Scalas og Apollo Teatrets Kunstnere i »Grøften« i Tivoli. Gissemand, Oscar Stribolt m. fl. spiste deres medbragte Klemmer til en Pilsner, men ogsaa flere af Det kgl. Teaters yngre Kræfter hyggede sig i det grønne.

Om Aftenen var Hotel Hafnias Restaurant ved Vestervold et yndet Samlingssted. Ved »Skuespillerbordet« præsiderede i adskillige Aar Gerhard Jessen.

Hvor Scenens Børn var samlet, er det klart, at Anekdoter og Kulissehistorier svirrede i Luften . . .

For Dagmarateatrets første Direktør, M. V. Bruun, kneb det med at skabe sig Respekt; alene det mærkelige Sprog han talte, en Blanding af Dansk, Norsk og Holstensk kunde nok give hans Underordnede Lejlighed til mangen en god Spas, skønt han kunde være Godmodigheden selv. Bruun var kendt for sin Paaholdenhed. 100 Kr. pr. Maaned var en ret almindelig Gage, i hvert Fald til de yngre Kræfter. Men hvad — Livet var jo billigt den Gang. I »Under Hatten« paa Amagertorv kunde man debauchere med et Dusin Limfjords for 1 Kr., Øl fra Fad 12 Øre, en Snaps 5 Øre. I »Blomsteen« i Frederiksberggade kostede $\frac{1}{2}$ Hummer 35 Øre, en »Rund« (»lille Glas Øl) 8 Øre. Ak skønne Tid.

Alligevel var Skuespillerne som Regel altid »paa Knæene«. En Dag sendte den unge Dagmarateater-Skuespiller med det spansk-klingende Navn *Castella* sin Kone op til Bruun for at faa et Forskud. Den gamle Brumbasse svarede:

— Nøj! Wenn jeg hater Manden, saa hater jeg ogsaa Konen! (Han kunde ikke udstaa *Castella*.)

Saa var *Hans Orlamundt*, den berømte Farcør, heldigere. Han var altid opsat paa Gavtyvestreger baade paa Scenen og i Privat-Livet. En Dag stillede han hos Direktøren og anmodede om et Forskud.

— Nøj, Hr. Oolermundt, svarede Bruun, ikke hos mig før den 15. Næste Dag blev Prøven pludselig forstyrret af en voldsom Kimen.

— Hvad er dog det for et Spektakel? spurgte Bruun. Saa halede »Oolermundt« med største Sindsro et mægtigt Vækkeur op af Baglommen:

— Da mit andet Ur »staar«, maa jeg benytte dette, indtil jeg faar Penge til at løse det hjem!

Bruun maatte mod sin Vilje smile.

— Det er vist bedst, De saa kommer ind til mig og faar det For-skud.

Disciplinen skortede det i høj Grad paa ved den ny Scene. Skuespillerne, især *Victor Neumann* og *Lindstrøm*, gik og kopierede snart hinanden, snart et eller andet kendt Ansigt uden at Direktøren blandede sig deri. Desuden kneb det med at faa fat i den rigtige Sukces. København var jo en lille By (250,000), og der var i Forvejen 3 store Teatre og adskillige smaa. Hvor skulde Folk komme fra?

Bedst gik det, naar han satte en munter Operette op: »Søkadetten« og »Lilli« f. Eks. med den populære *Thora Schwartz Nielsen*.

En Dag havde den unge fra Wien indforskevne Teatermaler *Carl Lund* foretaget et Scene-Arrangement, som uheldigvis vakte Bruuns højeste Mishag.

— Skal *Die* lære en gammel Teaterdirektør, hvordan et Sætstykke skal staa? busede han op.

— Jeg skal ikke lære Dem noget, svarede Carl Lund roligt. Men De har anbragt Sætstykkerne fra Lyssiden ovre paa Skyggesiden af Scenen, det gaar ikke.

En original Personlighed var Dagmarteatrets første Musikdirektør *Emilius Wilhelmi*, der senere kom til National med Ferd. Schmidt. Han var — selv i Operetternes mest lystige Kehraus — den personificerede Flegma og Ro. Selv mens der spillede paa Scenen, sad den flittige Mand ved sin Pult og skrev Noder.

Da Casinos dygtige og erfarne Direktør *Theodor Andersen* rykkede ind i »Kvarteret Hansen« — som Egnen omkring Jernbanegade hed i Folkemunde efter Bygherren »Hellig Hansen« — kom der samtidig Orden, Disciplin, Arbejdsro. De umulige Garderober blev forbedrede, ny Reserveudgange anbragtes, nyt Billetkontor etc. Og nu ventede man at den røde Lygte rigtig skulde skinne udover Halm-

torvet. Det skete dog ikke ligestraks. Andersens Casino-Held syntes at have forladt ham. Skønt han havde det bedste Personale, der var set i København, kneb det at konkurrere med Aug. Rasmussens Udstyrsféerier paa Casino og Abrahams' franske Salon-Dramæer paa Nørregade. For at redde Situationen foretog *Olaf Poulsen* og *Carl Wulff* en ny Bearbejdelse af den gamle Københavner-Farce »Peter Sørensen«. Den var forfærdelig. Det eneste Lyspunkt var en ung Mand Nicolaj Svendsen, der talte langelandsk, og gennem hele Stykket var optaget af at røge et Merskums-Rør til. Han spillede af *Viggo Lindstrøm*. Trods det sløje Hus bad Th. Andersen en Dag den unge Skuespiller gaa op til Kassereren, Skuespiller *Albrecht*. Stor blev Lindstrøms Overraskelse, da Albrecht overrakte ham »en lille Opmuntring« fra Direktøren — 3 funklende ny 100 Kr. Sedler.

Saadan var Th. Andersen. En mærkelig Mand.

Han havde sejlet som ung og arbejdet som Skibstømmer paa Holmen, var Kammerat og dus med alle dem af Kammeraterne, hvem han gav Ansættelse paa Casino og senere paa Dagmar. Uhyre betegnende for ham var, at han, den »store« Teaterdirektør, vedblev at være sine Arbejdsfolks Kammerat.

En kostelig lille Anekdote fortælles fra hine Dage.

Der var Arrangements Prøve. Andersen sad nede i Parkettet og fulgte alt med vaagent Blik. Pludselig styrter en af Arbejderne ned fra Højden og bliver liggende ubevægelig paa Scenen. Dødsstilhed. Alle stod som forstenede, og man frygtede det værste. Andersen rejste sig fra sin Plads, knipsede som han plejede i lignende Tilfælde Lorgnetten af Næsen, og stirrede op paa Scenen! Hvad var der sket?

Pludselig rejser Arbejderen, hvis Navn var Werner, sig op og siger stiltfærdig til Direktøren:

— Undskyld, Theodor, at jeg afbrød Prøven . . .

Hvorpaa han gik ud. Saadan var de Skibstømre fra Holmen. Karle!

En anden Gang faldt Maskinmester *Haase* ned og sprængte i Faldet Stemmebaandet.

Th. Andersen var selfmaade-man i højeste Potens. Gik det ham ikke hurtigt nok med Dekorationerne, kunde han smide Frakken og selv tage et Nap.

Af Personalet var han elsket. Hans Overbærenhed kendte ingen Grænser og alligevel holdt han Disciplinen højt i Ære. Den pudsig *Sophus Neumann* var Andersens »enfant terrible«. Den værste Streg, Sophus spillede ham, var da han en Aften mødte noget bedugget fra et stort Vennegilde. Uheldigvis var Kronprinsen i Teatret og Th. Andersen vred sine Hænder. Men Sophus klarede den; ganske vist tillod han sig de utroligste Improvisationer. Men kun de færreste Tilskuere opdagede, hvad der var i Vejen med ham.

En anden Gang brød han sin Kontrakt og lod sig engagere til Casino. Andersen protesterede forgæves! Paa Forestillingsaftenen stod Neumanns Navn paa to Teaterplakater (et enestaaende Tilfælde i dansk Teaterhistorie). Han optraadte i Amaliegade i sin Glansrolle Fyrst Auran i »Lykkebarnet«. Paa Dagmar-teatret maatte hans Rolle Rolle i Hast dubleres. Andersen var rasende og Sophus maatte betale en klækkelig Bøde for Kontraktbrud.

Den københavnske Scene, hvorom der cirkulerede flest Historier, var sikkert Casino.

Aug. Rasmussen havde i Firsernes Midte imponeret København med sine store Udstyrs Feerier. I første Sæson gik det godt, i anden nærmest ad Hækkenfeldt til. Til Trods for *Charles Kjerulfs* store Sukces med Operetten »Djævelens Datter« rykkede Falliten stadig nærmere. Et Københavner-Vittighedsblad fra den Tid lader to raske Københavnere mødes udenfor Casino. Den ene siger:

— Jeg *fatter* ikke, at du hver *Søndag* gider gaa *Muttersene* ud og se Djævlens *Datter!*

Men *Aug. Rasmussen* maatte altsaa gaa. Og nu traadte Bagersonnen *Carl Nielsen* til med frisk Kapital. Men han var altfor flot paa det — forærede sine Hovedkræfter Lystrejser til Wien og Paris. Peter Fjelstrup bragte Højvande i Kassen ved sit uforlignelig morsomme Spil i »Charleys Tante«. Men en skøn Dag vilde Aktieselskabet *selv* tjene de mange rare Penge. *Carl Nielsen* blev hældt ud. Han hængte sig en Nat paa sit Kontor. Den pæne gamle Skuespiller *F. A. Cetti* blev indsat som »Bestyrer«, det gik ikke. Saa blev *Gustav Esman* indkaldt. Og han foretog det Kunststykke paa otte Dage at skrive sit Folkestykke »Magdalene«, der skaffede en Række store Huse.

Senere gik det igen op og ned. Da Charles Kjerulf havde skrevet sin Operette »Keiserens ny Klæder« med *Sophus Neumann* som Maje-stæten, der viser sig i bar Skjorte kom han en Dag til Direktør *Hunderup* og vilde have et Forskud. H. rodede i alle fire Vestelomer. 3 Kr. 50 Øre fik den lykkelige Komponist-Forfatter. Men han tog det humoristisk og lod Summen indsætte i en Ramme og hænge op paa Væggen.

Senere skrev Kjerulf i Forening med *Peter Nansen* »Pigernes Jens«. De to Venner mødtes paa Kongens Nytorv og gik sytten Gange rundt om »Hesten«, ivrig diskuterende. Saaledes blev Styk- ket til. Nansen fik Dr. *Edvard Brandes* til at se paa en af Prøverne, for hele Teatret rystede lidt for Udfaldet.

Da Brandes havde set tilstrækkeligt, rejste han sig:

— Aldrig i mit Liv har jeg overværet noget værre Bras. Farvel mine Herrer!

Men minsandten om Teatret ikke tjente Penge paa Braset . . .

Et Ansigt man husker fra disse bevægede Casino Sæsoner, er den unge Carl Gottschalksen. Han kom fra Finland og blev hurtigt et af Byens prominente Ansigter særlig i Aarene, da Aug. Rasmussens Feerier trak Strømmen ud til Amaliegade. Aldrig havde Københav- nerne set et sadant Opbud af Pragt, Lys, Farver, Ballet! To yndige Smaapiger traadte her deres første Trin paa de skraa Brædder: *Dagmar Hansen* og *Lona Barrison*. I denne Atmosfære af gylden Lystighed, let vundne Penge, Nattekommers og Arbejdsglæde tum- lede den unge Carl Gottschalksen sig som en Fisk i Vandet.

Mens Skuespillerne i vor Tid kun i ringe Grad kommer i personlig Kontakt med det store Publikum galdt noget andet i »de gode gamle Dage«. Jeg tænker paa de mindeværdige »Skuespillermarkeder«, dis- se gigantiske Fester, som hele Byen talte om, og som fyldte Aviser- nes Spalter. Formaålet med hele Halløjet var at skaffe Hjælp til gamle, svage og trængende Kunstnere, og der blev festet i 3 Dage. Hele Koncertpalæet var i 1887 taget i Brug, Kongefamilien in pleno mødte op, og alt hvad Byen rummede af Skuespillere og Skuespil- leriønder ofrede sig for den gode Sag.

Det blev en straalende Fæst. Fruerne Eckardt, Betty Hennings og

Oda Nielsen præsiderede i de tre største Udsalg, assisteret af et Flok af unge Skuespillerinder og Balletdamer med den skønne Emma Lange i Spidsen. Emil Poulsen fremsagde Prologen. »Olaf« mødte med sit eget Orkester, der fik Markedets største Sukces. Hellemann fra Folketeatret parodierede Gustav Lund som Bugtaler — alle »Dukkerne« var kendte Skuespillere — Zangenberg, Louise Brock, Julie Secher, Viggo Lindstrøm, Julie Hansen. . de var alle med, i Tombo-laer og Opvisningstelte. Mantzius afslørede sig som en ferm Opvar-ter. Jacques Wiehe og Poul Nielsen optraadte i Sangerinde-Teltet. Og den jævne Københavner frydede sig over at være saa mange smukke unge Skuespillerinder saa nær . . .

Syv Aar efter gentoges Spøgen, denne Gang i Larsens Lokaler, og Sukces'en blev om mulig endnu større.

Skulde Tiden mon ikke nu være inde for et tredje Skuespiller Mar- ked? Jeg vil næsten tro det.

XXVII.

Den raske Københavner-Slagter.

Anders Jensen blev født i Slangerup af fattige Forældre, voksede op i meget smaa Kaar og lærte tidlig at staa paa egne Ben. Lille Anders var ærgerrig, flittig, sparsommelig.

Og han blev til noget.

Hans lykkeligste Tid var vel i Grunden Aarene i Nansensgade med Slagterbutikken, der gav ham en aarlig Indtægt af 30,000 — den Gang en stor Sum. Anders Jensen havde faa, men gode Venner, blandt de nærmeste var Julius Nielsen, Oluf Christensen, Vilhelm Christiansen, Mænd, der alle kom til at spille en Rolle.

Hvert Aar paa den 29. Juli fejrede den raske Slagtermester sin Fødselsdag med et gemytligt Ungkarle-Gilde i »Privaten« i Nansens- gade. Den stod paa en saftig Bøf med Rødvin til og senere paa Aftenen krævede Traditionen, at Alleenbergs lille Sangerinde Pavil- lon i Frederiksberg Allé skulde besøges. Her gik Bølgerne højt. Men næste Morgen Kl. 6 saa man Anders Jensen frisk og klarøjet paa Kvægtorvet.

Hans Navn blev første Gang kendt af det store Publikum, da han i Midten af 90'erne købte »Marienlyst«, og besluttede at ville skabe et stort moderne Badehotel. Parken saa forfærdelig ud, et Vildnis af Ukrudt, Bygningerne gammeldags og forfaldne. Men Anders Jensen blev ved sit. Med sejt Energi førte han sine Planer igennem, skønt Folk ansaa ham for at være lidt smaatosset — det kunde jo aldrig gaa, var det rene Vanvid.

Men det store Kompleks stod en Dag færdigt. Anders Jensen begyndte at blive hoffähig, han fik Besøg af kronede Hoveder og satte Sølvplader paa Stolene, hvor de havde hvilet deres kongelige Po-dekser.

— Hvorfor røder du dig ind i alt det? spurgte jeg ham en Gang.

— Det gør jeg for Danmarks Skyld, fordi det glæder mig at kunne skaffe Brødet til mange, at se smaa Børn blive sunde og glade ...

Det kunde maaske lyde naivt, men der laa en brav Mands Tanke bagved. Penge gav han Pokker i. Derimod drilledes han ofte med en vis »Knaphuls-Kløe«, som imidlertid i Aarenes Løb resulterede i en smuk Samling Udmærkelser fra mange Lande.

Gamle Christian IX fandt det rette Ord, da han en Dag under et Besøg paa Marienlyst sagde til Anders Jensen:

— Tak for hvad De gør for Danmark.

Marienlyst fik Sukces. Anders Jensen var selv »Direktør«. Men han forsømte derfor ikke sin store Slagterforretning, der jo var Basis for al Herligheden i Prins Hamlets By. Kl. 6 om Morgenen sprang Direktøren paa Hovedet i Vandet. Kl. 7½ sad han i Grosserer-Toget (A.J. har aldrig ejet en Bil), Kl. 4 var han tilbage igen, trak i Diplomaten, og gjorde les honneurs under den store Middag paa »Skandinaviens længste Terrasse«. Smilende affabel gik han op langs med Bordene slank og spænstig som en ung Mand skønt de Halvthundrede var passeret. Og mens Anders Jensens Gæster hengav sig til de raffinerede Retter og fine »Mærker«, kunde man bagefter se Manden for det hele, den nøjsomme A. J. sidde bag Buffet'ens Skærmbrædt med en Tallerken Rødgrød. Til sent paa Aftenen sad Direktøren paa Kontoret og »regnede«. Nogle af Vennerne spottede ham for hans evige Kalkuleren.

Men som der staar i en gammel Revy-Vise:

Han kan nemlig slet ikke andet — —
Han gør'et for Fædrelandet.

Hans næste Bedrift blev Paladshotellet. Jeg husker som igaar en Dag Anders Jensen stod i *Anton Rosens* halvfærdige Kæmpehus og forklarede mig, hvor prægtigt det vilde blive, naar Københavnerne mødtes her i de store Lokaler til Karneval og Fest.

Hans Drøm gik i Opfyldelse. Og Aarene der fulgte, saa »Palads« blomstre trods alle uheldige Profetier. »Det minder om en Ligkiste«, bemærkede *Herman Bang*, da han kom fra Indvielsen. Og *noget* var der maaske om det: Marmorhaven, som idag straalere af Farver, var af Rosen bleven fremstillet i sort og gult. Men ogsaa *han* havde jo sine Særheder. Man husker det Øgenavn, Københavner-Vitsen gav Hotellets groteske Sten-Indgangs-Portal, som nu er skjult af en Baldakin. Men enten det gik op eller ned med Anders Jensens stolte »Palads«, altid sad den flittige, nøjsomme Mand paa sit Kontor og »regnede« — under Billedet af Vennen og Støtten gennem mange Aar Bankdirektør *Axel Heide*.

Ved sin Død var han »kun« fhv. Slagtermester og Herre til det skønne Catrinebjerg ved Taastrup. »Gammel« blev han aldrig. Var det ikke for de 78, tror jeg, han kunde ha' forbavset os endnu en Gang.

XXVIII.

Da vi flyttede Frihedsstøtten.

Københavnerne var i svundne Tider ikke saa vant til Sensationer i deres Avis som i vore Dage. En Gang i Slutningen af Halvfemserne offentliggjorde Arkitekt Erik Schiødtte en Artikel, der kort og godt bar som Overskrift: »Vi flytter Rundetaarn«. Det lød jo ret sinds- svagt, men der var virkelig nogle Ingeniører m. fl. der mente det kunde praktiseres.

En anden Sensation var Planerne om et Eiffeltaarn i Søndermar-

ken; de blev ikke til noget, men vi fik i Stødet Udsigtstaarnet i Zoologisk Have.

Sensation Nummer 3: Flytningen af Frihedsstøtten var Københavnerne derimod paa Forhaand indforstaaet med, og man vidste den en Dag vilde blive Virkelighed eftersom Anlægget af den ny Boulevard-Bane krævede en saadan Flytning. Den hæderkronede gamle Støtte stod færdig i 1797, og vi kan derfor med fuld Ret fejre dens 150-aarige Jubilæum i 1947, selv om det allerede én Gang — i Sommeren 1942 — er bleven festlig mindet, idet Kronprins Frederik (den senere Frederik VI) i 1792 havde nedlagt Grundstenen og denne Begivenhed meget vel kunde anvendes som Basis for et Jubilæum. Smykket med Flag og Blomster plukket ved sjællandske Grøftekanter stod den gamle bramfri Støtte hine Sommerdage som Festernes Midtpunkt. Og gaar vi helt tilbage til 100 Aars Mindefesten i 1888 for Stavnsbaandets Løsning straalere denne Dag med det mægtige Folketog, som en af de største i den bevægede Udstillingssommer.

Fra visse Sider hævder man, at Frihedsstøtten staar i Vejen for Trafiken, at den maaske burde flyttes ud f. Eks. til Frederiksberg, til Søndermarken eller et lignende Sted. Men gaar vi blot et Hundred Aar tilbage forandres Billedet straks. Den Gang var Vesterbro en bred landlig Vej med skyggefulde Træer og lave Huse. Carstensens Tivoli med sin beskedne Portal af Træ livede op i Billedet. Og paa de toppede Brosten blev store Flokke af Køer og Grise drevet fra Landet ind imod Vesterport mens Bønderne agede i deres skump-lende Vogne. Sikkert passede Frihedsstøtten *den Gang* bedre ind i Billedet, og alle vidste Besked om, hvorfor den stod der. Paa et berømt Stik har Eckersberg gengivet Datidens landlige Vesterbro. Og oppe i den gamle Kafé »Osborne« hang i mange Aar Prof. Fristrups Frise med Billederne af det brogede Liv paa den brede Landsbygade, et kulturhistorisk Dokument af stor Værdi.

Da Støtten stod færdigt i 1797, vakte den almindelig Beundring. Ivrige Patrioter kaldte den endog »det skønneste Mindesmærke, noget Land kan opvise«. Maaske var den Kunst, der gennem Støtten talte til Folket, noget aristokratisk. Det laa i Tiden. Men det maa samtidig ikke glemmes, at det var selvstændigt tænkende og frem-

ragende Kunstnere, der i et lykkeligt Samarbejde havde skabt det folkelige Monument.

Som Støttens egentlige Skaber, dens Arkitekt kan nævnes Prof. Nicolai Abildgaard. At benytte den ægyptiske Obelisks Form var hans Idé. Forøvrigt har et berømt fransk Kunstværk været Forbilledet for vor Vesterbro-Støtte: François Anguiers' Gravmæle over Hertugerne af Longueville (ca. 1663), oprindelig i Celestinerkirken, nu i Louvre. Det er ganske vist betydelig mindre end Frihedsstøtten, men Ideen er den samme: en Obelisk paa et Fødstykke med fire allegoriske Figurer.

Figurerne paa Frihedsstøtten forestiller »Troskaben« (Wiedewelt), »Jorddykningsflid« (Andr. Weidenhaupt), »Fædrelandskærlighed« og »Tapperhed« (Nic. Dajon).

Den interessanteste Oplevelse i Frihedsstøttens lange Liv var, da den i 1909—10 holdt Flyttedag. Morsomt nok gaar den Mand, der paatog sig dette uhørt vanskelige Arbejde, fhv. Stenhuggermester Carl Scheller, stadig lyslevende rundt iblandt os, et imponerende Bevis for, at man kan holde sig i Vigueur til helt oppe i Firserne, saafremt man i hele sit Liv har været Friluftsmænd. Scheller har været med i mange Ting og Foretagender — ved Siden af, at han som alle ved har »indskrevet sit Navn i Byens Ansigt med Sandsten og Granit«, som der blev sagt paa hans 80 Aarsdag. Han var den første Københavner, der stod paa Ski og kørte Sparkstøtting i Dyrehaven, og det skyldtes hans Initiativ, at vi fik Kælkebakken i Ulvedalene.

I den haarde Vinter 1887-88 var Nøden i Byens Fattigkvarterer stor. Scheller modellerede en Statue af Prinsesse Marie (i Sne!) og stillede den op i en Gaard paa Nørrebro. Der indsamledes i nogle Bøsser til Samaritanen. Senere blev Prinsessen flyttet ned til »Nikolaj«, hvor Brandmændene havde haft deres Snefigur forestillende Sergent Thim fra Folketeatrets Sukces-Stykke »Alt for Damerne«. Men den var smeltet. Nu fortsatte Prinsesse-Statuen, og der indkom ialt 8000 til de fattige, Halvdelen paa Nørrebro og Halvdelen ved »Nicolaj«.

Carl Scheller er en morsom gammel Københavner at snakke med.

Hans Oplevelser er i Sandhed usædvanlige. Her er nogle Prøver:

— Hvorledes jeg fik Kapital til at starte min Forretning, se, det er en hel Historie for sig. En Vinterdag kom jeg ud paa Lautrups Skibsbyggeri ved Langelinie, hvor den store Hval, der var strandet i Vejle Fjord, blev forevist. Fiskerne havde tjent 22.000 Kr. paa Dyret og solgt Skelettet til Zoologisk Museum. Jeg købte Hvalen af Fiskerne for 2000 Kr., gav Museet 500 Kr. (de var glade for Handelen, for der var ikke Plads til Dyret). Jeg fik dannet et Firemands-Konsortium, og vi rejste med Hvalen til Berlin, hvor den blev forevist med det Resultat, at hver af os tjente 15.000 netto! Dyret endte i Wien, hvor det blev udstillet i Prateren, men maatte begraves dér, da det efterhaanden »parfumerede« Byen med en alt andet end behagelig Duft.

.... Nu havde Carl Scheller Penge paa Lommen og kunde begynde at pynte Byens Façader med Sandsten og Granit, lægge den solide Basis under snart sagt de fleste af det nye Københavns offentlige Bygninger og være Kunstnerne, Billedhuggerne, Arkitekterne en udmærket Medhjælp. Den Nat Christiansborg brændte, havde han været en af de Tusinder, som betragtede det vældige Baal. Lidet anede han dengang, at han skulde komme til at iklæde det nye Christiansborg Marmor og Granit. Han var en Mand allerede oppe i Aarene, da han uden at puste sprang op ad Stigerne, helt op til Gesimsen. Det var Cyklen, der havde holdt ham i Træning.

Men helst taler Scheller om sine *første* Arbejder, f. Eks. da han en Dag gik op til *Meldahl* og spurgte, om han ikke »skulde have lavet noget«. Etatsraaden modtog ham elskværdigt og gav ham en stor Rulle Tegninger med hjem. Det drejede sig om Fontænen i Frederiksborg Slotsgaard.

Da »Store Nordiske« rejste sit Hus paa Kongens Nytorv, kom selve Etatsraaden en Dag ned paa Arbejdspladsen. »Mester« gav sig straks i Snak med den store Mand og bad ham lægge et godt Ord ind for, at de paatænkte Pyramider paa Attikaen — der af Arkitekten var foreslaaet udført i Zink — skulde være af Sandsten, som er et mere holdbart Materiale. »Naa, mener De det?« sagde *Tietgen*. »Ja, jeg skal tænke over det.« Dagen efter gik Carl Scheller Meddelelse om, at hans Forslag var vedtaget.

— Men mit *morsomste* Arbejde var nu Flytningen af Frihedsstøtten. Det var nødvendigt af Hensyn til den nye Boulevardbane.

Det var vel nok den skrappeste Kontrakt, jeg har været ude for, og det mest nervepirrende Arbejde! Men jeg havde jo ganske vist selv tilbudt mig til Generaldirektør *Ambt* som den mest kvalificerede. I Juli 1909 fangede vi an. Om det var svært? Støtten skulde jo flyttes af Hensyn til Boulevard-Banen. Med mine seks bedste Folk var jeg paa Stilladset fra Morgen til Aften. (Et lille Kuriosum: For samtidig at kunne passe Stenhuggeriet lod jeg anlægge Telefonledning til Støtten.) Hver enkelt af de 32 Neksø-Sten, hvoraaf Obelirken bestaar, vejer 2000 Pund, det bliver 64.000 (32 Tons) ialt, der skulde »flyttes«, løsgøres og fires ned til Jorden med et Spil drevet ved Haandkraft.

— Skete der Uheld?

— Ikke ét. Men Stenene viste sig at være temmelig forvitrede. Vi havde Tilskuere i Tusindvis hver Dag. Det værste, jeg oplevede, var en Storm, ja, en ren Taifun, der ruskede og sled i Stilladset. Vi hørte Brædder og Arbejdsværktøj rasle ned ad Gaden, mens Stilladset gyngede og svajede, saa vi ventede det værste. »Saa gaar vi ned!« kommanderede jeg. Heldigvis gik det godt. — I nærved et Aar var København uden Frihedsstøtte, mens den store Udgravning til Boulevardbanen og senere Overbygningen blev gennemført. Sporvognene kørte ad interimistiske Broer over det store »Hul«.

— Hvor gjorde De af Stenene?

— De blev magasineret ovre i Banegaardshullet, mens »Pigerne«, emballeret i Kasser, blev betroet i Glyptotekets Varetægt. En af dem, »Landbrugs-Fliden«, var saa forvitret, at den maatte fornyes. Den stod paa det mest udsatte Hjørne.

— Fandt De Grundstenen?

— Vi vidste jo, at den maatte være der, og Direktør *Mollerup* var meget spændt paa, om den kunde findes. En Dag blev der telefoneret til mig, at man fire Meter nede i et Lag af de uregelmæssige Sten var stødt paa en 25 cm tyk Sten med Laag over. I Overværelse af Museumsfolkene blev Stenen løftet op og aabnet. Den indeholdt en Guldmedaljon med Inskription og en Guldmedalje, men mærkeligt

nok ingen Dokumenter. Da Støtten senere skulde genrejses paa sin ny Plads (den nuværende) godt syv Meter længere ind imod Raadhuspladsen, foregik en ny højtidelig Grundstensnedlæggelse. Guld-sagerne med Dokumenter om Flytningen nedlagdes i et Glashylster i et muret Rum med Asfaltdække over.

— Hvad var Deres Løn for det svære Arbejde?

— Æren — ja og saa 11.000 Kr. Men De kan tro, jeg var glad, da det hele var overstaaet, uden at saa meget som en Flis var gaaet af Støtten

XXIX.

Til Fodboldkamp med Fini.

En lille kuglerund Herre nærmer sig, førende sin Hund i Baand, Idrætsparkens Tælleapparat.

Kontrolløren gør affabelt Honnør:

— Hunde maa ikke medtages!

— Ja men vi har Kort.

— Har de Herrer Kort, ja, det er en anden Sag —

Og »Busser« spadserer sindigt ind i sin Herres Fodspor.

— Hvis han kunde tale, smaalder Fini, tror jeg, han vilde sige: »Jeg er med den Herre«. Ha, ha, ha!

— Hvilken Race? spørger jeg.

— En ægte Hornung & Møller! Aa, han er saa rar. Man kan tage et Kødben ud af Gabet paa ham. Jeg elsker ham.

Vi placerer os alle tre i første Parket, og Spillet begynder. De unge Kæmper stormer frem paa Banen, Luften genlyder af de første Spark.

— Denne Sport har over 400 Aar paa Bagen — ja, hvem skulde tro det? siger Fini og faar Ild paa en Cigarillo.

— Hvad er det, som fængsler Dem mest? Er der noget Forhold mellem Fodbold og Musik? Har De selv dyrket Sporten?

— Nej, nej, kun Tennis i yngre Dage. Men vi forsømmer aldrig en god Kamp, gør vi vel, Busser? Kastrup og Laursen, ham den høje,

pæne, De ser dér, er Mestre i at behandle Bolden. Jeg tror, det er *det*, der morer mig! Men i gamle Dage, ja, da havde vi Fodboldspillere. Tænk paa »Tisten«, som nu er i Kanada, og har giftet sig igen. Hans Kælenavn stammer fra, at han ligesom jeg gik gratis ind til alle Fodboldkampe — »Gratisten«. Og de tre Middelboer, Christian, Ejnar og Nils (den berømte). Og Gandil, ja, han holdt nu af at spille lidt for Galleriet... det gør Laursen skam aldrig. Kender De Niels Bohr »vor berømte —«, han var særlig dygtig til at sparke med Hovedet. Svend Castella, den høje, lange Fyr, ham døbte de »Spir«. — Og Henry Meincke, han var vor ypperste Dommer ved de store Englænderkampe.

Mens Fini fortæller sig i Minderne, gaar Spillet sin Gang. Der gives næppe nogen Sportsgren, hvor Publikums Holdning er et saa fintmærkende Barometer som ved Fodbold. Et velrettet Spark, et uventet flot Trick — og det store Dyr brummer og grynter af Fryd. Omvendt hvis en Deltager under Spillet gør sig skyldig i en mindre fair Fremgangsmaade — straks hvæser Publikumme af Mishag. Spillets Charme beror paa, at det uventede hvert Øjeblik kan ske, at der *uafbrudt* er Liv og Bevægelse, Fart og Spænding over hele den store, grønne Bane. Ikke et Sekund tør den ivrige Tilskuer slippe Bolden af Syne, hvis han ikke vil gaa Glip af noget.

Saa er der de talrige store og smaa Kollisioner med deraf følgende ufrivillige komiske Kolbøtter i Græsset. Der gaar en Byge af Latter hen over Tilskuermasserne, hver Gang en ung Kæmpe triller omkuld... men sommetider gaar det jo slemt ud over et Skinneben eller en Fod. Saa iler Lægen til med sin lille Forbindingstaske og giver paa Stedet den Faldne lidt Massage. Op igen, skønt hinkende, og ud i Kampens Gny blandt de evigt løbende, halsende og sparkende Kombattanter.

Men alt dette vækker kun forbigaaende Interesse. Publikums Bifald og Tilraab hidser Deltagerne op til stadig ny Kraftanstrengelser — nu gaar Spillet ligesom mere »frisk« end før. Bolden stiger snart mod Himlen, ryger snart under Munterhed ind mellem Tilskuerne — en Scene, der kendes fra Cirkus — og nu, uventet og pludseligt som et Lyn flyver den ind over Maalet. Dommerfløjtens kort Pift lyder.

— Pavse. Første Halvleg er endt, og de udasede Spillere forsvinder ned i Paaklædningsrummet for at faa lidt Massage og gurgle den tørre Hals med Vand. Om noget stimulerende Middel kan der selvfølgelig ikke være Tale.

— Nej, forklarer Fini, det har de ingen Interesse for. Det er kun os andre ...

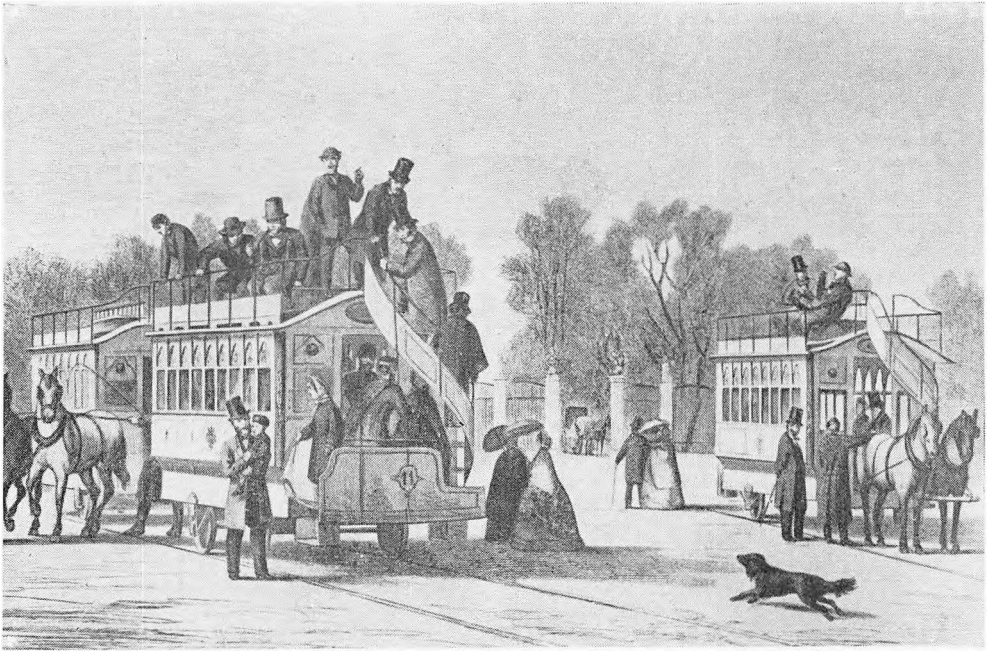
Og han ser op imod Restauranten bagved de hvide Søjler.

— Sjo-ko-læ-je! Sjo-ko-læ-je! (Er det danske Sprog ikke smukt og klangfuldt? Som klukkende Vand, forklarede Hr. Thorkild Roose nylig i en Interview). Fodboldsporten har jo beriget det arme Modersmaal med en Masse Vendinger, som i Grunden burde defineres for Ikke-Sagkyndige i et særligt Leksikon, der kunde fremtræde f. Eks. som et Slags Tillæg til Programmet.

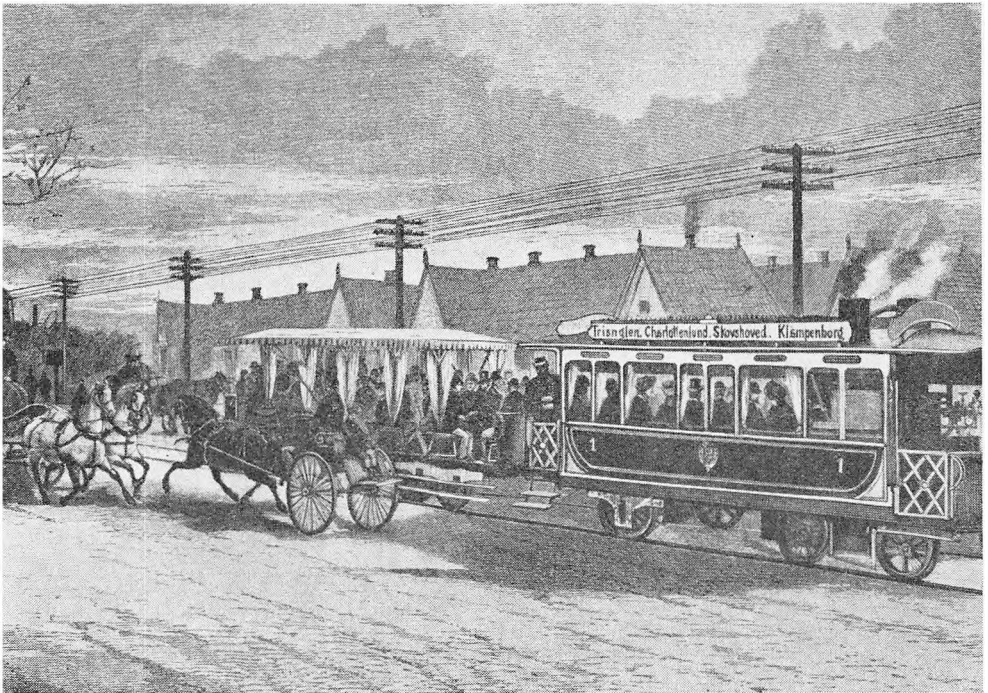
To Ungersvende bag ved os i Alderen 13—14 slaar ustandselig om sig med »venstre innerwing«, »back«, »halfback«, »Straffespark«, »Frispark« etc., etc. Og de passer paa som Smede, hvis Bolden »dribles« eller der er nogen af Spillerne, der »doner« (skal være daaner) eller »skvætter«. De synes at være paa *meget* intim Fod med Holdets Førstemænd, eftersom de familiært tiltaler dem: »Blicher« (slet og ret), Laursen, Graa o. s. v.

Der er saa hyggeligt paa Banen, nu mens den sparsomme Sol lyser op og kaster lidt Glans over Billedet: de brogede Dragter, de unge, ivrige Ansigter, den ustandselige Løben frem og tilbage, og i Baggrunden den tætte Publikums-Mur af Hoveder, der stirrer med opspilede Øjne og Hænder, der bragende slaar sammen efter et heldigt eller behændigt Spark. Allerbagest løfter Østre Elektricitetsværks to slanke, høje Skorstene sig som et Par Periskoper over Tribunetaget. »Fredenhus«' røde Mure toner frem — og paa den anden Side er det Jacobskirkens Spir og Idrætshusets solide Masse, der afslutter Horisonten.

Men der er én Ting endnu, som karakteriserer dette Publikum: det bliver ikke træt eller sløvt, men følger Spillet næsten aandeløst lige til Slut. Det skyldes bl. a. den vise Regel, at hver Halvleg kun maa vare nøjagtig tre Kvarter. Saa lyder Dommerens Fløjte, men denne Gang med *langt* Pift. Og alle rejser sig og forlader deres Pladser. De

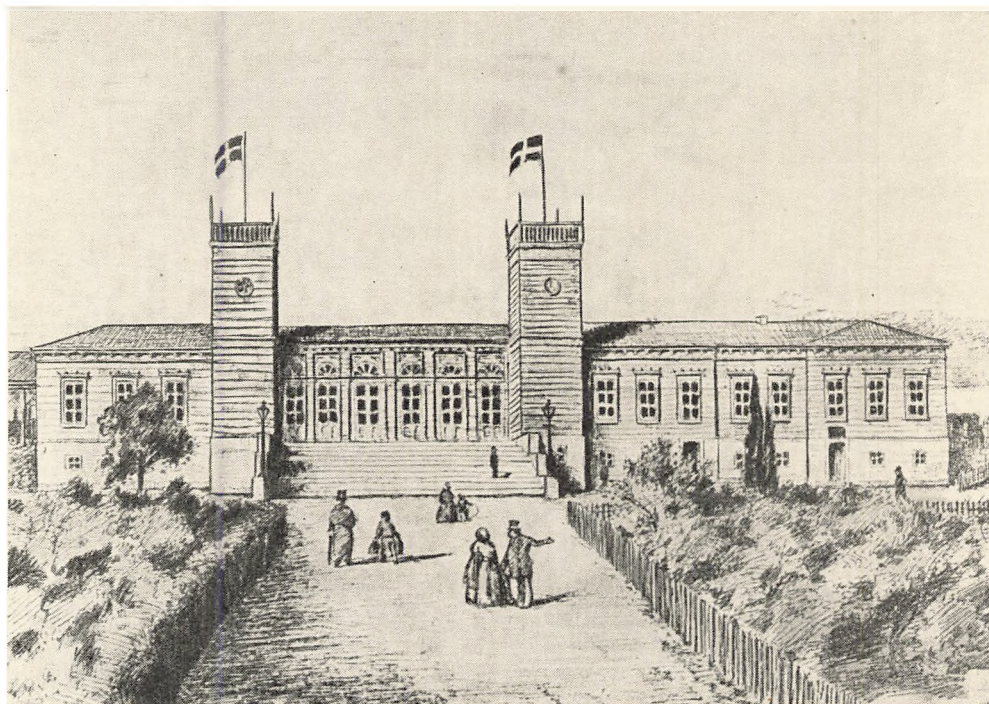
Paa Runddelen i Tresserne Et morsomt Minde om de gamle Hestesporvogne med højhattede Herrer paa »Imperialen«

Dampsporvognen, der i en Række Aar terroriserede den idylliske Strandvej, indtil den efter en voldsom Pressekampagne helt forsvandt

I Juni 1947 fejrer Statsbanerne et stort Jubilæum: Det er 100 Aar siden det første Jernbanetog afgik til Roskilde

Saa prunklus var Københavns første Banegaard, der laa omtrent hvor den nuværende er rejst. En Spadseresti førte fra Frihedsstøtten ned til Stationen

flæste diskuterer ivrig Dagens forskellige mere eller mindre vanskelig opnaaede Maal.

Fini siger ved Udgangen:

— Jeg maa skynde mig. Jeg skal spille Beethovens Romance i Es-Dur og hans »Føraars-Sonate« i Radio.

— Ja, *den* Kunststart foretrækker nu ogsaa jeg . . .

»Busser«, som nu er fri for Snoren og længes efter et lækkert Kødben, han har liggende derhjemme i Slagelsegade, springer foran med glade Bjæf.

XXX.

Lovens Arm.

Det var ikke nogen let Opgave, det københavnske Politi havde med at holde Orden og Justits i den gryende Storstad. Var »Pan-serne« populære? Egentlig ikke. Der skumledes lidt rigeligt over »Betjentens Bajer« ved Nedgangen til Kælderbeværtningerne, og dertil kom, at Politiet irriterede Borgerne ved at gøre Dumheder og fare løs med Stavene, hvor en rolig og besindig Optræden vilde have gjort mere Virkning. Et Eksempel blandt mange: Optøjerne i Midten af Halvfemserne ved Storkespringvandet. »Paa Stationen!« var det evige Feltraab. Maaske var Eksemplet fra de Overordnede her en af Grundene til det store Publikums Animositet. Hr. Theodor Petersen, en forhenværende Dragonofficer, var en striks Herre, og mange var de drabelige Slag, i hvilke han bekæmpede de letsindige og ugudelige Københavnere.

Et Fænomen, som helt er forsvundet fra Københavns Gader, er Manden med den store Perial. Svingende fra det ene Fortov til det andet, fulgt af en hujende Skare Gadedrenge, var denne Herre en lidet tiltalende Type i Gadelivet. Men som Regel gjorde Pan-serne kort Proces. Naar de hvide Handsker blev trukket af og puttet ned i Baglommen, vor det Signalet til, at nu skulde der ske noget. Enten blev Fyren bragt ind i en Gaard, anbragt paa en Trækkevogn og kørt i Triumf til Hotel »Den grønne Lygte«, som Politistationen

hed i Folkemunde — eller simpelthen i et lidet tiltalende Optog halvt baaret, halvt slæbt til Detentions-Lokalet, hvor Rusen blev sovet ud. (Droskekuskene ømmede sig ved at stille deres Kareter til Politiets Disposition — det kunde jo gaa ud over Hynderne!) Datidens Aviser vrimgledede med Notitser om fulde Mænd.

Men Nytaarsnat tog Bisser og Bøller Revanche over Panserne. I Mayonaise-Kvarteret patruljerede en Betjent, der paa Grund af sin Lidenhed gik under Øgenavnet »Den lille Kineser«. Han blev af en Flok store Drengene anbragt paa en Trækkevogn og lempet ud i Storkespringvandets Bassin. Et Tilfælde som dette hørte naturligvis til Undtagelserne. Som Regel var Bisserne bange for de store og stærke Betjente. »Buldre Jørgen« eller »Stærke Jørgen« tog dem en efter en ind i en Gaard, hvor de fik læsterlig Klø.

Man maa holde Gadens Betjente en Del til Gode; det var f. Eks. ikke altid lige let at tumle Dansebuternes blandede Publikum af Alfonser og professionelle Slagsbrødre. For ikke at tale om Brøndstrædekvarterets berygtede Beværtninger eller Stamgæsterne i »Holger Danske« eller »Blodkoppen« i Farvergade (hvor en Mæketoddy kostede 4 Øre. NB. Betalingen skulde erlægges, inden Toddyen blev serveret!)

Der lever ude paa Frederiksberg en Politimand, som bedre end nogen anden kender Korpsets Kamp mod Forbrydere og Lovovertrædere af alle Kategorier. Fhv. Politinspektør, senere Chef for Opdagelsespolitiet *Henrik Madsen* er en fornøjelig gammel Herre at snakke med. I denne Vinter fylder han 85. Og han kan huske!

En bevæget Dag i Henrik Madsens lange Virksomhed som Politimand var hin 8. September 1908, da Hans Stormægtighed, Justitsens Øverste, kort sagt: Alberti kom op paa Domhuset og meldte sig som Storbedrager.

Opdagerchefen udtaler, at efter hans Mening var der i gamle Dage som Regel et godt Forhold mellem den store Befolkning og Politiet. Patruljeringen i Gtaderne bevirkede, at Borgerne efterhaanden lærte de enkelte Politifolk nærmere at kende. Og var der noget, som trykkede, kom man med sine smaa og store Sorger til Assistenten (Hen-

rik Madsen sad i 7 Aar paa Svendsgades Station paa det urolige Vesterbro). Det skabte gensidig Tillid.

De meget store Forbrydelser, Mord f. Eks., hørte dengang til Sjældenhederne; deraf forklares den umaadelige Opsigt, de vakte. Tænk paa Lampevejs-Mordet, Damsø-Mordet paa Chaufføren, Mordet i Holstensgade (Konen og Elskeren myrdede Ægtemanden), Manden, der dræbte sin Hustru og paa en Trækkevogn kørte Liget ud paa Østerbro, hvor han brændte det i en Varmeovn. Nogle her fundne menneskelige Knogler røbede Udaaden. Endelig det grupvækkende Mord paa det gamle Bankbud Meyer, hvis Lig Morderen — Philipsen — i en Tønde sendte til New York. Selv blev han anholdt paa en Damper i Elbemundingen.

Og Bulotti-Affæren! For nogle Aar siden saa jeg paa en Bænk i Lystskoven, der støder op til Sindssyge-Hospitalet ved Nykøbing Sj. en hvidhaaret, fredelig Olding Min Ledsager hviskede: Bulotti. Efter at have forøvet sine bestialske Mord paa Proprietær Bech og dennes Karl blev den farlige Forbryder overmandet efter en rasende Kamp i en Lejlighed i Landemærket. Bulotti ramte og saarede med sin Revolver en Politimand i Laaret; paa en anden gik Kuglen gennem Hatteskyggen. Da han senere laa bagbundet paa Gulvet i Henrik Madsens Kontor, hviskede han: »Bulotti, store Russer, alle bange for Bulotti.«

Næsteften Mordene var Datiden stærkt optaget af de store Indbrud hos kendte københavnske Juvelerfirmaer. Lorenz-Banden var den værste. Vedkommende Dømmer mente, det var de forkerter Folk. Opdagerne havde anholdt, men det viste sig senere, at det var det prøvede Korps, der havde Ret, skønt ogsaa den samlede Presse gik imod det, og Korpset fik en eklatant Oprensning.

Naar en farlig Forbryder dengang blev jaget, troede den brave »Jagtfalk«, han kunde fange Vedkommende ved at køre ud med en Projektør paa Vognen og invitere Presse-mænd med. Det skulde han maaske helst ha' ladet være med. Men vi var jo ikke ufejlbarlige, siger den gamle Opdagerchef til Slut — kun Mennesker.

Med Droskekuskene laa Politiet næsten altid i Krig, og man oplevede daglig, at Publikum gjorde Vrøvl over Taksterne, saa Betjen-

ten maatte tage Affære. Erik Henningsen har malet et dejligt københavnsk Billede af den gamle »Æske« der holder paa en Sidevej, mens Konen bringer Middagsmaden til den gæve Kusk, der troner paa sin Buk og lader den varme Suppe smage sig. Ogsaa Lotte faar sit gode Foder af Muleposen. — Ja, de var fæle, klamme (og langsomme) de gamle Drosker, men vi havde dem ikke bedre. Det hjalp, da vi fik Taxameter paa Æsken. Saa kunde Vrøvlet om Taksterne da høre op. Paa Nørrebro Teater skabte Vald. Kolling i »Taxameterkuskens Datter« (1901) en herlig Kuske-Type i den ny Uniform med lysegul Kavaj og røde Opslag og hvid Cylinderhat. Kors hvor blev de gamle Kuske med ét fine! Vi havde forøvrigt ogsaa kvindelige Droskekuske ligesom i Paris. Den sidste havde Stæde udenfor den gamle Holtebanegaard. Ellen Petersen hed hun, ung og køn i smart blaa Uniformsfrakke og lange Støvler. Hun havde enorm Søgning.

Men helt tidssvarende blev Droskekørslen ikke før Bildroskerne rullede frem ...

Den første, »K 900« hed den, viste sig i Begyndelsen af 1902. Et Selskab var bleven dannet med en Garage ude paa Vesterbrogade. Vi var 8 Mand, der (paa Tricykler hos Cornelius Steffensen) »lærte« at køre, fortalte Byens første Droske-Chauffør, da jeg ved Jubilæet 25 Aar senere havde Fornøjelsen at køre en Tur med ham i hans elegante Renault. Han var Finne og hed E. Wiehelmson Tuuri. Hans første Vogn var elektrisk; men Selskabet gik snart omkuld, Mekanismen gik itu, der var ikke Strøm nok, og Vognen var for stor og upraktisk. Inden Falliten havde Selskabet hos Dansk Automobilfabrik (H. C. Christiansen) bestilt 3 ny Drosker af en bedre Type. Jeg købte »K 900« for 450 Kr. og begynde for mig selv. Vognen var dansk Arbejde.

Rat fandtes ikke, kun en Styrepind. Karetten blev sat i Gang ved et Haandsving, og standsede naar jeg drejede paa en lille Skrue, der lukkede for Benzinen. Køleren laa flad under Vognen og Cylinderen (der var kun én) under Chaufførsædet. Karburatoren var et simpelt Jernrør. Jeg begyndte med massive Gummiringe, men de kunde ikke holde, og jeg fik saa rigtige Luftringe fra Schiønning &

Arvé. Der var Plads til 4 Personer, og Kaleschen kunde slaa's op i Regnvejr.

Mine Kolleger med Hestedroskerne var nærmest lidt uforskammede, skønt jeg havde samme Ret som de. Men jeg maatte holde lidt for mig selv, Grundtaksten var 50 Øre pr. 1000 m, (som fra Tivoli til Runddelen). »K 900« kørte i et Par Aar, men næsten daglig gik den itu, det var jo noget Bras. Og dog var Københavnerne som tossede efter at komme op at køre. De betragtede min Karet som en Kuriositet og stod i Timevis og ventede for at faa en Tur 3 Gange Raadhuspladsen rundt for 1 Kr. En Vinteraften kørte jeg fast under en Snestorm, og Passagererne maatte staa ud og skyde bag paa. Ved Christian IX's Begravelse havde jeg akkorderet med en svensk Pressefotograf om at køre ham til Roskilde for 25 Kr. Vi naaede Vejrmøllekro, saa gik Mekaniken i Staa. I det fjerne saa' Svenskeren det pompøse Sørgetog drage forbi og nedkaldte samtlige *Jäklar* over mit syndige Hoved. Jeg maatte give ham Halvdelen af Pengene igen.

Men ogsaa mere lykkelige Mindler har jeg. En Dag paa Raadhuspladsen kom en elegant Dame med sin Mand og 2 smaa Dreng og hyrede Vognen. Den ene Dreng vilde absolut sidde hos mig.

»Men pas nu paa Axel, at du ikke falder af,« formanede hans Mor. Herren i Vognen sagde: »Kør til det gule Palæ i Amaliegade.«

Stolt som en Konge rullede jeg med mine fornemme Passagerer op ad Strøget. Jeg lod jo som om, jeg ikke vidste, hvem de var.

Det hændte at berusede Personer lavede Fest med min Vogn. Andre morede sig med at rulle ud ad Strandvejen og lade sig fotografere i Karet.

Farten var 20—25 Kilometer, men det var sjældent, det gik saa rask. Det endte med, at jeg solgte min Vogn for 350 Kr. Den burde være havnet paa Bymuseet.

Nu kører jeg — som De ser — en fin Renault til 10.000 stærke fra Taxamotor Kompagniet. Ja, den Jespersen han var en Knop. Han skulde blot ha' faaet Lov at leve lidt længere. Jeg starter Kl. 4,30 om Morgen og kører til Kl. 4 Em. Skal jeg køre 15—16 Kr. ind i den Tid, maa jeg passe forfærdeligt paa. Desuden skal jeg jo lægge Benzin og Gummi til.

Til Slutning giver den brave Vognstyrer sine Kolleger en fin Kompliment:

— I Forhold til den kolossale Trafik, er Tallet paa Ulykker forholdsviis ringe, men det er ogsaa min Erfaring, at ikke mange Chauffører kører saa godt som de københavnske!

XXXI.

Den kære Telefon.

I min Haand holder jeg et lille beskedent Hæfte ikke større end en almindelig Notitsbog. Det er Københavns Telefonselskabs Haandbog for 1885, Fortegnelse over Centralbureauer og Stationer samt Telefon-Abonnenter. Jeg kan med Lethed have Bogen i Inderlommen. Den fylder ingenting.

Fire Aar forinden, den 15. Januar 1881, havde »Det internationale Bell Telefonselskab« aabnet den første Central i Lille Kongensgade med 22 Abonnenter. Idag møder K.T.A.S. med 266,000 alene i Stor-København, og de to Haandbøger, Navne- og Fagbog, har et samlet Oplag paa 711.000 Eksp. Det er Ladets største, mest læste Bog.

Hvem var de 22 første Abonnenter? Saa godt som udelukkende Forretningsfolk, Banker, Veksellerer, Fabriker o. lign. Privatbanken var saa heldig at faa det bedste Nummer — ét — og den har det endnu. Desuden kan nævnes Tuborg Fabriker, Firmaerne Moses Melchior og Th. Green & Co. paa Kongens Nytorv, Sukkerfabrikerne, den store Tømrermester Jul. Schmedes, (Fader til Erik, Poul og Hakon S.) m. fl. Men Christian IX havde ingen Telefon, Teatrene, Kaféerne, Lægerne heller ikke. Derimod havde gamle Politidirektør Crone sørget for at hans Etat var med. Men Brandvæsenet nede ved Nicolaj fik først Telefon i 1885 — Christiansborg skulde brænde først! — og paa det gamle Raad- og Domhus paa Nytorv kom Telefonen saa sent som i 89. Det er karakteristisk, at flere af de store Forretningsfolk havde Telefon baade paa Kontoret og i Hjemmet, Villaen paa Strandvejen eller andet Sted i Byens Omegn.

— Paa Verdensudstillingen i Philadelphia i 1876 havde Professor

Alexander Graham Bell første Gang præsenteret sin epokegørende Opfindelse. Men de fleste betragtede Telefonen som et morsomt Legetøj uden praktisk Nytte, og da den et Par Aar senere blev demonstret i København, tillagde man den ingen som helst Betydning. Dog blev der i 1879 startet et Foretagende ved Navn »Københavns By og Hustelegraf« med Hovedstation i Hotel Royal, hvorfra der var Forbindelse med en Række kiosklignende Stationer. Publikum kunde her afsende Breve og Telegrammer, bestille Bude etc. En Henvendelse fra Firmaet til Tietgen var uden Resultat. Etatsraaden havde ingen Tiltro til Telefonen og ønskede ikke »at blive ringet op af en hvilken som helst Urtekræmmerdreng«. Dog indvilgede den store Mand i, at hans tekniske Konsulent traadte i Underhandling med Bell-Kompagniets nystiftede europæiske Hovedkvarter i Antwerpen.

Resultatet blev Dannelsen af det ovenfor omtalte internationale Bell Telefon Selskabs Danmarks Afdeling. Allerede Aaret efter overtog »Københavns Telefonselskab« Bell Selskabets københavnske Afdeling, og Tietgen fik Sæde i Bestyrelsen. Der blev uddannet 3 Telefonistinder.

Den første Telefonbog kom i 1882, mens de ny tilkomne Abbonenter i det første Aar blev bekendtgjort gennem »Nationaltidende«. Siden da er Haandbogen udkommet regelmæssigt hvert Aar undtagen en Gang i Tyverne og i 1945, da man »sprang over«.

At Københavns Teatre ikke havde Telefon ser jo mærkeligt ud. Vilde man i det kongelige gik man simpelthen til Billetsjoverne. Og da Teatret omsider i 1907 (!) kunde ringes op, hændte det ikke sjældent, naar Billetkontoret blev forlangt, at Vedkommende blev direkte indstillet til den noksom bekendte Kælder-Butik i Lille Kongensgade.

Derimod bliver man unægtelig imponeret, naar man hører, at Bell-Kompagniet allerede i 1882 oprettede Forbindelse mellem Det kgl. Teater og Industriforeningen, hvis Medlemmer seks af Gangen kunde sidde ude paa Vesterbro og lytte til en Operaforestilling. Hvad siger F. E. Jensen til *det*? Da Helsingør i 1883, som den første sjællandske Provinsby havde faaet Telefon med Ledning til København, kunde (Aaret efter) syv Familier glæde sig over Mozarts »Figaros Bryllup«

paa Det kgl. Bekræfter det ikke den gamle Sandhed: Intet Nyt under Solen?

I 1894 blev Betegnelsen »Københavns Telefonselskab« i Henhold til Firma-Loven ændret til »Københavns Telefon Aktieselskab«. Derved skabtes de fire Bogstaver K. T. A. S., der efterhaanden blev som et Bømærke for Selskabet. Samtidig blev Aktiekapitalen udvidet med $\frac{1}{2}$ Mill.

I 1896 flyttede Hovedcentralen fra Berninas Hus til den ny Jorcks Passage mellem Vimmelskiftet og Skindergade med det mægtige Telefon-Taarn omspændt med Tusinder af Traade. Mange vil huske dette impossante tekniske Vidunder, som fra nu af gled ind i den kendte Silhuet af »Byen med de skønne Taarne«. København var den Gang overspændt af Telefontraade særlig i de centrale Kvarterer. Men disse Luftledninger skaffede Selskabet mange Bryderier og Udgifter, naar det faldt ind med Storm, Frost og Snevejr. En Gang i Firserne havde nogle Drengene ude ved den gamle Jernbanevold kastet Sten efter Telefonstængernes Porcelænsisolatorer. Den yngste af disse Skarnsknægte blev straffet med Ris, de andre med store Bøder, og Dommeren beklagede, at de ikke alle kunde faa en korporlig Revselse.

Efterhaanden er man gaaet fuldstændig over til at nedlægge Telefontraadene i underjordiske Kabler støbt i Cement, det eneste rigtige Princip. Men malerisk saa det ud, da Traadene som et Spindelvæv tegnede sig mod Himlen. Det store Telefontaarn over Jorcks Passage blev først nedrevet i 1912. Det var en Seværdighed for sin Tid.

Allerede i 1907 begyndte Opførelsen af det ny Telefonhus paa Nørregade efter at de gamle Ejendomme Nr. 23 og 25 var nedrevet. Paa anden Sal i det først nævnte udførte H. C. Ørsted sine grundlæggende Forsøg over Elektromagnetismen. Hans Buste er rejst lige overfor Trappen straks man kommer ind ad Hovedindgangen.

Det ny smukke røde Komplex, tegnet af Jens Ingwersen, betød en meget stor Fordel for Selskabet, men det repræsenterer jo kun en meget ringe Del af K.T.A.S.s samlede mægtige Areal, 8100 m², en hel »Telefon-By i Byen« med et System af Gaarde, Bygninger, Lagre, Udsigtstaarn, ja endog en smuk »Telefonistindernes Have«.

Her blev der under Krigen indrettet en Branddam, der virker i Omgivelserne som en lille, idyllisk Sø; Selskabet haaber at kunne beholde den. »Telefon-Byen« strækker sig fra Nørregade til Larslejstræde og Nørrevold. Telefonens rivende Vækst har nødvendiggjort de store Udvidelser, endnu flere er under Ventilation, og Københavnerne vil en Dag kunne vente at høre sensationelt nyt herom.

Blandt de vekslende Telefon-Direktører indtager Fr. Johannsen en Særstilling. I en Periode var han bogstavelig i Publikums Øjne identisk med Telefonselskabet.

En Gang fortalte han mig, at han daglig maatte undertegne Afskedsbegæring fra Telefonistinder, der agtede at indtræde i den hellige Ægtestand.

— Er det med Abonnenter, der har ladet sig daare af Røsten, at Damerne gifter sig? spurgte jeg.

— Det vil jeg haabe; thi Mennesker, som der er noget virkeligt ved, er jo Telefonabonnenter. Men De har Ret i, at Damerne hos os lærer den fine Tale og Tone ... samt Taalmod. Ofte siger jeg til dem: »Naar I kommer hjem til jeres Fader eller Kæreste, og der er lidt i Vejen, saa sig det blidt og venligt! Saa glatter det sig alt-sammen.«

I en Periode som den nuværende med den uhyre Overbelastning af Telefon Tjenesten er det Abonnenterne, der skal vise Taalmod. Ingen kan vente, at den udsøgte Tone Selskabet ellers er berømt for, skal kunne opretholdes, nu da urimelige og grove Abonnenter ofte fører det store Ord. Ingen aner hvilke Grovheder en Telefondame bliver udsat for!

Af og til kan en saadan Kværlulant dog indsvøbe sine Udgydelser i en Tone af forsoren Gemytlighed, der kalder paa Smilet. En Abonnent, der klagede over for lang Ventetid, raabte i Tragten: »Hvor S. bliver De nu af igen? Jeg skal dog gøre Alvor af at forære Dem en Rullestol til Jul«! eller »Kunde De nu igen ikke finde Krykkerne?« Det mærkeligste er, at den Telefonistinde disse »Vittigheder« gik ud over, senere i Selskabslivet traf sammen med de paa-gældende (selvfølgelig uden at de anede hvem hun var). Det viste sig, at disse »vanskelige« Abonnenter var fine og dannede Selskabs-

mennesker, om hvem man aldrig vilde tro, at de kunde være ubehagelige i Telefonen.

En Dato bør kendes: I Maj 1908 kunde man for første Gang hos Taxamotorkompagniets Central bestille en Droske. Det var den tidligere Skibsreder Jespersen — berømt over hele Byen for sit fornemme Fuldskæg — der havde organiseret Kompagniet ved at danne en Sammenslutning mellem flere Vognmænd, der havde én eller flere Vogne. »Taxamotor-Jespersen« — han kaldtes aldrig andet — blev et kendt Ansigt, og Kompagniets Telefon Nummer 9001 uimod sagt det populæreste i Byen.

XXXII

De første danske Grammofonplader.

»The Gramophone and Typewriter Ltd. and Sister Companies« vilde gøre vort lille Land den Ære at starte en dansk — eller rettere skandinavisk — Afdeling. Stockholm var allerede erobret, og nu kom Turen til København. Da der skulde engageres en Slags »Mellemmand«, der kunde introducere danske Sangere og Skuespillere hos Direktionen, valgte man meget fornuftigt en ung Pressemand, der jo maatte antages at kende de paagældende Kunstnere. Opgaven laa jo noget udenfor de sædvanlige journalistiske Jobs, men efter at Direktør Sigmund Weisz under en Samtale paa Hotel Bristol havde givet mig de fornødne Direktiver, slog jeg til. Det var en spændende Tid, vi gik i Møde. Og for at begynde i den gemytlige Ende tog jeg samme Aften Direktøren med ud i Nørrebro Teater, hvor Hr. Weisz bestemte sig for at prøve med Frederik Jensen. Fru Friis Hjorth, Christian Schrøder, Victor Wulff og den ny-engagerede Valdemar Kolling. Det var en forholdsvis let Sag at formaa dette glade Kor til at gaa ind paa Weisz' Forslag — Honorarvilkårene var yderst favorable — og allerede næste Dag tog vi fat.

Det blev et Par morsomme Uger, der nu fulgte. Optagelserne i Bristol-Salonerne paa 1. Sal, som »Krofar« Wilkening havde stillet til Disposition for Selskabet, tog den halve Dag og gik let nok. Men

Resten af Dagen galdt det om at hverve de store Kanoner for Sagen. Og her begyndte Vanskelighederne. Den haardeste Nød at knække viste Kammersanger Herold sig at være. Skønt vi var gode Venner, var han uimodtagelig for alle mine Argumenter. Straks ved den første Visit gjorde han sig kostbar. Dels var han bundet til Dansk Fonograf Magasin, dels vedblev han stadig at insistere paa, at det vilde skade (?) ham i hans Opera-Karriere, om han nu kom ud paa nogle Grammofonplader, der umulig kunde gengive al den Charme, der vor forbundet med hans Stemme. For yderligere at vanskeliggøre Engagementet forlangte han et Honorar saa svimlende, at Sagen paa Forhaand maatte forekomme uigennemførlig.

Lidt mistrøstig overbragte jeg Herolds Ultimatum til Direktør Weisz, der imidlertid haabede paa, at »Pæren skulde blive moden«, blot man ventede lidt . . . desuden maatte han raadspørge Selskabets Direktion i Berlin, før han kunde gaa ind paa at udbetale saa ekstraordinære Honorarer, som Herold havde forlangt.

Hos Kammersangerens Kolleger var jeg heldigere. Nogle af dem anede overhovedet ikke, hvad en Grammofon var for en Tingest, men alle vilde de gerne tjene den lille Ekstra-Skilling, og jeg vendte hjem med Tilsagn fra Johanne Bruun, Peter Cornelius, Helge Nissen og Niels Juel Simonsen. Frk. Krarup Hansen var sengeliggende og kunde derfor ikke være med. Derimod engagerede jeg paa eget Ansvar Fru Oda, Ellen Beck og Johs. Herskind, hvis Popularitet den Gang stod i Zenith.

Det var nogle yderst fornøjelige Timer, vi i Bristols hyggelige Saloner tilbragte sammen med Kunstnerne, baade de store Kanoner og de noget mindre. Det ydre Apparat ved Optagelserne var saa primitivt som vel muligt. Bag et udspændt hvidt Lærred befandt de mystiske Voksplader sig, og her herskede den unge, elskværdige Ingeniør Hampe, hvem det paahvilede at regulere Kunstnernes Stemmer, der blev indtalt og indsunget gennem en Tragt, mens Direktør Weisz med Uret i Haand placerede sig ved Siden af den p. t. optrædende, sørgede for den rette Afstand fra Tragten, for Tempo og Rytme, idet han samtidig havde et vaagent Øje med det ledsagende »Orkester«, der bestod af en enlig Pianist.

Noget af det vanskeligste ved Optagelserne viste sig at være den ganske simple Ting: at overholde absolut Stilhed før, under og navnlig lige efter at en Sang var indsunget i Tragten. Hvert nok saa lille Ord kom jo »med« paa Pladen og virkede ganske meningsforstyrrende, naar Pladen senere blev »prøvekørt«. Da Simonsen havde afsluttet Foredraget af sit Bravour-Numer »Flyv Fugl, flyv —« (Kammersangeren udtalte »flyv« som »fliv«), kunde han naturligvis ikke dy sig, men fremsatte, før den sidste Linie var døet hen, en lille privat Bemærkning. Og den kom jo desværre med paa Pladen.

Da Optagelserne havde staaet paa i 5 Dage, traadte den flotte Løjtnant og Operasanger John Forsell, lige ankommet fra Mälarestaden med sin smukke Frue, ind ad Døren. Han blev modtaget med Jubel. Og nu kom der rigtig Liv i Optagelserne. Peter Cornelius var i overdaadigt Humør og sang Bechgaards »Gud signe dig, min Venneviv«, saa det klang. Fru Oda kvidrede sine mest yndede Viser. Ellen Beck — fornem og kølig — foredrog sine Romancer og Johanne Bruun sine straalende Opera-Arier. En hel Formiddag blev anvendt til Optagelser af den glimrende Holböll-Kvartet (der bl. a. sang »Paaskeklokken kimed mildt —« og »Slumrer sødt —«).

At Frederik Jensen og hans Partisaner fra Nørrebro formaaede at skabe Liv i Optagelserne siger sig selv. Frederik foreslog selv at synge en af sine store Træffere fra Revyen. Den begyndte:

*Jeg hver Aften ind i Tivoli til Thrane ty'r,
Herregud, vi Men'sker er jo gamle Vanedyr;
naar jeg ser den Glassal med den Smule Pianist,
mindes jeg den gamle »Ø« og Pi'ernes Pst, pst, pst!
Se, Carl Lunds det nye, skønne Schweizer-Landskab,
hvor man gaar, saa er der nye Overraskelser, man ser.
I en Alpehytte løb jeg paa et Brandskab,
og saa si'r man dog, at Trane ej har sjov Ideer!
For — at flytte Kunstnerplænen til det Sted, hvor før den laa,
Det 'ikke no'et alle og enhver kan hitte paa.
∴ Det ku' j'ikke hitte paa,
og det ku' Du'kke hitte paa.
Kun store Mænd kan lave den! ∴:*

Jeg har gemt Pladen i alle de 43 Aar og kan endnu mere mig over den.

Direktør Weisz ønskede, at ogsaa vor store Variete-Diva Dagmar Hansen skulde være med, og Dagmar gik ind paa Forslaget, hvis hun maatte tage sin smukke Søster Agnes med, der om Sommeren medvirkede i »Over Stalden«s Revy. Den lille Direktør var i Perlehumør og sendte lynende Øjekast til begge Søstrene, der konverserede ham paa ulasteligt Tysk.

— Ja, med Sangerinder er det dog lettest, erklærede han bag efter; de forstaar da en Spøg; dem kan man komme til Rette med . . .

Nogle udmærkede Plader blev optaget med Jutta Lund, hvis Stjerne den Gang var i Opgang. Hun havde udpræget Grammofon-Tække.

Den sidste Dag mødte Livgardens Orkester op og spillede, saa Ruderne i Bristol klirrede.

Med Herold kom vi stadig ingen Vegne. En Dag fik jeg ham dog lokket med op paa Hotellet. Weisz erklærede:

— Hr. Herold! Jeg vil ikke underbyde Dem. Men vi skænker Dem et Luksus-Apparat — og saa mange Plader, De ønsker . . .

Dette generøse Tilbud prellede imidlertid af paa »den stædige Bornholmer«. Der gik Aar og Dag, før Kammersangerens Navn kom til at staa paa Pladerne med »Sin Herres Stemme«. Hvem har ikke frydet sig over Herolds vidunderlige Foredrag af »Vaagn af din Slummer —« og de andre Romancer. Jo, han kom til sidst, men det holdt haardt, og det blev dyrt — sikkert det største Honorar, Selskabet har betalt — som alt, hvad der virkelig er godt!

Direktør Weisz vendte tilbage til København flere Gange. Og en Dag fik han Ideen til en Grammofon-Koncert i Palæet, den absolut første i København. Men hvem skulde være Protektor — subsidiært Protekttrice? Jeg foreslog halvt i Spøg Prinsesse Marie, saa kunde vi eventuelt faa hele Hoffet indbudt.

Den altid saa elskelige Prinsesse var ikke uvillig, men bad, om Hr. Weisz en Dag vilde præsentere sig i det gule Palæ, da hun ønskede at vide noget nærmere om Koncertens Art.

Paa den berammede Dag fulgtes vi ad ud i Amaliegade. Den

lille Budapester-Levemænd var i Kjole og hvidt og rystede som et Espeløv ved Tanken om at staa overfor en kongelig Højhed.

Prinsessen, der lige var vendt hjem fra sin Ridetur, bad os tage Plads og spurgte til at begynde med Sigmund Weisz:

— Hvad er en Grammofon?

Hendes smilende Elskværdighed overvældede den lille Direktør, som nu paa flydende Engelsk fortabte sig i en vidtløftig Forklaring.

Resultatet af Audiensen blev, at Prinsessen lovede at være Koncertens Protektrice og ydermere at formaa sine kongelige Slægtninge til at komme til Stede.

Direktør Weisz var overvældet. En saadan Ære havde han ikke drømt om. Og da jeg Dagen efter Koncerten oversatte Bladenes Anmeldelser for ham, maatte han indrømme, at det var den helt rigtige Vej til Sukces, vi var slaet ind paa.

Naturligvis taaler Pladerne fra 1904 ikke Sammenligning med Nutidens hvad teknisk Fuldkommenhed angaar. Men de forholdsvis faa Samlere, der endnu ligger inde med et Udvalg, maa til Gengæld indrømme, at de enkelte Plader er valgt med Smag. Og for os, der var med til Optagelserne, er det morsomt at tænke tilbage paa de bevægede Dage, da vi gjorde Mærket »Sin Herres Stemme« populært i det musik-kræse København.

XXXIII.

I Sus og Dus.

En Sommerdag mødte jeg Johannes Dam i den gamle Kafé »Paraplyen«. Solen straaledede, og de yndige lysklædte Københavnerinder ødslede som sædvanlig med deres Smil. Mens Kampmann Arnild, den fineste og nobleste Tjener denne By har haft, serverede de skummende Seidler, bemærkede Dam:

— Ja, København er jo egentlig en ganske rar By — man skulde bare være fri for de forb... Københavnerne!

Heri kunde jeg dog ikke give den eminente Dante-Oversætter og fremragende Vise-Digter Ret. Var det ikke netop Bevidstheden om

de mange brillante Mennesker, deres Trofasthed gennem mange Aar, der i mismodige Øjeblikke kunde varme Ens Hjerte, give fornyet Tro paa Fremtiden, »selv om et Haab slog fejl?« Gik der nu og da nogle Illusioner fløjten — disse mange gode Venner, dem havde man da! Og var Københavneren, den typiske, ikke i Stand til med et Smil, et Bonmot, maaske en Visestump, et Refrain at tage enhver kritisk Situation? Jeg kender ikke nogen By, hvor Glæden hersker saa suverænt som her.

Deraf følger Københavnerens uudslukkelige Trang til Fest og Humør. Vi er bleven beskyldt for at være »forlystelsessyge« — et rædsomt Ord — men i Virkeligheden er de Københavnerne, der morer sig mest, tillige Byens flittigste Arbejdsbier. Først Arbejdet siden hen Festen — hvilket udmærket Livsprogram!

Denne Stenning af permanent Oplagthed træffer man ikke i nogen af Storstæderne. Og er man en Aften ude for at vise en Fremmed sin Bys gladeste Ansigt, hører man stadig den samme Kompliment: Hvor maa det være dejligt at bo i denne Perle af en Hovedstad, hvor alle Mennesker smiler, ikke mindst Byens skønne Døtre ... Normann Andersen's »Alle gaar rundt og forelsker sig« kunde staa som et usynligt Motto over København!

At være Forlystelsesraad har i alle Perioder været en eftertragtet Stilling her hjemme. Georg Carstensen er vel nok den største. Frede Skaarup i nyere Tid en smuk Nummer to. Hvor han kunde arbejde! Hvor han kunde feste! Jeg glemmer aldrig en Skovtur, hvortil Scala-Direktøren havde indbudt hele sit Personale fra Primadonnaen ned til Garderobedamerne og Maskinpersonalet — foruden nogle udvalgte Venner. Et Ekstratog sammensat af Statsbanernes fineste 1. Klasses Boggievogne holdt parat paa Hovedbanegaarden. Turen galdt det skønne Parnas ved Sorø. Revyen var den Sommer startet saa godt, at den spendable Direktør vilde glæde de mange Mennesker, der i Maaneder forud havde slidt for Sukces'en.

I Togets Kupeer blev samtlige mandlige Deltagere anmodet om efter visse nærmere Regler at gøre sig bekendt med den af Damerne overfor hvem han paa hele Turen skulde være opvartende Kavaller. Mens Ekstratoget pilede afsted mod Sorø, blev smaa ele-

gante Frokostkurve (Snitter, 1 Pilsner og en lille Klukflaske) fordelt blandt Gæsterne, og lidt senere gik Tjenere gennem Kupeerne med Kaffe og friskt Wienerbrød.

Ankommen til Sorø marscherede man med Meinungs Orkester i Spidsen ned til Søen, hvor en Flotille laa parat.

Tilfældet vilde, at Oscar Stribolt og Olga Svendsen kom i samme Baad — og øjeblikkelig fik Skuden Slagside. Men hvor var Amelie? Bortført af de galante unge Akademielever, der med deres Liv indestod for, at Scalas yndige Primadonna kom velbeholden over til Parnas!

Herovre stod Bogtrykker L. Ihrich, hvem Arrangementets Enkelt-heder var betroet, og øste et lifligt Fludium op af store Punche Bowler. Det var imidlertid *ikke* Punch, nej Velkostdrikken var — Champagne (hvor det lignede Skaarup!), hvori lækre Frugter svømmede rundt.

Der blev nu givet et Par Timers »Frikvarter« til at sværme i Skoven eller forlyste sig med Kastegynger, Kegler og Parnas' andre Tillokkelser — indtil Festmiddagen paany samlede alle. Og bagefter blev der danset paa den store Estrade. Blandt de ivrigste Dansere var Carl Alstrup, der svang Revyens kønne Piger efter Tur. Men saa blæstes der Fanfare: Afmarsch til Banegaarden. Mange var gerne blevet derude i den dejlige Skov, men Aftenforestillingen skulde gennemføres som sædvanlig. Oscar Stribolt var saa fornuftig at tage sig en Lur i Kupeen, saa han mødte frisk og veloplagt til Revyen. Det var jo ellers en nok saa anstrengende Dag ...

Men hvilket Humør der var over Forestillingen!

— At Frede Skaarup var en populær Mand fremgaar bl. a. af, at Pressen bestandig beskæftigede sig med hans mange Planer. Jeg gemmer et lille Udpluk fra et forlængst hensovet Ugeblad. Det lyder:

Direktør Frede Skaarups Planer for én Uge.

Et meget udbredt Forlydende, hvis Paalidelighed er hævet over enhver Tvivl, vilde i Gaar vide, at Scala-Direktør Skaarups Planer for den kommende Uge i korte Træk ser saaledes ud:

Han vil købe Københavns nye Raadhus for at omdanne det til et kombineret Biograf-, Opera-, Ballet- og Talesceneteater. Gaar Kø-

bet i Orden, vil han ogsaa søge at erhverve Brandstationen; Hr. Skaarup har nemlig altid gerne villet have sin egen Brandstation. Derimod er det ikke rigtig, naar der fortælles, at han ogsaa vil købe Falcks Redningskorps. Som den kloge General og forudseende Mand Hr. Skaarup er, har han indset, at en Brandstation uden Vand er det samme som en Kirke uden Præst, en Rytter uden Hest, en Rose uden Stilk og en Fisker uden Pil, han har derfor købt hele det bag ved Brandstationen liggende Kvarter af Byen, derunder Tivoli, Glyptoteket, Videnskabernes Selskab, alle de private Ejendomme og — som Rosinen i Pølseenden: hele Gasværkshavnen og det halve af Amager med Sønderbros Teater. Hr. Skaarup mener, og med Rette, at i Gasværkshavnen er der Vand nok. De derværende Skibe samt Kulpladser medfølger i Købet.

Endvidere kan vi røbe, at Hr. Skaarup omgaas med Planer om at købe alle Blade, derunder alle Dag- og Ugeblade, Tids- og Fagskrifter; han vil saa slaa dem sammen til et stort Centralorgan med ham selv som Chefredaktør og med de Herrer Cavling, Witzansky, Borgbjerg, Gulmann og Kjer-Petersen som Redaktionssekretærer. Det nye Blad skal allerede komme om otte Dage. Vi kan tilføje, at Hr. Skaarup vil købe samtlige Statuer her i Byen for at stille dem op paa Raadhuspladsen, han vil købe Møen for at fylde den op i Furesøen, han starter Luftskebsruter mellem samtlige Byer i Danmark, han vil anlægge en Tunnel herfra og til Amerika og vil omdanne Det kgl. Teater til en Kiosk alene for Forud-Bestilling af Teaterbilletter til Scala-Teatret. Endelig forlyder det, at han vil forære Hs. Majestæt Kongen et nyt Slot, da Hr. Skaarup ikke synes om, at Majestæten skal bo sammen med Rigsdagen og Højesteret. Det er noget Kludder! siger Hr. Skaarup. Den energiske Mand vil selv personlig og i sin knap tilmaalte Fritid bygge Slottet, efter Tegning af hans æstetiske Konsulent, Forfatteren *Johannes Dam*, og det skal staa færdig inden den første December.

Det bemærkes, at dette altsaa kun er Hr. Skaarups Planer for een Uge.

Frederiksberg har altid rummet et Utal af Forlystelser fra de for-

nemste (Betty Nansens Scene) til de mest vulgære (Sangerinde-Knejper). Sikkert kun de færreste af den store Skuespillerindes Menighed kendte noget til den omtumlede Skæbne den lille Teaterbygning i Alleen har haft.

Da Georg Carstensen i 1857 anlagde det flotte »Alhambra« blev ogsaa det første Serveringsteater, Byen har kendt, rejst: den nuværende Allé Scenē (B.N.). Det hed »Odeon Pavillon« og var tænkt som en folkelig Koncertsal. Men Besøget svigtede, og man fandt da paa at omdanne den lille Pavillon til Teater med Ferd. Schmidt som Lejer. Det gik i nogle Aar under vekslende Held indtil Direktør N. F. Svendsen trådte til. Ogsaa han maatte efter et Par Aar give op og efterfulgtes af den 23aarige Villi. Petersen, den Gang Danmarks yngste Teaterdirektør. Teatret blev omdøbt til Morskabsteatret, og Københavner Revyen holdt sit Indtog. Københavnerne vil fra disse Aar huske Morskabsteatrets tilrøgede Sal med de nummererede Borde og den runde Vindeltrappe, der førte op til Balkonen. Man sad trangt og ubekvent, men man morede sig! I Sommeren 1893 havde den glade Bonvivant Poul Friis lejet Teatret.

Saa kom efter en delvis Ombygning fra 1904 Emil Wulffs glørværdige Operette- og Folkekomedie-Periode med ypperlige Kræfter, som den unge og for Hovedstaden helt ny Carl Alstrup, Henry Seeman, Jutta Lund, William Bewer og mange andre; derefter Em. Gregers og senere Peter Fjelstrup og Schnedler-Sørensen. Stadig vekslende Held! En fin Periode fik Teatret under Leopold Wondt og Albrecht Schmidt, der omdøbte det til Alexandrateatret. Fra denne Periode husker man i hvert Fald »Eventyret«, det henrivende franske Stykke med Clara Pontoppidan, Fru Rosenberg, Rasmus Christiansen o. fl. Men en skønne Dag overraskedes Københavnerne ved i deres Morgen-Avis at læse, at Betty Nansen havde købt Teatret. Et nyt, værdigt Kapitel i dets omtumlede Tilværelse var hermed indledet.

Skraas overfor det gamle Morskabs Teater laa Alleenberg med »Mellemhaven« og Glaspavillon. I »Mellemhaven« har Kræfter som Ludovica Freytag, Critz med sit Tintamarresque-Teater og den endnu levende 82aarige Folkesanger Peter Jensen høstet Laurbær. Al-

leenberg var som et Stykke »Wurstl' Prater« fra Wien omplantet til København. Et sjovt Folkeliv med sværmende Tjenestepiger og Soldater (om de smaa halvmørke Lysthuse, der laa ud imod Alleen, kunde tale!) — samt de grinagtige smaa Konfirmander med Kasket og Ravrør. De nød rigtig Livet de smaa Gutter og gjorde Haneben til de i Reglen noget ældre Skønjomfruer, og det var Synd at misunde dem den Fornøjelse at føle sig som Kavaler for en Dag. Næste Morgen var Mester der jo igen med Spandremmen!

Hvor nu »Montmatre« er, laa »Den mauriske Hal« (for Viderekom-mende). En Veteran i Forlystelselivet, den herlige lille Gavtyv, Carl Fischer, har debuteret her.

Naboen »Sommerlyst« fik en Opgangsperiode under den dygtige Thygesen. Han var Læge og desuden meget interesseret for Teater. Der var hyggeligt-borgerligt i den smukke Glassal med Udsigt over Haven. Thygesen startede senere Varieteen »Parisienne«, hvor før (i Halvfemserne) »Concert du Boulevard« laa; idag hedder det som bekendt »Vesterbros Teater«, en meget folkelig Biograf.

Under den ny opdukkende unge Teatermand Fritz Petersen paa Sommerlyst falder Esmann-Konferencerne, der vakte en Sensation, Nutidsmennesker ikke forstaar. »Lille Es« var nu en glimrende »talende Avis«, hundrede Gange morsommere end det »humoristiske« Vrøvl i Radioen i vore Dage.

Den talentfulde Forfatters tragiske Død satte et makabert Punktum for hans vittige Konferencer, der blev stærkt gouteret i alle Kredse.

»Sommerlyst« blev omdannet til »Fønix-Teatret«, hvor først Breum siden Emil Wulff o. a. gjorde en smuk Indsats. Ludvig Brandstrup kom hjem fra London med sine Co-Optimister, en ny, charmerende, elegant Revyform, baaret af den lille udsøgte Troupes og Lederens Talent. Det var rigtig noget, der faldt i Københavnernes Smag. Co-Optimisterne fortsatte siden ovre hos B.N.

Fra Fønix-Teatrets Glanstid skal endnu mindes om Benatzky Ope-retten »Sommer i Tyrol«, der første Gang kom op her, og »Wonder Bar« (Brandstrups) atter en spirituel og morsom Idé.

En lille Scene, der nu er forsvundet »Billigheden« senere »Thalia

Teatret«, Nabo til Lorry, var Arnestedet for det mest bramfri og usnærpede Københavner Humør. A. C. Meyer skulde en Gang gøre Teatret »fint«, lidt litterært. I en Jernbanekupe kom Folketribunen i Snak med en sød ung Blondine med det lidt besværlige Navn Ingeborg Bruun-Berthelsen. Hun debuterede saamænd i Thalia, sang Visen om de smaa Sko til Sukces. Senere blev Alfr. Kjerulf Direktør. Flotte Viser og smaa Revyer. Godt med bart. Det gouterer man i Allégade. Tilsidst blev det lille sjove Teater revet ned — desværre. Det var bl. a. meget yndet af den Kategori Mandfolk, der kaldes Græs-Enkemænd. En Ligkistefabrik ligger nu paa Grunden, hvor Jens Kjærgaard hver Mandag samlede sine Leverandører og Venner omkring Byens mest solide kolde Bord. *Les extrêmes se touchent!*

En Forlystelses Konge dukker en passant op: Adler Petersen, »Borgeren« saakaldet efter sin første Forretning Borgerstuen i Blaa-gaardsgade. Han startede i Restaurationslivet, forøvrigt Angleterre, men kunde ikke bruges, blev sat til at vaske Tallerkner. En Dag aabnede han paa Vesterbrogade en Bix: »Alt koster 10 Øre« stod der ude paa Facaden. »Borgeren« var mangt og meget og havde endog en Tid lang det store »Kolosseum« i Citykvarteret, der var bleven indrettet som Koncertsal. Men hans egentlige Bedrift ligger paa Vesterbro. Han køber »Figaro«, ombygger den gamle Bule til »Palais de Danse«, senere »Folies Bergère«. Borgeren blev et Ansigt i Københavnerlivet. Det siges, han brugte 300 Kr. om Dagen paa sig selv. Han vidste ikke, hvad Penge var. Mødte man ham paa Gaden, faldt man straks i Sludder, for Manden var morsom og slagfærdig. Naar Samtalen var slut, og vi shakede hand, sagde han gravalvorligt:

— Maa jeg takke for den Ro og Orden, hvorunder Mødet har fundet Sted!

Han forsøgte ogsaa at lave noget særpræget i »Barberina«, men det gik ikke rigtig. »Borgerens« Saga var kort men blændende. Om ham gælder det, at andre kom til at lukrere paa de Ideer, *han* havde realiseret.

Da Holger Drachman en Dag i 1896 mødte Lorry Feilberg, raabte han tværsover Gaden:

— Nu er Knejpen derude til Salg!

Med Knejpen mente han Kehlets Café Chantant, hvor »Nordens skønneste Kvinder« sad paa Rad paa Tribunen, og August Etlinger fantaserede paa Guitar og Zither. Den 8. December i Aar er Lorry-Etablissementets Halvhundred Aarsdag, og mangen en ældre Københavner vil vel nok sende en Tanke til det lille muntre Sang-Tempel, der paa en Maade var Oprindelsen til hele den store Virksomhed. Carl Kehlet, der af Ydre lignede en værdig Pastor, kunde i en snæver Vennekreds udfolde et straalende Humør, der kulminerede, naar han stillede sig op ved Flyglet og foredrog Rantzaus berømte Vise »En gemytlig Københavners Livsanskuelse« med det udødelige Refrain:

Har du kun kysset Glutten, tømt Pokalen,
saa bliver du nok lukket ind i Salen.

Da »Nordens Skønneste« forsvandt fik han Restauranten i Zoologisk Have og senere Citys Koncertsal paa Østergade.

At der i København gennem Førkrigs-Aarene opstod en Bohême, hvor Fruerne ikke tog det altfor nøje med »hvem der var hvemses Mand«, er en kendt Sag. Jeg erindrer en lille intim Fest, hvor en yngre Forfatter, Hr. M., fejrede sin sidste Lystspil-Sukces. Ved Festen mødte Hr. M.s nydelige (fraskilte?) Frue med sin ny Ven, Hr. P. (Hr. M. gav Partiet som Coelibataire). Hr. R. havde med sig en ung Veninde, der i flere Aar forsødede Tilværelsen for en tredje Tilstedeværende Hr. N. Og denne havde medført Hr. M.s mangeaarige trofaste Hustru til venstre Haand.

Som man kan tænke, blev det en meget munter Lanciers!

Ak ja, der er vist *something rotten* med Moralen i vort lille København, bemærkede en Tilskuer. Da Alberti skabte sin berømte Oktoberlov, som ophævede Prostitutionen, anede han næppe, at de kommende Aar skulde se en helt ny Halvverdens Type vokse op, elegant (efter de bedste udenlandske Forbilleder), anmassende, bredende sig ugenert (og tolereret) næsten overalt fra Byens Promenader og Strøgkafeer til Teatrenes Parketter, Væddeløbsbaner, Re-

stauranterne paa Moden, Danselokaler og Bars. Mulig at vi ogsaa — indirekte — kan takke den faldne Storhed for Natkafélivets Blomstring i vor gemytlige By. Adskillige blandt *ces dames* optraadte med en forbavsende Sikkerhed og omgav sig med en Luksus, der nok kunde faa bekymrede Sjæle til at spørge: Hvem i Alverden betaler??

En nærmere Granskning af dette interessante økonomiske Problem overlader jeg til mine altidende Læsere.

XXXIV

Rejsen endt.

Der sad inde paa et lille beskedent Kontor ved den gamle Banegaard en Mand, der var alle danske Rejsendes bedste Ven: Kontorchef Fabricius. Den rutinerede Turist søgte hans Bistand, fordi ingen anden kunde give saa gode Tips og kombinere det lille Rundrejse-Hæfte med saa sikker en Sagkundskab, og den uerfarne fik ikke alene opgivet Ruten og Togtiderne, men dertil et Væld af praktiske Oplysninger om Priser, Hoteller, Seværdigheder. Fabricius var enestaaende! Med *hans* Dessin'er i Lommen kunde den unge Københavner trygt tiltræde Farten ud i Venden til Eventyr og Oplevelser. *Les voyages forment la jeunesse!* var hans Devise.

Kuriøst er det at tænke paa, at det til Sommer er 100 Aar siden, det første lille beskedne Futtog fra den ældste Banegaard, der omtrent laa paa samme Sted som den nuværende, paa 53 Minutter førte Københavnerne til Roskilde. Der er et langt Spring fra dette ubekvemme, langsomme Tog til Nutidens elegante Lyntog! Men al Trafik skal jo begynde primitivt.

Det er snart 85 Aar siden den første Sporvogn, lavet i England, dukkede op paa Københavns Gader, og vakte en lignende Sensation som Flyvemaskinen 50 Aar senere. Drengene løb hujende efter det ny »Fænomen«, der sindigt rullede ad Vesterbrogade og Frederiksberg Alle ud til Runddelen, hvor Hestene blev spændt for den modsatte Ende af Vognen for at tiltræde Tilbageturen.

Det gamle kendte Billede fra Runddelen viser Typen paa de første Sporvogne, der bragte Københavnerne ud til Glæderne paa Frederiksberg. Man sad egentlig bedst oppe paa »Imperialen« (1ste Etage), hvorfra Udsigten aabnede sig til Gadelivet. Derop kom man ad en Vindeltrappe. Damerne kunde ikke rigtig lide denne Opgang — det var jo i Krinolinernes Tid. Og det var egentlig først i Udstillings-Sommeren 1888, at det smukke Køn frejdigt øntrede op paa Taget, selv om man skulde risikere at Herrerne paa Bagperronen begyndte at »kikke« ...

Hvor var de i Grunden søde og hyggelige disse Byens første Sporvogne! København var en lille By i 1863. Trafiken sneglede afsted. Langs med Gaderne løb Rendestenen, ja det var idylliske Tider. Løjtnant à la suite *Garde*, der havde været den heldige, som fik Koncessionen — der var nemlig flere om Buddet! — var ubestridelig Dagens Mand. Ingen skulde den Gang kunne ane, hvilken Rolle Sporvognene vilde komme til at spille i Byens Liv, hvor mange Millioner de skulde befordre! I Begyndelsen var det lige knebent nok, at Fortagendet kunde betale sig. Men man fik dog nogle Aar senere forlænget Linien til Østerbro. Der lever endnu adskillige graanedede Københavnerne, der som Drengene har gjort Turen fra Ø. til V., en dejlig lang Tur for en Ti Øre! Kusken sad med et svært Hestedækket over Knæene paa en lille forskydelig Stol ikke større end en Cykelsadel, og naar han, iført Kavaj og lodden Kabuds slog Knald med Pisken og sagde Hyp!, følte han sig som Situationens Herre. Naar Vognen skulde standse, benyttede han en Haandbremse.

Inde i den gule Karet sad Damer og Herrer paa Rad, Bænkene havde Rørsæder.

Efterhaanden kom saa den ene ny Linie efter den anden, indtil Byen var omspændt af et helt Net af Sporvognslinear. Den mest »berømte« var vel nok »Hønen« paa Nørregade, den lille Enspænder-Sporvogn, der gik fra Gl. Torv til Søerne, og som blev nedlagt for 33 Aar siden. »Hønen« blev selvfølgelig besunget i Revyen:

Det go'e gamle Kongens København, det synker i Grus,
elektriske Traade spændes nu fra Hus og til Hus,
dog lidt af det gode gamle har vi den Dag ida';

de ti Drosker, Byen har, se hvor de lunter den a'.
Og som kønt Minde over Byens Liv i gamle Dage
jumper en Sporvogn fra Frueplads frem og tilbage,
der er en Hest og Kusk jamen ingen Konduktører,
hvad sku' det ogsaa til, naar der ej er no'en der kører!
Det muntre Køretøj det burde Kejseren ogsaa ha' set.

(Den sidste Linje sigter til et samtidigt Besøg af Wilhelm II.)

Sidst i Halvfemserne kom den første Akkumulator-Vogn, det var paa Gothersgade Linien. Men Folk blev syge af Syrestanken, og man opgav hurtig denne Sporvogns Type. Først fra 1901 trænger Elektriciteten (med Luftledninger) sejrrikt igennem.

Det blev den store Reform.

Og nu fortæller Juel Hansen, at han befordrer langt over en Million Passagerer om Dagen. Jeg vil gerne tro det — men blot Direktøren ogsaa kunde lære den ny Generation at opføre sig velopdragent.

Nej »Hønen« passede kun til gamle Tider. Københavnerne lærte hurtig at sætte Pris paa Fart i Trafiken. Tænk paa Bilerne, Cyklerne, Motorcyklerne, S-Togene — og Flyvemaskinerne.

Jeg læser i Morgenavisen en Notits:

»Grosserer N. N. fløj igaar til New York.«

Denne ligegyldige Meddelelse modtager man med Sindsro. Men tænk hvad det betød, da Flyvningens Pionerer herhjemme for en Menneskealder siden satte Livet ind paa med umoderne, skrøbeligt Materiel at gennemføre deres dumdristige Maal. Det er Minder, som er værd at fremmane i en Tid, hvor Flyvning betragtes som en ganske almindelig selvfølgelig Ting ...

I en beskeden Lejlighed i Sct. Hansgade paa Nørrebro kom en lille Dreng farende hen til sin Mor.

— Maa jeg gaa ned og se den Mand, der lige er fløjet forbi Køkenvinduet?

— Det er ikke sandt ...

— Jo, det er sandt. Maa jeg saa gaa ned?

I Stedet for Svar vendte Konen »Bunden i Vejret« paa sin Dreng og gav ham en solid Endefuld for at vænne ham af med at lyve.

Men det *var* virkelig sandt, hvad Purken fortalte. Det var *Nervø*, som den 3. Juni 1910 Kl. 9 om Aftenen foretog sin berømte Flyvetur over København.

Begivenheden kom ganske bag paa Københavnerne, thi *Nervø*, den unge Sportsjournalist og Flyver, var ikke af dem, der paa Forhaand udbasunerede sine Planer. Ikke et Menneske vidste, hvad han havde for. Nu havde han i Ugevis foretaget sine ensformige »Karruselture« ude over Flyvepladsen ved Kløvermarksvej, og — pudsigt nok — netop Dagen før den berømte By-Flyvning havde han faaet sit danske Certifikat ved at flyve to Gange 5 Kilometer.

Den 3. Juni 1910 kom. Efter en varm Dag fulgte en henrivende stille og mild Sommeraften. *Nervø* havde som sædvanlig spist sin Middag i *Continental*. Kl. 8½ kom han ud paa Flyvepladsen. »Wampa«, hans gamle Voisin-Maskine, blev trukket ud af Hangæren, Motoren prøvet. *Nervø* følte en *Vilje* som aldrig før til at vove Forsøget.

Nu skulde det være!

I Virkeligheden var Foretagendet umaadelig risikabelt — paa en Maade lige saa stor en Bedrift som Lindberghs, da han krydsede Atlanten 16 Aar senere. *Nervø* lod Maskinen stige rask til et Par Hundrede Meter, en Højde han selv i Begyndelsen mente at holde under hele Turen. I Virkeligheden gik han dog paa det sidste Stykke adskilligt lavere. Han fulgte Kystlinjen udefter, fløj over Langelinje, Frihavnen og drejede saa ind over Østerbro, der laa hyllet i et Taagesløv af Røg fra de mange Skorstene. Med Fryd mærkede han, hvor godt Maskinen lystrede Roret, hvor støt den gled gennem Æteren, mens Motorens Brum lød bag hans Ryg. Et Sekund tænkte han paa at vende tilbage til Flyvepladsen, men forandrede i det næste Beslutning og styrede hen over Københavns smukke Søer. Ved La Reine gjorde »Wampa« pludselig nogle fæle Høp. Et Vindsug havde dannet sig nede i den lange Frederiksborggade eller maaske det var et Lufthul. Han tabte dog ikke Fatningen, greb med stærke Hænder i Rattet, slog Roret haardt ud til den yderste Grænse ... snart var Faren ovre, og igen gik den store Fugl støt fremefter, mens den synkende Sol kastede Reflekser paa Biplanets gul-hvide Flader.

Nu var han lige over Studentereforeningens ny røde Borg og skim-

tede Dagmar-Komplekset og Badeanstalten Københavns Skorsten — og saa *Raadhuset*, hele Luftturens Clou! I en flot Bue gled Flyve-maskinen mellem Kunstindustrimuseet og Raadhuset, strejfede Ud-kanten af Tivoli og fortsatte støt i Retning af Amager. Allerede kunde Nervø se Flyvepladsens grønne Flade, et Par Minuter efter kravlede han uskadt ud af »Fusilagen«. Turen havde varet 17—18 Minutter. Det var første Gang, et Menneske havde fløjet over København!

Uden Overdrivelse var Nervøs Flyvetur den største Sensation, København havde oplevet. I de faa Minuter, den varede, teede Folk sig som Vilde. Paa Langelinje, i Østre Anlæg, ved Søerne, men navnlig i Tivoli vakte det flyvende Menneske mægtig Opsigt. Ude paa Flyvepladsen blev Nervø baaret i Triumf, hyldet af 10,000 ... med Nød og Næppe lykkedes det ham at slippe bort i en Droske uden at blive flaaet levende. Paa Vennen Storm Petersens Kvist i Jernbanegade fejredes Helten ved en improviseret Fest.

Nervø blev ikke rig ved sin modige Pioner-Daad. Han fik en Tredjedel af Ole Olsens Præmie paa 500 Kr., altsaa nøjagtig 166 Kroner 66 Øre. Det var lige til Aften-Smørrebrødet til Kammeraterne og Hjælperne i de Uger, Forsøgene stod paa. Naar man ved, at »Daily Mail« havde udsat 18,000 Pd. Sterling for Flyvningen London-Manchester, at Grev Lambert fik 200,000 Frcs. for at omkredse Eiffeltaarnet og Rougier 70,000 Mark for en Højdeflyvning over Berlin, er der jo en Forskel. Danmark havde ikke Flyve-Mæcener! Nervøs to Perioder som Flyver var de fattigste i hans Liv. Og dertil kom Skuffelsen over, at det ikke blev *ham*, men Robert Svendsen, der fløj over Sundet. Yderligere havde Nervø flere alvorlige Uheld — eet bl. a., der mærkede ham for Livstid, ja forkortede hans Liv. Man kan derfor ikke undres over, at han holdt op med at flyve og vendte tilbage til Sports-Journalistiken og de store Stævner, han var en Mester i at arrangere.

Alfr. Nervø var en ægte *Folkets Søn*. Faderen var Værtshusholder i Amaliegade; af den Grund gik »Berømmelsen« ham aldrig til Hovedet. Beskeden og bramfri færdedes han blandt sine Omgivelser. Han havde kun Venner. Der var oprigtig Sorg, da han, pint af Sygdom, men arbejdende til den sidste Dag, sov stille hen paa Bispe-

bjerg Hospital den 10. August 1921, ikke 42 Aar endnu. Et skønt Mindesmærke, rejst af danske Motororganisationer, pryder hans sidste Hvilested.

Naar vi i Dag ser de kæmpemæssige svenske og danske Flyvemaskiner lande ude i Kastrup Lufthavn efter knap 10 Minuters Fart fra Bultofta Lufthavn, gaar Tanken hos de lidt ældre uvilkaarlig 35 Aar tilbage i Tiden, da *Robert Svendsens* Navn var paa hele Københavns, ja hele Landets Læber. *Nervø's Luftrejse over Byens Tage* var jo i frisk Minde. Baade han, den svenske Flyver Baron *Cederström* og Svendsen drømte nu om at vinde de 5000 Kr., en svensk Ritmester havde udsat som Præmie til den, der første Gang fløj over Øresund. Det blev Rob. Svendsen, som vandt.

I hine bevægede Juli-Dage i 1910 led hele det unge København af Sund-Flyve-Feber. Naar Kaféerne tømtes, drog man i store Skarer pr. Bil, pr. Droske, pr. Cykle ud til Kløvermarken og lagde sig i det grønne. Mange blev der hele Natten. Man vidste jo, at Flyverne — hvem af dem det nu blev — laa og lurede paa, at det skulde blive Flyvevej, d. v. s. absolut Vindstille. En saadan Situation plejede at indtræde i Dæmrings-Tiden før Solopgang, Kl. 3—4 om Morgenen.

De tre Konkurrenter til Sundflyvningen fik kun sjældent et Blund i Øjnene. Ingen af Maskinerne kunde tage Sund-Strækket, hvis det blæste, deres Understel var saa svage, at et Vindpust kunde blive katastrofalt. Hvad *Nervø's* Maskine »Wampa« angik, var dens Motor indstillet paa at virke i 16 Minutter, hverken mere eller mindre. Et Held for den modige Sports-Journalist var det, at hans Flyvning over København var blevet tilendebragt paa 17 Minutter. Da han landede, var Motoren faktisk ude af Funktion.

Det var Kutyme, at Flyverne gjorde en Runde paa Pladsen, inden de drog ud over dens Grænser. Da Svendsen den 17. Juli Kl. 3½ om Morgenen saa sin værste Konkurrent, *Cederström*, spurte ad Svenskekysten til uden forudgaaende »Runde«, var hans Beslutning taget i samme Nu. Hans Voisin-Maskine »Dania« blev trukket frem fra Hangaren, Robert fik Skindvesten og Rednings-Grejerne paa, krøb op i Førersædet (han sad som paa en Forundringsstol med fri Udsigt over Omverdenen under sig) og lod staa til.

I første Omgang kom han dog kun et Stykke ud over Sundet, saa gjorde Maskinen Knuder, og To-Dækkeren maatte vende Næsen hjemefter. Mens Reparationen stod paa, blev Svendsen kaldt til Telefonen. Det var den unge Journalist *Carl Th. Dreyer*, »Tommen«, der fra Malmø besvor ham at starte nu. Vejrforholdene kunde ikke være bedre. Og da det viste sig, at Cederström havde foretaget Nødlanding paa Saltholmen, og i hvert Fald ikke *denne* Gang kom til Sverige, sprang Svendsen atter rask i Førersædet, fik Motoren i Gang og satte Kursen mod »hinsidan —«. Klokken var fire Minutter over fire.

Paa de 31 Minutter, Turen varede, oplevede den tapre Flyver alle de Sindsbevægelser, en menneskelig Hjerne kan være udsat for i saa kort et Tidsrum. Naar »Dania« havde Afdrift, eller lunefulde Kastevinde tvang Maskinen ud af dens Kurs, var han Fortvivlelsen nær. Et Øjeblik troede han, det vilde blive nødvendigt at lande paa Saltholmen. Men saa steg den store, tunge Fugl atter, mens Høstene, der græssede paa den flade Ø, løb løbsk af Forskrækkelse — og Haabet genfødtes i Flyverens Hjerne om at naa Maalet.

Han gik op til 200 Meter. Hundekoldt var det deroppe i den tidlige Morgenstund. Og nu opdagede Svendsen til sin Skræk oven i Købet, at Kablet, der aabner for Gastilførslen, var slappet, saa at Spjældet tildels var lukket for Tilførsel. Ved at dreje Kablet om to af venstre Haands Fingre og saaledes stramme det, lykkedes det at fortsætte, men hele Styringen maatte foregaa med højre Haand alene. Det varede dog ikke længe, før han fik Øje paa Stranden ved Linhamn, nu var han lige over Maalet, — og dér stod den lille trofaste Skare svenske Presse-mænd, som i Ugevis havde ventet hans Komme, og vinkede op til ham. Sejren var vundet! Næppe var »Dania« landet, før Svendsen blev løftet ud og i Guldstol baaret hen til Bygmester *Stenmarks* Villa »Framnäs«, hvor Champagnen flød.

Fra Bygmesteren drog den lille Skare ind til Hotel »Kramer« — forinden klatrede en begejstret Redaktør op paa Karl Gustavs Statue og holdt en Tale for Svendsen. Kort efter forlagdes Scenen til et Kabinet paa »Savoy«, hvor den atter stod paa Skum i lange Ba-

ner, mens svenske Journalister havde travlt med Blyant og Blok-Noter.

Den første Morgenbaad bragte de københavnske Flyve-Korrespondenter, der med Ulvehunger kastede sig over den lille Flyver, som nu var ved at gaa til af Anspændelse og Overtræthed og forgæves anraabte om blot en Times Søvn. Under alt dette saa man en halvhundredaarig graasprængt Mand bane sig Vej frem til Svendsen og halvt jublende, halvt grædende falde i hans Arme — Far og Søn!

— Med Malmøbaaden Kl. 11¹/₄ vendte Sundflyveren tilbage til København. Og her fik han i Havnegade en Modtagelse, der viste, at han ved sin kække Bedrift med eet Slag havde erobret sine Bysbørns Hjerter. Paany i Guldstol, Blomster fra unge Piger, en hjertelig Omfavnelse af Moderen, der kom med Roser. Derpaa festlig Modtagelse paa »Palæds« og Triumffart til Flyvepladsen, hvor han modtoges med Æreport og mægtigt Bifald af Kammeraterne.

— — Rob. Svendsen, der blev en dygtig Forretningsmand i Bil-Branchen, gik bort i en forholdsvis ung Alder. Blandt hans mange Venner var der stor Sorg.

En Sommerdag i det følgende Aar udførte en ret ukendt belgisk Flyver Cozic en Bedrift, der i nogle Timer fik Telegraftraadene til at dirre: Tre Gange styrede han med sikker Haand sit vingede Apparat hen over de tusinde Tage og efter en lille Afstikker ud over Sundet, vendte han tilbage til Flyvepladsen og foretog en usædvanlig elegant Landing. Cozic var Dagens Helt. I 1¹/₄ Time var han paa Vingerne, og den største Højde han naæde var 300 Meter — som Eiffeltaarnets øverste Tinde.

Den Dag gik der som et Pust af den store Verden henover vor gamle By. En ny Tid var indvarslet.

En stor svensk Forfatter skrev for nylig: »København er for mig en af Verdens mest charmerende Byer. Medens Sverige har gjort alt for at forgrimme og banalisere Stockholm, har Danmark gjort meget for at forskønne København. Det svenske Folk er mistroisk og ondskabsfuldt mod sin Hovedstad, derimod har jeg aldrig hørt en Dansker, som ikke har været stolt over sin. Medens

saaledes Stockholm af Statsmagterne er blevet berøvet sine ypperste Klenodier af Skønhed og traditionelle Minder, og af sine egne Arkitekter i hektisk Fart er blevet begavet med høje Lejekaserner og andre Elefanthuse, ligner København altid sig selv, og de traditionelle Bydele bevares temmelig urørte.

Men mere end fornem Bygningskunst, mere end en fin Arkitektur og en pietetsfuld Røgt af Byens Udseende virker den Varme og Gæstfrihed, der ligesom udstraaler fra Byen. Dette immaterielle har indgaet Forbindelse med det materielle og er blevet til det ubeskrivelige, som hedder Københavns Air. Det findes i Raadhuset, i Tivoli, paa Lange-linie, paa Universitetet, i Bibliotekshaven, paa de smaa Værtshuse, i Butikerne, paa Redaktionerne, i Teatrene, paa Strøget...«

— — Hvor sandt er det ikke, at København altid ligner sig selv — derfor er Københavneren, der er kommet op i Aarene, altid Byens største Elsker. Og der er jo det med halvglemte Verdener, at de har saa meget at sige til os og vor Tid: de bringer os Mindelser om svundne hyggelige Dage, da Mennesket endnu var Herre, Maskinerne endnu ikke havde taget Magten.

... Saa hører vi da atter Raadhusklokkernes fortrolig-hyggelige Melodi og nynner et Vers af Carl Arctanders »Visen om København«:

København! Du har Vinter og Blæst, som er strid,
men det Billede lader vi fare.

Du skal ses, som du lever ved Midsommertid
under Sol, under Nætter saa klare.

Naar i Mylder af Støj under alskens Halløj
dine Børn farter rundt om i Støvet!

Naar de larmer og ler, fylder Vej og Kaféer
og forelskede kurrer bag Løvet.

∴ Da er Byen i Fest, og da svarer du bedst
til dit kaade, dit smilende Navn: »København!« ∴ ∴

INDHOLD :

I. Byen med det store Hjerte	5
II. Det gamle Alhambras Glanstid.....	11
III. Søernes Fest	15
IV. Københavner-Viddets Fader	17
V. Byens vise Mænd	20
VI. En Pariser-Revvy i National	24
VII. Pressen	29
VIII. København under Masken	37
IX. Københavnske Originaler	41
X. Da City blev til	46
XI. Kammerherren	49
XII. »Sjung om Studentens — «	55
XIII. Det første Scala	60
XIV. Kong Magnus intime	64
XV. Strøget op og ned	67
XVI. Herold debuterer	74
XVII. Panoptikon	78
XVIII. Smilet fra Nørrebro	81
XIX. Fra Klampenborg til det moderne Bellevue	84
XX. Selskabsliv i gamle Dage	89
XXI. Hinsidan —	92
XXII. Gæster fra Paris	98
XXIII. Fra et historisk Hjørne	103
XXIV. H. C. Andersen paa Vandring	107
XXV. Da Verdenspressen opdagede København	109
XXVI. Byens Kælebørn	113
XXVII. Den raske Københavner-Slagter	119
XXVIII. Da vi flyttede Frihedsstøtten	121
XXIX. Til Fodboldkamp med Fini	126
XXX. Lovens Arm	129
XXXI. Den kære Telefon	134
XXXII. De første danske Grammofonplader	138
XXXIII. I Sus og Dus	142
XXXIV. Rejsen endt	150

Viggo Schiørring

har skrevet to fornøjelige Bøger fra det gode, gamle København. „København under Buelamperne“ udsendt 1945 og

Hyggelige gamle København

Al den Fortryllelse der hviler over den gamle Hovedstad fra 80'ernes og 90'ernes sorgløse Tid til Mellemkrigsaarenes bevægede Dage, faar Liv i disse stemningsrige Skildringer. Fordums straalende Begivenheder, berømte Revuer og Varietéer, kongelige Fester, Filmens brogede Barndom, alt genopstaar for Læseren som i denne Mindernes Bog genoplever det

Hyggelige gamle
K Ø B E N H A V N